

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ANTALYA ATATÜRK KÜLTÜR PARKI ÖRNEĞİNDE PARKLARIN
ENGELLİ BİREYLER TARAFINDAN KULLANIM OLANAKLARI**

Duygu GÖKÇE

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

2012

**ANTALYA ATATÜRK KÜLTÜR PARKI ÖRNEĞİNDE PARKLARIN
ENGELLİ BİREYLER TARAFINDAN KULLANIM OLANAKLARI**

Duygu GÖKÇE

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

**Bu tez 2011.02.0121.006 proje numarasıyla, Akdeniz Üniversitesi Bilimsel
Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir.**

2012

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ANTALYA ATATÜRK KÜLTÜR PARKI ÖRNEĞİNDE PARKLARIN
ENGELLİ BİREYLER TARAFINDAN KULLANIM OLANAKLARI

Duygu GÖKÇE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**Bu tez 08/08/2012 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından (95) not takdir edilerek
Oybirliği ile kabul edilmiştir.**

Yrd. Doç. Dr. Tahsin YILMAZ (Danışman)

Prof. Dr. Veli ORTAÇEŞME

Prof. Dr. Yalçın MEMLÜK

The image shows three handwritten signatures in blue ink on a document with horizontal dotted lines. The top signature is 'Tahsin Yılmaz', the middle one is 'Veli Ortaçeşme', and the bottom one is 'Yalçın Memlük'. The signatures are written over the dotted lines.

2012

ÖZET

ANTALYA ATATÜRK KÜLTÜR PARKI ÖRNEĞİNDE PARKLARIN ENGELLİ BİREYLER TARAFINDAN KULLANIM OLANAKLARI

Duygu GÖKÇE

Yüksek lisans Tezi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tahsin YILMAZ

Ağustos 2012, 96 Sayfa

Bu çalışmanın amacı Antalya Atatürk Kültür Parkı örneğinde tüm insanlar için ortak kullanım alanı olan park alanlarının engelli bireyler tarafından rahat kullanılabilirliğini araştırmaktır. Bu doğrultuda farklı türde engele sahip bireylere uygulanan anket çalışması ve arazide yapılan çalışmalarla parklarda bulunan tasarım unsurlarının ulusal ve uluslararası standartlara uygunluğu incelenmiştir. Yapılan anket çalışmasında engelli katılımcının % 51,8'i parklara giderken ulaşımında zorluk yaşadığını % 42,8'i ise zorluk yaşamadığını belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların parkları kullanırken en çok sorun yaşadığı unsurların merdivenler ve rampalar (% 33,9), bina girişleri (% 33,6), çocuk oyun alanları (% 33,3), tuvaletler (% 33,1) ve zemin döşeme malzemeleri (% 31,1) olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlar engelli kullanıcıların parkları ne derecede rahat kullanabildiğini, alanda yaşadıkları sorunların ne olduğunu ve alandan ne gibi beklentilerinin olduğunu ortaya koymuştur.

ANAHTAR KELİMELELER: Park, yeşil alan, engelli birey, özürlü birey, Antalya

JÜRİ: Yrd. Doç. Dr. Tahsin YILMAZ (Danışman)

Prof. Dr. Veli ORTAÇEŞME

Prof. Dr. Yalçın MEMLÜK

ABSTRACT

USABILITY OF PARKS BY DISABLED PEOPLE IN THE CASE OF ANTALYA ATATÜRK CULTURE PARK

Duygu GÖKÇE

M.Sc. Thesis in Landscape Architecture

Adviser: Assist. Prof. Dr. Tahsin YILMAZ

August 2012, 96 pages

The aim of this study is to investigate the usability of parks by disabled people in the case of Antalya Culture Park. For this purpose, questionnaires on individuals with different types of disabilities and field studies were conducted to check the conformity of parks to national and intern standards for disabled people. The survey suggests that the disabled participants (% 51,8) had difficulties in the accessibility of parks, while % 42,8 did not. Furthermore, the survey indicates that the participants had problems with stairs and ramp (% 33,9), building entrances (% 33,6), playgrounds (% 33,3) restrooms (% 33,1) and flooring materials (% 33,1) when using parks. Results revealed to what extent disabled users could benefit from those areas, problems they may face and their expectations from such areas.

KEY WORDS: Parks, green spaces, disabled people, Antalya

COMMITTEE: Assist. Prof. Dr. Tahsin YILMAZ (Adviser)

Prof. Dr. Veli ORTAÇEŞME

Prof. Dr. Yalçın MEMLÜK

ÖNSÖZ

Toplumunu oluşturan insanlar eşit oranda bireysel haklara sahiptirler. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde ve anayasamızda tüm bireylerin eşit hak ve özgürlüklere sahip oldukları açıkça belirtilmiştir. Kaynakların dağılımının eşit olarak düzenlenmesinin yanı sıra, sosyal olanaklardan faydalanmanın, kentsel yaşamın gerektirdiği tüm alanları kullanabilme hakkının eşit olarak paylaşımının sağlanması, sosyal bakımdan olduğu kadar yasal olarak da gerekmektedir.

Sosyal ve ekonomik olarak bağımsız, eşit haklara sahip olamayan engellilerin doğuştan ya da sonradan oluşan bazı olumsuzluklarla meydana gelen engellerinin kişinin kaderi olmaktan kurtarılabilmesi için dış mekânlara açılıp, sorunsuz olarak tüm kentsel mekânları bağımsız olarak kullanabilmesi gerekmektedir.

Tüm bireylerin gereksinimlerini karşılayacak ortak fiziksel çevrenin yaratılmasında bu çalışmanın faydalı olmasını dilerim. Bana bu konuda çalışma olanağı veren danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Tahsin YILMAZ'a, istatistiksel analizlerin yapılmasında yardımını esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Mehmet Ziya FIRAT'a, verilerin toplanmasını ve engelli bireylerle bir araya gelmemi sağlayan Antalya Büyükşehir Belediyesi Özürlü Hizmetleri Şube Müdürlüğü'ne, Antalya Büyükşehir Belediyesi Engelli Danışma Merkezi Görme Engelliler Sesli Kütüphanesi'ne, Antalya Büyükşehir Belediyesi Özürlüler İletişim Merkezi'ne, Akdeniz Üniversitesi Engelli Öğrenci Destek Birimi'ne, Muratpaşa Belediyesi Özel Sporcular Gençlik ve Spor Derneği'ne, Türkiye Sakatlar Derneği Antalya Şubesi'ne, Beyaz Baston Görmeyenler Derneği'ne, Antalya Otistik Bireyler Spor Kulübü Derneği'ne, Bedensel Engelliler Derneği'ne, Dr. Günseli-Dr. Bülent Akınsal İlköğretim Okulu ve İş Okulu'na, Antalya Yaşam Akademisi'ne, anket çalışmasında bilgi ve fikirlerini esirgemeyen engelli bireylere, arazi çalışmalarında yardımından ötürü kardeşim Burcu GÖKÇE'ye, arkadaşlarıma ve aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
2. KURAMSAL BİLGİLER VE KAYNAK TARAMALARI	7
2.1. Kuramsal Bilgiler	7
2.1.1. Kent parkı tanımları	7
2.1.2. Engelliliğin tanımları, nedenleri ve türleri	10
2.2. Kaynak Taramaları	13
3. MATERYAL VE YÖNTEM	18
3.1. Materyal	18
3.2. Yöntem	19
4. BULGULAR	23
4.1. Antalya Atatürk Kültür Parkı'nın Yapısal Çevre Standartları Bakımından Durumu	23
4.1.1. Açık alanlar	23
4.1.1.1. Park girişleri	23
4.1.1.2. Yürüyüş yolları	25
4.1.1.3. Rampalar	37
4.1.1.4. Merdivenler	44
4.1.1.5. Otoparklar	48
4.1.1.6. Kentsel donatılar	52
4.1.1.7. Bitkiler	66
4.1.2. Bilgilendirme ve yönlendirme levhaları	69
4.1.3. Bina ana girişleri	72
4.2. Engelli Bireylerin Parkları Kullanımı ve Karşılaştıkları Sorunlar	78

5. TARTIŞMA	85
6. SONUÇ	89
7. KAYNAKLAR	91
8. EKLER	95
EK-1 Antalya Atatürk Kùltür Parkı İmar Planı	95
EK-2 Çalışma Alanı Gøzlem Formu	96
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR DİZİNİ

<u>Kısaltmalar</u>	<u>Açıklamalar</u>
ADA	Americans With Disabilities Act/Amerikan Engellilik Yasası
DIN	Alman Normları
ÖZİ	Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UN	United Nations/Birleşmiş Milletler
WHO	World Health Organization/Dünya Sağlık Örgütü

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Antalya Atatürk Kültür Parkı	18
Şekil 3.2. Araştırma süreci akış şeması	22
Şekil 4.1. Antalya Atatürk Kültür Parkı girişleri	24
Şekil 4.2. Yaya kaldırımının minimum net genişliği ve emniyet şeritleri	25
Şekil 4.3. Tekerlekli sandalyenin dönüş alanı	26
Şekil 4.4. Yaya kaldırımında ağaçlandırma	27
Şekil 4.5. Kaldırımın etrafındaki duyumsanabilir yüzeyler	28
Şekil 4.6. Yaya kaldırımı ve taşıt yolunda drenaj örneği	29
Şekil 4.7. Bisiklet yoluna bitişik yaya kaldırımında uyarıcı yüzey döşemesi	29
Şekil 4.8. 10 m'den büyük açıklıklarda kılavuz iz kullanımı	30
Şekil 4.9. Yaya geçidinde kılavuz iz ve yön değiştirme ögesi kullanımı	30
Şekil 4.10. Yaya geçitlerinde taşıt yoluna göre bordür taşları yüksekliği	31
Şekil 4.11. Antalya Atatürk Kültür Parkı yürüyüş yolları	33
Şekil 4.12. Antalya Atatürk Kültür Parkı yürüyüş yolları	34
Şekil 4.13. Antalya Atatürk Kültür Parkı yürüyüş yolları	35
Şekil 4.14. Antalya Atatürk Kültür Parkı ara yürüyüş yolları	36
Şekil 4.15. Rampada eğim ve dinlenme alanı	38
Şekil 4.16. Rampalarda güvenli eğim aralıkları	38
Şekil 4.17. Kaldırım rampası	38
Şekil 4.18. Antalya Atatürk Kültür Parkı kaldırım ve giriş rampaları	40
Şekil 4.19. Antalya Atatürk Kültür Parkı açık sergi alanı rampaları	41
Şekil 4.20. Antalya Atatürk Kültür Parkı rampaları	43
Şekil 4.21. Antalya Atatürk Kültür Parkı köprüler ve geçiş rampaları	43
Şekil 4.22. Basamak ucu koruyucu kaymaz şerit	44
Şekil 4.23. Aynı yönde devam eden merdivende sahanlık ölçüsü	45
Şekil 4.24. Merdivende riht ve basamaklar ile basamak ucundaki koruyucu kaymaz şerit ve tırabzanlar	46
Şekil 4.25. Antalya Atatürk Kültür Merkez binası giriş merdivenleri ve kesiti	46
Şekil 4.26. Antalya Atatürk Kültür Parkı merdivenler elemanları	47
Şekil 4.27. Engellilerin erişim ve kullanımına uygun otopark ölçüleri	49

Şekil 4.28. Açık otoparkta engelli park alanı	50
Şekil 4.29. Antalya Atatürk Kültür Parkı Cam Piramit otopark alanı	51
Şekil 4.30. Antalya Atatürk Kültür Parkı otopark alanı	52
Şekil 4.31. Dinlenme alanlarının konumlandırılması	53
Şekil 4.32. Oturma ceplerinin tasarımı	53
Şekil 4.33. Dinlenme banklarının boyutları	54
Şekil 4.34. Engellilerin kullanımına uygun bank ölçüleri	54
Şekil 4.35. Antalya Atatürk Kültür Parkı bank elemanları	54
Şekil 4.36. Antalya Atatürk Kültür Parkı piknik masası örneği	55
Şekil 4.37. Antalya Atatürk Kültür Parkı oturma elemanları	56
Şekil 4.38. Antalya Atatürk Kültür Parkı çocuk oyun alanı oturma elemanı	57
Şekil 4.39. Yaya yolunda baş kurtarma yüksekliği	58
Şekil 4.40. Aydınlatma elemanı	58
Şekil 4.41. Antalya Atatürk Kültür Parkı aydınlatma elemanları	59
Şekil 4.42. Çöp kutusu	60
Şekil 4.43. Antalya Atatürk Kültür Parkı çöp kutusu elemanları	61
Şekil 4.44. Antalya Atatürk Kültür Parkı çöp sınırlandırma elemanları	62
Şekil 4.45. Çeşmeler ve sebiller	62
Şekil 4.46. Antalya Atatürk Kültür Parkı çeşme elemanı örnekleri	63
Şekil 4.47. Açık ve kapalı telefonlara ait ölçüler	64
Şekil 4.48. Telefon Kulübesi	65
Şekil 4.49. Antalya Atatürk Kültür Parkı telefon kulübesi	65
Şekil 4.50. Yaya yolu bitkilendirme örneği	66
Şekil 4.51. Bitki çevresi	67
Şekil 4.52. Antalya Atatürk Kültür Parkı'nda bitkilendirme örnekleri	67
Şekil 4.53. Engellilere ait işaretler	69
Şekil 4.54. Engelli otopark işaretleri	70
Şekil 4.55. Otopark İşaretleri	70
Şekil 4.56. Kabartmalı harf, sayı, şekil, zeminde ok, doku değişimi	71
Şekil 4.57. Antalya Atatürk Kültür Parkı bilgilendirme levhaları	71
Şekil 4.58. Bina girişi	72
Şekil 4.59. Ulaşılabilir giriş alternatifleri	73

Şekil 4.60. Ulaşılabilir giriş alternatifleri	74
Şekil 4.61. Ulaşılabilir giriş alternatifleri	74
Şekil 4.62. Antalya Atatürk Kültür Merkezi bina girişi	75
Şekil 4.63. Cam Piramit Sabancı Fuar ve Kongre Merkezi bina girişi	76
Şekil 4.64. Antalya Atatürk Kültür Parkı kafe girişlerinden örnekler	77
Şekil 4.65. Antalya Atatürk Kültür Parkı tuvalet girişleri	78

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. Yaya yoğunluğu -kaldırımı genişliği tablosu	26
Çizelge 4.2. Rampaların eğimi, uzunluğu ve yüksekliğine ilişkin tavsiye edilen değerler tablosu	39
Çizelge 4.3. Engelli bireyin birlikte yaşadığı kimse	79
Çizelge 4.4. Engelli bireyin Antalya ilinde yaşadığı süre	79
Çizelge 4.5. Engelli bireyin parklara ulaşımında zorluk yaşanıp-yaşanmaması	80
Çizelge 4.6. Engelli bireyin parklara ulaşımında yaşadığı zorluklar	80
Çizelge 4.7. Engelli bireyin parkları kullanırken karşılaştığı sorunlar	81
Çizelge 4.8. Engelli bireyin parkları kullanırken etkinlik-alan-unsurların önemi	82
Çizelge 4.9. Engelli bireyin Antalya Atatürk Kültür Parkı'na gidip-gitmeme durumu	83
Çizelge 4.10. Engelli bireyin Antalya Atatürk Kültür Parkı'na gitme sıklığı	83
Çizelge 4.11. Engelli bireyin Antalya Atatürk Kültür Parkı'nı kullanım sıklığı	84

1. GİRİŞ

Engellilik, özürlülük, sakatlık gibi terimler farklı kurum kuruluş ve kişilerce çeşitli şekillerde tanımlanmıştır.

Türk Dil Kurumuna sözlüğüne göre sakat; vücudunda hasta veya eksik bir yanı olan, engelli, özürlü olan olarak tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr).

Türk Standartları Enstitüsü (TSE)'ne göre ise vücut fonksiyonlarının kullanımında fiziki ve zihinsel kısıtlılık veya kayıp halini özürlülük olarak tanımlamaktadır (TSE 1991).

18.03.1998 tarihinde yayınlanan Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik'te “engelli birey”, doğuştan veya edinsel (sonradan kazanılan) nedenlerle; bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılamada güçlükleri olan ve korunma, bakım veya rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan birey olarak tanımlanmıştır (Çınarlı 2010).

Türkiye’de “engelli” kavramı 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun 3. Maddesinin “c” fıkrasında tanımlanmıştır. Bu maddeye göre engelli; “doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi” olarak tanımlanmıştır (Artar ve Karabacakoğlu 2003).

Engelli bireylerin sahip olduğu engel türlerinin farklı olması sonucunda engellilikte farklı sınıflamalar görülmektedir. Bu sınıflamada ortopedik, görme, dil ve konuşma, işitme ve zihinsel engellilik başlıca türlerdir. Engelliliğin tanımı dışında, çeşitleri de

fiziksel ve sosyal yaşamdaki gereksinimleri değerlendirmede bir kriter olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentler, sadece yapılardan ve ulaşım alanlarından oluşmamalı ve tüm insanlar için ulaşılabilir ve kullanılabilir olması çeşitli donatımları gerektirir. Yeşil alanlar da bu donatımların en önemlilerindedir (Pamay 1978). Çünkü bu alanlarda tüm doğal ve kültürel koşulların insan ve toplum yararına dengede tutulması amaçlanır. Bu nedenle insanın yaşam alanı olarak yerleşme mekanlarının fiziki planlamasında diğer fonksiyonlarla birlikte yeşil alanların düzenlenmesine de büyük önem verilmelidir (Atabay 1988).

Yeşil alanlar; insanların barınma, çalışma gibi genel faaliyetleri dışında kalan zamanlarında, rekreasyon ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde, yerel yönetimler tarafından, gezme, eğlence, bedensel aktivite ve boş zamanları değerlendirmek amacıyla düzenlenerek bitkilendirilmiş, kentin, alan yönünden önemli bir bölümünü oluşturan ya da oluşturması gereken, kentte yaşayanların ortak olarak kullandıkları kültürel veya doğal alanlardır. Bu alanlar fonksiyon alanları içinde bulunabilir, ağaçtan ormana kadar yeşil örtü ile ilgili tüm doğa elemanları bu tanımın içinde yer almaktadır (Dil 2004).

Yuen (1996)'e göre kentsel yeşil alanlar ise kent mekânı içinde fiziksel ve sosyal çevrenin niteliğini belirleyen, eğitimsel, kültürel ve rekreasyon amaçlı kullanımlara olanak tanıyan ve toplumun tüm bireylerinin kullanımına açık olan kamu mekânlarıdır (Ceylan 2007).

Kentsel yeşil alanlar, içerdiği çeşitli işlevler nedeniyle kentsel alan ve kentliler açısından çok önemli doğa parçalarıdır ve mekânsal yapılarına ve işlevsel özelliklerine bağlı olarak kent mekânında fiziksel ve sosyal çevre bakımından faydalar üreten fonksiyon alanlarıdır (Ceylan 2007).

1982 Anayasası 61. Maddede "Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır." ifadesi engelli bireylere yönelik doğrudan bir düzenleme olarak yer almış, ayrıca 1982 Anayasasında yer alan Sosyal Güvenlik

başlıklı 60. Maddede “Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliğini sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.” şeklindeki düzenleme ile devlete engelli bireylere yönelik onların sosyal hayata intibakları için her türlü düzenlemeyi yapma görevi verilmiştir (Çınarlı 2010).

Engelli hakları, tarihî gelişim süreci içinde zorlu dönemlerden geçerek bugüne gelmiştir. Çağlayan’ın çalışması (2006), geçmiş dönemde engellilere yönelik yaklaşımların hangi boyutta olduğunu resmetmektedir: “Antik-Yunan döneminde, kurumlara yerleştirilerek toplumdan izole edilen ahlâkî/dinî temelli merhametle bakılan ve ‘ikinci sınıf’ insan muamelesi gören engelliler, herhangi bir sosyal hakka sahip değildir. Bu tür uygulamalar, zaman içinde, yardım kurumlarının kurulması ve daha sonra bunların ilk engelli örgütlerine dönüşmesiyle son bulmuştur”.

Sanayi Devrimi dönemine gelindiğinde, engelliler açısından yeni birtakım zorluklar söz konusu olmuş, engelli-yoksul insanlar kategorileştirilerek dramatik şartlarda yaşamaya zorlanmış ve bu insanların sayısı günden güne artmıştır. Yine bu dönemde, fabrikasyon üretim sistemi ve emeğin ücretlendirilmesi yükselmiş, engelliler üretime katkı sağlayabileceklerine rağmen; engel veya özürlerinden dolayı emek piyasasından dışlanmış ve marjinalleştirilmiştir (Özgökçeler ve Alper 2010).

1950’li yıllar, engellilik olgusunun, uluslararası alanda daha yoğun bir biçimde “tartışılabilir” bir sorun haline gelmesine tanıklık etmiştir. Söyle ki; I. ve II. Dünya Savaşları maddî-manevî değerler bakımından olağanüstü yıkımlara yol açmış ve mevcut olan engelli nüfusa milyonlarca engelli nüfusun eklenmesi neticesini doğurmuştur. Tüm bu olumsuzluklarına karşın, her iki Dünya Savaşı’nda toplumların genç insan gücünün cepheye sürülmesi ve cephe gerisinde üretimin devamı için ihtiyaç duyulan işgücü açığının engellilerle giderilmeye çalışılması, engellileri öne çıkartan ve önemini artıran önemli bir gelişme olmuştur. Bu bağlamda, yaşlı ve kadın nüfusa ek olarak, engelli nüfus savaş dönemi işgücü gereksinimini karşılayan önemli bir unsur olmuştur. Bu durum, engellilerin hangi işleri daha rahat yapabileceği konusunda önemli bir deneyim sağlamış; meslekî rehabilitasyon ile meslekî ve teknik eğitim ve bilimsel iş analizlerinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Savaşta engelli hâle gelen insanlarla, savaş karşıtı

hareketlerin ittifakı ile oluşturulan kampanyalar, engelli hakları sorununu tüm modern toplumların önüne koymakta başarılı olmuştur. Ayrıca savaşın taraflarının çoğunluğunun gelişmiş ülkeler olması da engelliliği ‘daha görünür’ bir konuma getirmiş; artan engelli nüfusunun sağlık ve psikolojik yardıma taleplerinin artması ülkeleri bu konularda belirli düzenlemeler yapmaya yöneltmiştir. Böylece ABD, Fransa, İngiltere gibi gelişmiş ülkeler, engellilik meselesinin farkına varmaya başlamış ve uluslararası politikalarda ve özellikle Birleşmiş Milletler (UN) vasıtasıyla engelliliğin ekonomik ve sosyal yükümlülüğünü gidermek için birlikte çalışma ve bilinci yükseltmek için etkilerini kullanmışlardır. Engellilikle ilgili çalışmaların bir bakıma savaş-dönemi şartlarının beslediği mecburiyet sonucu yürütüldüğü bu dönemde, gelişmiş ülkelerin katkıları ile UN gündemine alınmıştır. UN’un engellilere yönelik çalışmaları ilk dönemde engellilerin yaşam kalitelerini yükseltmeye yönelik olmuş bu kesime yönelik, rehabilitasyon ve eğitim hizmetleri ağırlık kazanmıştır (Gökmen, 2007).

Gökmen (2007), II. Dünya Savaşı-sonrası dönemde engelli bireylerin vatandaşlık haklarının eskiye kıyasla daha çok dikkate alınmaya başlandığını belirtmektedir. Bu bağlamda, engelli bireylerin toplumdaki diğer bireyler gibi her türlü vatandaşlık hakkına sahip oldukları kabul edilerek engelli hakları pek çok ülkede anayasal güvence altına alınmış ve yasalarla desteklenmiştir. Ancak yasalarla güvence altına alınan bu hakların kullanımı çoğu kez kâğıt üstünde kalmış ve sağlıklı bir işlerlik kazanamamıştır. Engelli haklarının gelişim seyrinde bir kilometre taşı sayılabilecek temel etmen olan “engelli hakları hareketi”, engellilere ilişkin ahlâkî-tıbbî-sosyal modeller arasındaki geçişin hangi boyutlarıyla olduğunu gözler önüne sermesi bakımından da büyük önem taşımaktadır.

Türkiye, 1990’lı yılların ikinci yarısından itibaren engellilere yönelik uygulamalar için politika belirleme, yasal mevzuatı ve kurumsal yapıyı oluşturma faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. 1997 yılında Özürlüler İdaresi Başkanlığı’nın kurulması, 1999 yılında ilk “Özürlüler Şûrası”nın toplanması ve 2005 yılında kısaca “Özürlüler Kanunu” olarak bilinen yasal düzenlemenin yapılması söz konusu kesime yönelik politikalardaki yoğunlaşmanın temel göstergelerini oluşturmaktadır (Özgökçeler ve Alper 2010).

Birleşmiş Milletler (UN/United Nations) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO/World Health Organization) tarafından hazırlanan raporlara göre dünya nüfusunun yaklaşık %10'unu engelli bireyler oluşturmakta, bu oran bazı ülkelerde %15'lere ulaşmaktadır. Bu veriler doğrultusunda dünyada yaklaşık olarak 650–700 milyon engelli birey olduğu tahmin edilmektedir. Ülkemizde ise Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre nüfusumuzun %12'si engelli bireylerden oluşmaktadır. Buna göre, ülkemizde yaklaşık olarak 8,5 milyon engelli bireyin yaşadığı anlaşılmaktadır.

Engelli insanların oranının bu kadar yüksek olduğu ülkemizde, birbirinden farklı engel türlerine sahip bireylerin özellikle yaşadıkları mekânlarda, yaşadığı mekânlardan kentsel mekânlara ulaşabilmede ve kentsel mekânları özgürce kullanabilmede karşılaştığı pek çok sorun bulunmaktadır. Bu gruplardaki bireyler, engelleri nedeniyle kentsel mekânda karşılaştıkları olumsuzluklardan dolayı günlük hayatın gerektirdiği ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Kentsel mekânda, engelli bireylerin hayatlarını zorlanmadan devam ettirecek biçimde hareketliliklerinin sağlanmaması, sosyal gereksinimlerini karşılamaktan da yoksun bırakılmalarına neden olmaktadır.

Engellilerin topluma katılmalarının önündeki en büyük engeller ulaşım ve fiziksel çevre sorunudur. Engelli bireylerin içinde yaşadıkları fiziksel çevre, sahip oldukları fiziksel işlev bozuklukları/yetersizlikleri ve bunun yol açtığı sınırlamalar yüzünden büyük önem taşımaktadır. Yollar, kaldırımlar, kamu binaları, parklar ve bahçeler, okullar, içinde yaşanılan konutlar, ulaşım araçları ve bunun gibi daha bir çok fiziksel çevre unsuru, engellilerin topluma katılmasının önünde ciddi birer engel oluşturmaktadır (Karataş 1998).

Engelli bireylerin, sosyal hayattan dışlanmadan, toplumun bütünü ile bağımsız olarak sosyal gereksinimlerini karşılayabilmesi için kamusal kullanım alanlarından biri olan ve kentsel yaşam kalitesinin artırılmasında önemli bir etken olan kent parklarından yararlanabilmeleri gerekmektedir.

Yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen veriler çerçevesinde kentsel mekânın kullanımında engelli bireylerin önemli sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu

sorunlar, hem kentsel mekânın kullanımıyla ilgili fiziksel sorunları içermekte, hem de kent yaşamını ilgilendiren sosyal problemleri içine almaktadır. Bu problemler ise kişinin sosyalleşmesine engel olmaktadır. Birey ayrımcı uygulamalar sebebiyle çalışma hayatına dahi adım atamamaktadır. Engelli bireyler kent içi mekânlarda rahatlıkla hareket edemediği gibi kent içi ulaşım araçlarını da günlük hayatlarını sürdürebilecekleri biçimde kullanamamaktadır. Bireyler aynı zamanda kurumların ve kent içi birçok yapının engelli bireylere uygun yapılmaması nedenleriyle engelli olmanın getirdiği olumsuzlukları en üst düzeyde yaşamaktadır.

Bu bağlamda bu çalışmanın amacı; Antalya ilinin sahip olduğu büyük kent parklarından biri olan Antalya Atatürk Kültür Parkı örneğinde parklarda bulunan unsurların ulusal ve uluslararası standartlar göz önünde tutularak her engel türünde engelli bireylerin kullanımını açısından uygunluğunu sorgulamaktır. Bu sorgulama sürecinde alandaki unsurlar çeşitli ölçümler yapılarak incelenmiştir. Bu süreçte çalışmayı desteklemesi açısından engelli kullanıcıların park alanlarına ulaşmada ve gittiklerinde alanda karşılaştıkları problemler anket yöntemiyle tespit edilmiştir. Bu sorunlara engelli bireylerle ve engellilerle ilgili kurum ve kuruluşlarla yapılan görüşmeler de ayrıca ışık tutmaktadır. Aynı zamanda sorunların yanında bireylerin alandan beklentileri de ortaya konulmuştur.

2. KURAMSAL BİLGİLER VE KAYNAK TARAMALARI

Bu bölümde tez içinde yer alan park, engellilik tanımlarına ve daha önce bu konuda yapılmış olan çalışmalara yer verilmektedir.

2.1. Kuramsal Bilgiler

Kuramsal bilgiler kent parkı tanımları ve engelliliğin tanımları, nedenleri ve türleri olarak iki başlıkta incelenmiştir.

2.1.1. Kent parkı tanımları

Kent, sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidişgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimidir. Kentsel çevre, kent özelliklerinin başat olduğu, özdeksel yapısıyla ve kentlileşmiş insanlarıyla kırsal alanlardan belirli bir biçimde ayırt edilebilen çevredir (Keleş 1998).

Açık alanlar, insanın yaşantısını sürdürdüğü, üzerinde yapı yapılmış kapalı uzamların dışında kalan, ya doğal durumunda bırakılmış ya da tarımsal ve konut dışında dinlenme amaçlarına ayrılmış kent parçasıdır. Yeşil alanlar ise kent ve kasabalarda, insanların dinlenmesini, gezmesine, çocukların oynamasına ayrılan ve bu yerlerin bir taş yığını görünümü kazanmasına engel olmak amacıyla, kent yönetimlerince düzenlenen gezilik, ağaçlı yol gibi ortak kullanım alanlarıdır (Keleş 1998).

Keleş (1998)'e göre park (gezilik) tanımı; “Dinlenme, eğlenme ya da doğadan daha çok yararlanma amacıyla, ya olduğu gibi doğal durumunda bırakılmış ya da görsel nitelikleri değiştirilerek değerlendirilmiş oturma, seyretme ve yürütme gibi, edilgin eğlenme ve dinlenmeye olanak sağlayan açık ve yeşil alandır.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Türk Dil Kurumu (2011)'na göre ise park kavramı; “Bir yerleşme merkezinde halkın gezip hava alması için düzenlenmiş ağaçlı ve çiçekli büyük bahçe.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Olmsted ve Kimball (1973) göre park; daima ağaç ve çimle kaplı bir tür açık ve yeşil alanı anlatmaktadır. Sözcüğün türetilmesinde en çok kabul gören görüş kökenini bir alanın kuşatılmasında bulmaktadır. Bu tanıma göre park; “Etrafı çit ya da duvarlarla çevrili yer.” anlamına gelmektedir. Bunun yanısıra daha az yaygın bir tanımlamaya göre park, içerisinde oyun veya ağaçları bulunduran yer olarak tanımlanmaktadır (Polat 2001, Al-qudah 2006).

Onsekiz (2003)'e göre park alanları, “Kent içi yeşil alan oluşturma niteliği ile yeşil alan ve yapılı çevre arasında dengeli arazi kullanımının sağlanması açısından kentsel bir öneme sahip olmasının yanı sıra aynı zamanda toplumsal rolü yüksek olan ortak kullanım mekânlarıdır. Farklı insanların karşılaşması, tanışması, konuşması, kentsel yaşamı paylaşması gibi sosyal ihtiyaçların karşılanması ve sosyo-kültürel süreklilik ve gelişmenin sağlanması açısından, toplumsal iletişimin gerçekleştiği kültürel odak noktaları olarak da nitelendirilebilirler. Toplumsal boyuttaki bu ilişkiler, konut dokusu içerisinde etkin ortak kullanım mekânları oluşturulması, kentsel mekânın sosyal ve mekânsal boyutlarda daha etkili kullanılması ve mekânı oluşturan işlevlerin olabildiğince canlı tutulması amacıyla; anlam ve aktivite çeşitliliği açısından ayrıcalıklı bir öneme sahiptir ve konut alanlarında da aynı etkinliği göstermektedir. Park alanları, kentte canlı bir çevre yaratılmasında, yoğun kent merkezinde insan/ çevre ilişkisinin kurulmasında ve kentsel dolaşım ve aktivite alanlarının oluşturulmasında etkin bir öge” olarak açık ve yeşil alan varlığı anlamında kentsel yaşam kalitesinin sosyal açıdan da mekâna indirgenmesi sebebiyle, önemli bileşenlerinden biri olarak nitelendirilebilir (Sırtkaya 2007).

Kent parkı; kentlinin kolay ulaşabileceği, kentin gürültü ve karmaşasından kurtulup rekreasyonel etkinliklerde bulunabileceği alanlardır (Özkır 2007).

Ertekin (1992)'e göre kent parkları, kentin ekolojik dengesini korumak ve kentlinin rekreasyon ihtiyacını karşılamak üzere kentin odak noktalarında bulunması gereken ve içinde toplumu oluşturan her yaş grubundan insanın aktif-pasif rekreasyon gereksinmelerini karşılamaya yönelik tesis ve olanaklara yer veren kent içi açık yeşil alanlardır. Kent parkları, karmaşık kentsel organizasyon içerisinde, kentleşmeye koşut olarak gelişen kopuk doğa-insan ilişkisinin yeniden kurulmasında çok önemli ve çeşitli işlevler yüklenen kamusal hizmet alanlarıdır. Kentsel yerleşmeler içinde genellikle merkezi olarak konumlanan, görsel olarak kentin bir parçası olan alanlardır. İnsanların günlük kullanımı için rahatlıkla ulaşabilecek yerlerde bulunurlar ve yürüyüş, koşu, dış mekânda oturma, piknik yapma, oyun ve benzeri gibi bireysel ya da grup eylemlerine olanak sağlarlar (Özkır 2007).

Kentin tümüne hizmet eden bu alanlar kent büyüklüğüne bağlı olarak bir ya da birkaç tane olabilir. Kent parkları her 100 kişi için 1 dekar olmak üzere, nüfusun büyüklüğüne göre, 40-400 ha. arasında olmalıdır. Kent parkı etki alanı 3.200-4.000 m arasındadır. Bu parkların kentsel yerleşim birimlerine yakın ya da uzak olması önemli bir tasarım kriteri değildir. Bu alanlar en az 2-4 km., 30-60 dakikalık yürüme mesafesinde, toplu ulaşım sistemi ile doğrudan ve kolayca ulaşılabilir mesafede 5-20 km uzaklıkta bulunmalıdır (Dil 2004). Kent parklarınının 30 dönüm ve üzeri büyüklüğünde olması durumunda buldukları kentin büyükşehir belediyelerinin sorumluluğu altına girerler.

Kent parkları koruluk alanlar, değişen topografya ve su elemanları, piknik alanları, botla gezinti, yüzme, bir doğa merkezi, yürüyüş ve atla gezinti yolları, günübirlik kamp alanları ve informal spor olanakları bulundurabilirler (Özkır 2007).

Aygün (2005)'e göre kent parkları, mahalle parklarına oranla daha büyük alana sahip olmalı, her cins ve yaşta, sağlıklı veya engelli bireyler için ulaşılabilirlik ve kullanılabilirliği olan alanlar olmalı ve mahalle parklarında bulunmayan fonksiyonları içermelidir. Parktaki hizmet ve aktivitelerin çeşitliliği, niteliği parkın büyüklüğüne göre değişmektedir. Bunlar yapay göller, açık hava sergi ve tiyatro anfileri, yüzme havuzu, tenis kortları, futbol sahaları, piknik alanları, yaya gezinti alanları, paten alanları,

oturma yerleri, teraslar, çay bahçeleri, kafe ve lokantalar, acil yardım, PTT gibi servis hizmetleri için tesisler, tuvaletler, otoparklar, ile servis yolları kent parkı içinde yer almalıdır. Çünkü yetişkin insanların günlük yorucu çalışmaları sonucu kendilerini yenilemek için dinlenmesi, hızlı çalışma temposunun etkilerinin azaltılması ile kentsel ortamın yarattığı sinirsel gerilimi atarak ruhsal yönden güçlenmesi, kent parklarının sağlayacağı dinlenme, eğlence ve oyun olanaklarıyla mümkün olabilir. Bunların yanında bakım onarım hizmetleri ile alt yapı sistemleri de üzerinde önemle durulması gereken planlama çalışmalarıdır. Kent parklarında oluşturulan fonksiyonlar arasında bir bütünlük olmalı ve ziyaretçilerin tüm alanı dolaşması sağlanmalıdır (Özdingiş 2007).

2.1.2. Engelliliğin tanımları, nedenleri ve türleri

WHO (1980), yayınlamış olduğu bildirgesinde engellilik ile ilgili temel kavramları aşağıdaki şekilde tanımlamıştır. Bu tanımlamalarda hastalık sonuçlarına dayanan ve sağlık boyutuna ağırlık veren bir sınıflandırma yapılmış, engellilik için aşağıda sunulan üç ayrı kategoride tanım geliştirilmiştir:

Yetersizlik (Impairment); Fizyolojik, psikolojik veya anatomik yapının fonksiyon kaybı ya da normalden sapması halidir. Bu tanım, organ düzeyindeki bozuklukları ifade eder, hastalığın belirti ve bulgularını içerir.

Özürlülük (Disability); Sağlığın bozulması sonucu oluşan yetersizlikten dolayı herhangi bir yeteneğin normale oranla azalması veya kaybedilmesidir. Bu tanım bireysel düzeydeki fiziksel ve zihinsel yeti kaybını ifade eder.

Engellilik (Handicap); Yetersizlik veya engellilik nedeniyle kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel düzeyine göre normal kabul edilen yaşam gereklerini yerine getirememesi durumudur (ÖZİ 2005).

UN (1998) ise engelli bireyi, “uzun dönemli fiziksel veya zihinsel sorunlara ya da sağlık problemlerine bağlı olarak yapabileceği aktivitelerin türünde veya sayısında sınırlılık olan kişidir” şeklinde tanımlamıştır (Burcu ve Kamanlıoğlu 2006).

Türk Standartları Enstitüsü (TSE); vücut fonksiyonlarının kullanımında fiziki ve zihinsel kısıtlılık veya kayıp halini engellilik olarak tanımlamaktadır (TSE 1991).

Engelliliğin nedenleri, doğuştan gelen engellilik ve sonradan olan engellilik olarak iki ana başlık altında incelenebilir. Her iki engelliliğin nedenleri aşağıda verilmiştir.

1. Doğuştan (konjenital) gelen engellilik

Doğuştan engellilik ve genetik hastalıklar

- Akraba evlilikleri
- Kalıtsal hastalıklar
- Kan grubu (Rh) uyumsuzluğu

Annenin sahip olduğu kronik hastalıklar

- Diabet (Şeker hastalığı)
- Hipertansiyon (Yüksek tansiyon)
- Epilepsi (Sara hastalığı)
- Kalp hastalıkları

Gebelikte geçirilen enfeksiyon hastalıkları

- Kızamıkçık
- Toksoplazma
- Hepatit B
- Suçiçeği
- Cinsel yolla bulaşan hastalıklar

Annenin yaşı

Annenin hamilelik döneminde karşılaştığı sorunlar

- Doktor kontrolünde kullanılmayan ilaçlar
- Tehlikeli kimyasal maddeler sonucu annenin zehirlenmesi
- Röntgen ışınlarına maruz kalma
- Annenin kötü ve yetersiz beslenmesi
- Stres

Doğum esnasında karşılaşılan sorunlar

- Uzun süren doğum süresi sonucu bebeğin oksijensiz kalması
- Doğum esnasındaki yanlış uygulamalar
- Erken veya geç doğum

Doğum sonrasında karşılaşılan sorunlar

- Bebekte yüksek ateş ve havale görülmesi
- Kafa travmaları, kazalar
- Uzun süren sarılık
- Zehirlenmeler
- Bebeğin aşırı derecede antibiyotik veya diğer ilaçları alması
- Yeni doğan döneminde rastlanılan metabolik sorunlar

2. Sonradan olan engellilik

- Zihinsel rahatsızlıklar ve psikososyal örselenmeler,
- Kronik, bulaşıcı ve salgın hastalıklar
- Alkol ve ilaç bağımlılığı
- Ev, iş, trafik kazaları ve meslek hastalıkları
- Afetler, terör veya savaşta sakatlanmalar
- Yaşlanmaya bağlı olarak kişilerde oluşan bir takım yetersizlikler sonucu oluşan engellilik (Altınokta 2009).

Engel türlerinin sınıflandırılmasına ilişkin çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (ÖZİ) ve TÜİK tarafından 2002 yılında yapılan Türkiye Özürlüler Araştırmasında engellilik altı ana başlık altında incelenmektedir (Tufan ve Arun 2006) :

Ortopedik Engelli; Kas ve iskelet sisteminde yetersizlik, eksiklik ve fonksiyon kaybı olan kişidir. Kol, ayak, bacak, parmak ve omurgalarında kısalık, eksiklik, fazlalık, yokluk, hareket kısıtlılığı, şekil bozukluğu, kas güçsüzlüğü, kemik hastalığı olanlar, felçliler, serebral palsi (beyin felci), spastikler ve spina bifida (omurga açıklığı) olanlar bu gruba girmektedir.

Görme Engelli; Tek veya iki gözünde tam veya kısmi görme kaybı veya bozukluğu olan kişidir. Görme kaybı ile birlikte göz protezi kullananlar, renk körlüğü, gece körlüğü olanlar da bu gruba girmektedir.

İşitme Engelli; Tek veya iki kulağında tam veya kısmi işitme kaybı olan kişidir. İşitme cihazı kullananlar da bu gruba girmektedir.

Dil ve Konuşma Engelli; Herhangi bir nedenle konuşamayan veya konuşmanın hızında, akıcılığında, ifadesinde bozukluk olan ve ses bozukluğu olan kişidir. İşittiği halde konuşamayanlar, gırtlığı alınanlar, konuşmak için alet kullananlar, kekemeler, afazi, dil-dudak-damak-çene yapısında bozukluk olanlar bu gruba girmektedir.

Zihinsel Engelli; Çeşitli derecelerde zihinsel yetersizliği olan kişidir. Zekâ geriliği olanlar, Down Sendromu, Fenilketonüri (genetik geçişli kalıtsal bir metabolizma bozukluğudur) bu gruba girer.

Süreğen Hastalık; Kişinin çalışma kapasitesi ve fonksiyonlarının engellenmesine neden olan, sürekli bakım ve tedavi gerektiren hastalıklardır (kan hastalıkları, kalp-damar hastalıkları, solunum sistemi hastalıkları, sindirim sistemi hastalıkları, idrar yolları ve üreme yolları hastalıkları, cilt ve deri hastalıkları, kanserler, endokrin ve metabolik hastalıkları, sinir sistemi hastalıkları, AIDS) (ÖZİ 2010).

2.2. Kaynak Taramaları

ÖZİ (2010) tarafından yapılmış olan “Özürlülük Eğitimi: Toplum Özürlülüğü Nasıl Anlıyor Temel Araştırması” adlı çalışmada yapıları çevre ve kentsel hizmetlerin (toplu taşıma araçlarının, binaların, caddelerin, sokakların, kaldırımların, vb.) engelliler için uygun olup olmadığı sorgulanmıştır. Yapılan anket çalışmasında katılımcıların büyük bir çoğunluğu (% 90,1) toplu taşıma araçları, binalar, cadde, sokak ve kaldırımların engelliler için uygun olmadığını belirtmişlerdir. Türkiye’de yapıları çevre düzenlemelerinde engelliler için gerekli ölçütlerin göz önünde bulundurulmaması nedeniyle, kamuya açık alanlarda, binalarda, konutlarda ve toplu taşıma hizmetlerinde engellilerin ulaşılabilirliğinin sağlanamaması, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun engellilerin günlük yaşamda karşılaştığı engeller nedeniyle kentsel yaşama katılamadıkları ortaya çıkmıştır.

Bekiroğlu (2000)'nun "Görme Özürlülerin Kullanımına Yönelik Park Tasarımı Kriterleri" adlı araştırmasında, görme engelli bireyin parklardaki kullanım ve dolaşım kısıtlamalarını en aza indirmek amacıyla karşılaşılan sorunlar ele alınmış, davranış ve gereksinimleri incelenmiş, tasarım kriterleri belirlenmiş ve bunların sonucunda uygulamaya ve kullanıma yönelik çözüm önerileri çizimlerle desteklenerek verilmiştir.

Yılmaz vd (2006)'nın yaptığı "Kent Açık-Yeşil Alanlarına Fiziksel Engellilerin Erişimi: Erzurum ve Tokat Kent Örnekleri" adlı çalışma; kentsel açık-yeşil alanlar ve ortak kamu mekânlarının fiziksel engellilerin yararlanma durumlarını, karşılaştıkları sorunları ve beklentilerini ortaya koymak amacıyla Erzurum ve Tokat kentlerinde yürütülmüştür. Erzurum'da 260 ve Tokat'ta 367 fiziksel engelliden toplam 131 kişiye ulaşılmış ve birebir standart anket yapılmıştır. Erzurum'da katılımcıların %96,2'si, Tokat'ta ise %96,6'sı mevcut kent parklarının fiziksel engelliler için yetersiz olduğunu vurgulamıştır.

Özdingiş (2007)'in "İstanbul Kent Parklarının Bedensel Özürlüler Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma" adlı çalışmasında engelli bireylerin kent parklarındaki aktivite alanları ile ilgili beklentileri değerlendirilmiş, yapılan anket çalışmasıyla katılımcıların çoğunluğunun, kent parklarının sosyalleşmeye imkân tanınmasını istediği belirlenmiştir. Bu nedenle engelliler için ayrı bir yerde, toplumun genelinden soyutlanarak oluşturulan engelliler parkı yerine, toplumla bütünleşebilecekleri, bütünü içinde var olabilecekleri kent parklarına ulaşılabilirliğin ve bu alanların kullanılabilirliğinin sağlanması gerektiği gibi engelli bireylerin toplumda yalnız kalmak ve toplumdan dışlanmak istemedikleri gözlemlenmiştir.

Özcan (2008)'in "Engelli Standartlarının Adana Kenti Açık ve Yeşil Alanlarında Analizi ve Uygulama Örnekleri" adlı araştırmasında, fiziksel engelli bireylerin Adana kentindeki açık ve yeşil alanlarda (parklar, piknik alanları, bulvarlar, sokaklar, caddeler, alışveriş merkezleri) karşılaştıkları sorunların saptanması, saptanan sorunların çözümü için yurt dışı ve yurt içi örnekler doğrultusunda uygulanabilir tasarımların oluşturulmasına çalışılmıştır.

Seeland ve Nicole` (2006) “Public green space and disabled users” (Halka Açık Yeşil Alanlar ve Engelli Kullanıcılar) adlı çalışmasında Güney Almanya’daki Constance Göl’ünde yer alan Mainau Adasında bulunan parkta yapılan deneysel bir çalışmayla ekonomik anlamda gelişmiş batı dünyası toplumlarda oranının arttığı, özel yardım ve hizmetlere bağımlı hale gelen engelli bireylerin ihtiyaçlarına elverişli uygun ortamlara bağımlılıklarını araştırmışlar. Araştırmanın sonucunda resmi olarak engelli kabul edilmiş bireylerin, özellikle engelli ziyaretçiler için tasarlanmış yeşil alanlarla damgalanmış hissettikleri, daha hafif engelli bireylerin daha çok ilgi ve hizmet beklediği ve özellikle iyi eğitilmiş yüksek gelire sahip ‘Standard kullanıcıların’ ise tüm ada parkının tasarım ve altyapısının engelli ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılaması gerektiği konusunda istekli görünmedikleri ortaya çıkmıştır. Bu problemlerin de planlama ve yönetim yoluyla çözümleri gerektiği vurgulanmıştır.

Rosemary vd (2007) “City centre accessibility for wheelchair users: The consumer perspective and the planning implications” (Tekerlekli sandalye kullanıcıları için şehir merkezine erişilebilirlik: tüketici bakış açısı ve planlama sonuçları) adlı çalışmada son ‘engelli’ teşebbüsü kapsamında, tekerlekli sandalye kullanıcıları ile yapılan 150 detaylı görüşmeden, Engelli Ayrımı Yasasının 1995 yılında İngiltere’de yürürlüğe girmesinden 10 yıl sonra bugünkü şehir merkezinin erişilebilirliği incelenmiş ve tekrar değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonunda çevre yapılandırması, toplu taşıma ve alışveriş eylemlerinin bugünkü düzeyi, tekerlekli sandalye kullanıcılarının şehir merkezindeki fiziksel hareketliliklerini sınırlandırıcı bazı zorluklar sunmaya devam etmekte olduğu ortaya çıkmıştır. Örneğin, tekerlekli sandalye kullanıcılarının çoğunluğu (% 61) alanların planlanma ve tasarlanma şeklinin kendilerini engelli durumuna soktuğunu düşünmekte olduğu, % 80’i modern kapalı alışveriş merkezlerinin rahat hareket imkanı sağladığını düşünürken, % 33 ve üzeri tarafından taşıt trafiğine açık alışveriş caddeleri ve geleneksel pazar alanlarının problemleri kabul edildiği görülmüştür. Önemli deneysel kanıtlara dayanılarak, daha fazla endişeli hal alan dünya karşısında herkes için daha erişilebilir şehir merkezi alanları ve ‘alt yapı’ oluşturmak için konuyla alakalı daha ilgili bulguların genelleştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Philippa vd (2009) “Urban built environments and trajectories of mobility disability: Findings from a national sample of community-dwelling American adults (1986–2001)” (Kentsel yapısal çevreler ve engellilerin hareket yönleri: yetişkin amerikalılarla yapılan ulusal örnekleme bulguları) adlı çalışmada 15 yıl boyunca izlenen 45 yaş üzerinde Amerikalı yetişkinler örneğinde engelliliğin hareketliliği üzerinde yapısal çevrenin (Düzensiz ve süreksiz kaldırımlar, yoğun trafik ve erişilemez toplu taşıma araçları daha ileriki yaşlarda dış mekân hareketliliği için engel yaratabilecek yapılı çevrenin özelliklerinden sadece bazılarıdır.) rolü incelenmiştir. Amerikan’ların Değişen Hayatları Çalışması (1986-2001)’dan elde edilen ulusal veriler ile birlikte çok düzeyli lojistik büyüme eğrisi kullanılarak, hareket engelinin yönlerinin yaşlı gruplarda zorlaştığı ortaya çıkmıştır. Kadınlar ve düşük eğitilmiş kişiler daha çok hareket engeli yaşadığı ve sadece bir kronik rahatsızlığın varlığı bile dört çalışma dalgasının her birindeki hareket engellerini ikiye katladığı görülmüştür. Daha motorize ulaşımına sahip çevrelerde yaşayan yaşlı bireyler, daha yaya dostu çevrelerde yaşayan yaşlı bireylerden 1,5 kat daha yüksek hareket engeli bulunan göreceli olasılıklar oranıyla ilişkilendirilmiştir. Bu sonuç, yapısal çevrelerin yaşlı bireyler için hareket zorluklarını daha da arttırdığını ortaya koymuştur. Nüfus yaşlandıkça engelliliği en aza indirgeme yolları hesaba katıldığında, kentsel yapısal çevredeki basit değişiklikleri hayata geçirmek, bireysel düzeyde risk etkenlerini değiştirmek için çaba harcamaktan daha kolay olacağı vurgulanmıştır.

Therrien ve Desrosiers (2010) “Participation of metropolitan, urban and rural community-dwelling older adults” (Metropol, şehir ve kırsalda yaşayan yaşlıların katılımı) adlı çalışma kırsalda, şehirde ve büyükşehirde yaşayan yaşlı bireylerin yaşama katılım düzeyini karşılaştırmayı ve her tür koşula göre yaşama katılımı ile ilişkili sosyodemografik etkenleri keşfetmeyi amaçlamıştır. Normal yaşlanma süreci gösteren rasgele 350 katılımcı seçilmiştir. Günlük aktiviteler ve sosyal rollerdeki katılım ‘Yaşam Alışkanlarının Değerlendirilmesi’ ile ölçülmüştür. Sosyodemografik ve çevresel veriler anket çalışmasıyla toplanmıştır. Kırsal bölgelerden katılımcıların eğitim düzeylerinin ve maaşlarının düşük olduğu, toplu taşıma araçlarına erişimlerinin olmadığı ve mağazalara diğerlerine göre daha az erişime sahip oldukları tespit edilmiştir. Büyükşehir bölgesinden katılımcılar daha az araba kullanımı, sosyal yardımlardan daha az tatmin olma ve oturdukları semtlerde kendilerini daha az güvende hissetme konularında diğer katılımcılardan ayrılmışlardır. Bununla beraber büyükşehir, şehir ve kırsal gruplar

arasında günlük aktivitelere ve sosyal rollere katılımında çok büyük bir fark bulunmamış. Bunun yanında, daha çok katılımı ilişkilendirilen değişkenler tüm üç bölge için de birbirine benzer nitelikte görülmüş. Bu, büyükşehirde, şehirde ve kırsal bölgede yaşayan yaşlı bireylerin koşulları farklı olsa da, günlük aktiviteler ve sosyal rollerdeki katılımlarının benzer olduğunu vurgulamıştır.

Froehlich-Grobe vd (2008) “Physical access in urban public housing facilities” (Kentlerdeki iskan tesislerinde fiziksel erişim) adlı çalışmada, özel tesislere bütçesi yetmeyen yaşlı bireyler dahil bedensel engelli bireylerin barındırılmasında önemli bir rolü olan iskan tesislerinin ortak kullanım alanlarındaki fiziksel erişimin genel özellikleri araştırılmıştır. Ondört iskan tesisi erişilebilirliğin altı özelliği açısından değerlendirilmiştir. Değerlendirilen çoğu tesisin dikey tabelayla belirlenmiş en az 1 park alanına sahip olduğu (% 86), düz zeminli veya rampalı girişinin bulunduğu (% 86) ve 81 cm genişliğinde dış kapıya sahip olduğu tespit edilmiştir (% 71). Yarısının kullanılabilir halka açık tuvaletlerinin bulunduğu ve bu tuvaletlerin çoğunun 32 inç genişliğinde antresinin bulunduğu ve klozetin yanında en az 1 tane tutunma çubuğunun bulunduğu görülmüştür. Çoğu tesis yöneticisi erişilebilirlik düzenlemelerinin yerine getirilebilmesi için yapılmış bina tadilatlarını belirleyebilecek durumdaymış. Sonuçlar federal hükümetçe desteklenmiş barınma tesislerinin nispeten büyük bir bölümünün (% 14 - 29) federal yönetmeliklere uygun olmadığını ortaya koymuştur. İskan tesislerinde herkes için erişim sağlanabilmesi için eğitim seviyesinin yükseltilmesine ve uyuma ihtiyaç gerektiği vurgulanmıştır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Antalya Atatürk Kültür Parkı çalışmanın ana materyalini oluşturmaktadır. Çalışma konusuyla ve alanla ilgili literatür (tezler, kitaplar, makaleler, projeler, çalışmalar, internet siteleri vs.), engelli bireyler için düzenlenmiş ulusal ve uluslararası standartlar, engelli bireylerle ve engellilerle ilişkili kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütleri ile yapılan görüşmeler, alanda belirlenen unsurların (girişler, rampalar, merdivenler, yürüme yolları, kentsel donatılar vb.) fotoğrafları ve ölçümleri, engelli bireylerle yapılan anket çalışmasının sonuçları çalışmanın diğer materyallerini oluşturmaktadır.

Antalya ilinin Muratpaşa ilçesine bağlı Meltem Mahallesi'nde yer alan Antalya Atatürk Kültür Parkı'nın doğusunda Tenis İhtisas Kulübü, batısında Dumlupınar Bulvarı, kuzeyinde Yüzüncü Yıl Bulvarı ve güneyinde Beachpark ve Akdeniz bulunmakta olup kent merkezinde yer almaktadır.



Şekil 3.1. Antalya Atatürk Kültür Parkı (www.wikimapia.org)

Dipova (2005)'e göre, çalışma alanı olarak seçilen Antalya Atatürk Kültür Park'ı Antalya'nın en büyük kent parkı konumundadır. Alanın projesi yarışma sonucu belirlenerek 1982 yılında Turizm Bakanlığının onayı ile yürürlüğe girmiştir. 1992 yılında uygulanmaya başlayan 800 dekarlık alanın 500 dekar üzerine kurulmuş I. etabı bitirilerek 1997'de kullanıma açılmıştır (EK-1). Çalışma alanı tam olarak falezlerin varyantla denize indiği kısımda, denizden 30 m'ye kadar yükselen traverten bir teras üzerine kurulmuş olmasından dolayı eşsiz bir konuma sahiptir çünkü Antalya kentinin üzerine kurulu olduğu ve 603 km² alan kaplayan düzlükler dünyanın en geniş tufa (traverten) platosunu oluşturmaktadır. Antalya Tufası, deniz seviyesinden itibaren kuzeye doğru basamaklı düzlükler (platolar) halinde gözlenmekte, birisi deniz altında olmak üzere 4 ana plato olarak sınıflandırılmaktadır (Saatçi 2009).

Araştırma için Antalya Atatürk Kültür Park'ın seçilmesinde en büyük etken Antalya'nın en büyük kent parkı olması, kentin pek çok noktasından belirli ulaşım imkanları ile erişilebilir bir noktada bulunması, alanda bulunan Altın Portakal Film Festivallerinin düzenlendiği Antalya Atatürk Kültür Merkezi Binası, bir çok seminer, kongre, sergi, fuar gibi etkinliklerin yapıldığı Cam Piramit Sabancı Kongre ve Fuar Merkezi Binası, seyir terasları, çocuk oyun alanları, sergi-fuar alanı, çay bahçeleri gibi bir çok etkinliğe ev sahipliği yapması ve diğer kent parkları yanında en çok tercih edilen park olmasıdır. En çok tercih edilen kent parkı olması nedeniyle farklı yaş gruplarından çok sayıda kullanıcıya hitap etmektedir. Bunun yanında en önemli seçim nedenlerinden biri de birçok engelli standartlarının kullanımına yönelik park tasarım unsurlarını içermesidir.

3.2. Yöntem

Araştırma üç aşamada yürütülmüştür. Birinci aşamada çalışma alanı ve çalışma konusuyla ilgili yayımlanmış kitap, tez, makale, bildiri gibi yazılı kaynaklar ve engellilere ilişkin internet siteleri araştırılarak literatürler toplanmış ve değerlendirilmiştir.

İkinci aşamada çalışmayı destekler veriler elde edebilmek ve engelli bireylerle görüşebilme olanağı sağlamak amacı ile Antalya ilinde bulunan engellilerle ilgili kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütleriyle, Akdeniz Üniversitesi Engelli Öğrenci Destek Birimi ve belediyelerin engelli birimleriyle görüşmeler yapılmıştır.

Görüşmelerin yapılması sonucunda engelli bireylerin parkları kullanımları üzerine bir anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan taslak anket formu bütün engel grupları için ortak şekilde hazırlanmıştır. Ankette başta sosyo-demografik verilerin alınabileceği sorular olmak üzere, çoğunlukla seçmeli, tutum ölçekli, birden fazla seçeneğin işaretlendiği ve deneğin kendi özgün düşüncelerini belirtebileceği açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Hazırlanan anket formları kullanıcılara uygulanmadan önce yeterli sayıda denek üzerinde denenmiş, eksik, hatalı veya yetersiz olan sorular düzeltilmiştir.

Antalya ili için herhangi bir engelli nüfusuna ulaşılamamıştır. Akdeniz Bölgesi'nin 2000 yılı toplam nüfusunun 8,9 milyon olması ve 1.719 milyon popülasyona sahip Antalya nüfusu bölge nüfusunun %19,31'lik kısmını teşkil etmesi göz önünde tutularak TÜİK ve ÖZİ işbirliği ile 2002 yılı Aralık ayında gerçekleştirilmiş olan "2002 Türkiye Özürlüler Araştırması" adlı araştırmada Akdeniz Bölgesi'nde engelli sayısının 230 668 olduğu elde edilmiştir. Bu sayı üzerinden yapılan oranlama ile Antalya yöresindeki engelli nüfusu %19,31 oranı yardımıyla 44 423 olarak tahmin edilmiştir. Bu tahmin değerinden hareketle % 10 hata ve % 90 güven aralığında 166 denek sayısına ulaşılmıştır. Söz konusu popülasyona aşağıdaki formül yardımıyla ulaşılmıştır (Miran 2002).

$$\text{Denek Sayısı} = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_{\hat{p}_x}^2 + p(1-p)}$$

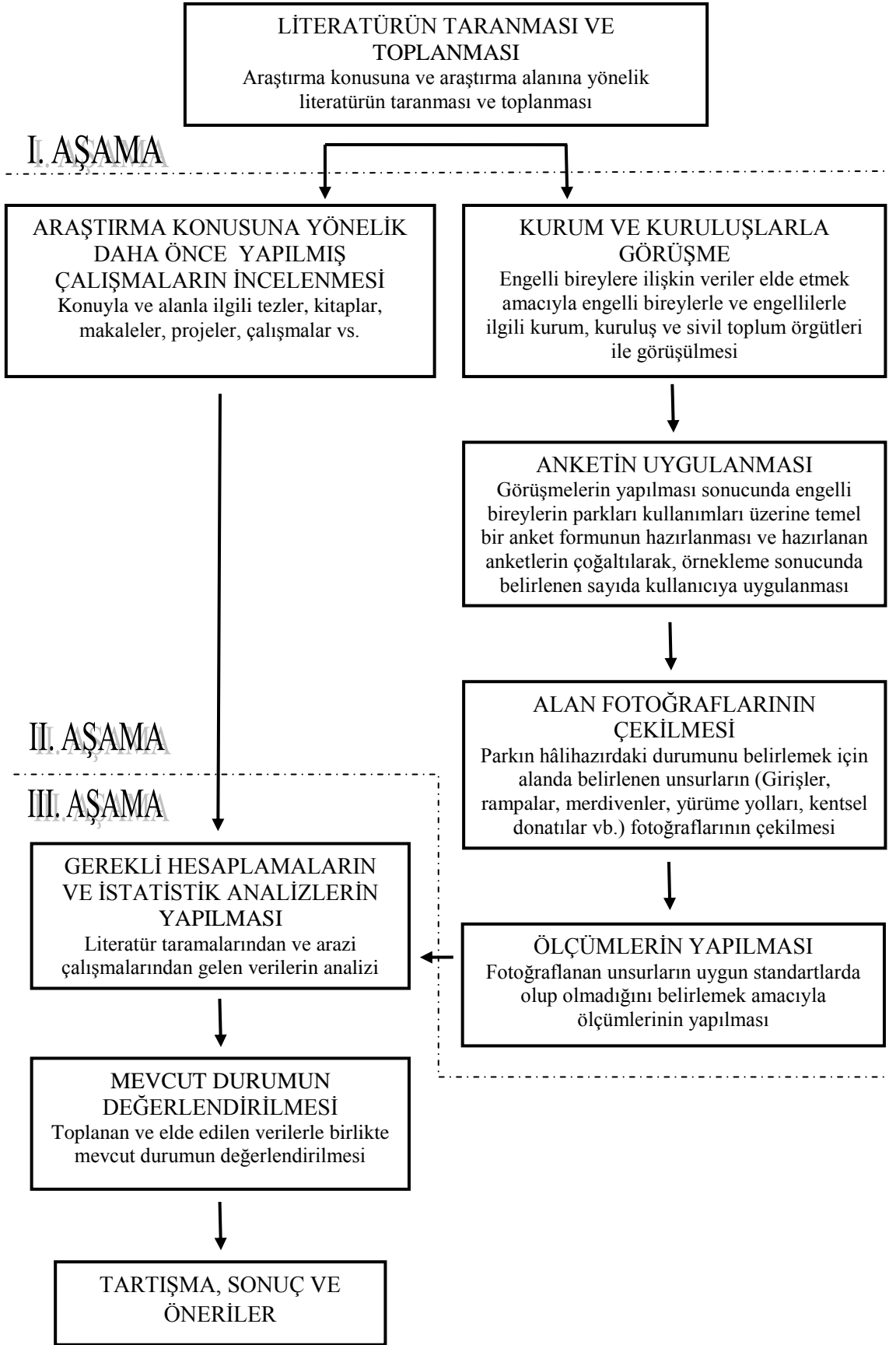
Örnekleme sonucunda belirlenen sayıda anket çoğaltılarak, kullanıcılara uygulanmıştır. Engellilerle ilgili sivil toplum örgütlerinin çalışma alanında yaptığı etkinlikler doğrultusunda, alanın engelli bireyler tarafından kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda anket çalışmasının bir kısmı çalışma alanında diğer bir kısmı da ilgili kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütlerinde gerçekleştirilmiştir. Anket çalışması engelli bireyler ve ebeveynleriyle yapılan sözlü görüşmelerle desteklenmiştir.

Anket çalışmasının dışında Antalya Atatürk Kültür Parkı'nın hâlihazırdaki durumunu belirlemek için çeşitli park unsurlarının (Alan ve bina girişleri, kaldırımlar, rampalar, eğimler, yürüyüş yolları, otoparklar, merdivenler, donatı elemanları, zemin kaplamaları, bitki örtüsü vb.) fotoğrafları çekilmiştir.

Arazi çalışmalarının bir sonraki aşaması hâlihazırdaki durumu belirlemek amacı ile yapılan ölçümleri içermektedir. Park içinde bulunan ve farklı engel türlerine sahip bireylerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek bütün uygun fiziksel mekân ve elemanları (Alan ve bina girişleri, kaldırımlar, rampalar, eğimler, yürüyüş yolları, otoparklar, merdivenler, donatı elemanları, zemin kaplamaları, bitki örtüsü vb.) ölçümü yapılmıştır. Ölçümler yapılırken hazırlanan alan gözlem formlarından yararlanılmıştır (EK-2). Ölçümleri yapılan unsurların fotoğrafları üzerinde yapılan ölçümler sonucunda elde edilen ölçüler belirtilmiştir.

Park alanında bulunan unsurlar, ÖZİ tarafından yayımlanan Yerel Yönetimler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı ve Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından hazırlanan TS 12506 Şehiriçi Yollar – Özürlü ve Yaşlılar İçin Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerin Tasarım Kuralları, TS 9111 Özürlü İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları, UN tarafından yayımlanan Engelliler için Erişilebilirlik Engelsiz bir Çevre için Tasarım Kılavuzu ve Amerikan Engellilik Yasası (ADA/Americans With Disabilities Act) Erişilebilir Tasarım İçin Standartlar başta olmak üzere çeşitli kişi, kurum ve kuruluşlar tarafından yayımlanmış olan standartlar göz önünde tutularak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son aşamasında anket sonuçlarının SPSS yazılımı kullanımıyla istatistiksel analizleri yapılmış; grafikler oluşturulmuştur. Park alanında bulunan unsurların fotoğrafları ve ölçümleri sonucu olması gereken standartlarla karşılaştırılarak tartışılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda sorunların iyileştirilmesi yönünde öneriler geliştirilmiştir. Araştırma yönteminin sürecini açıklayan akış şeması Şekil 3.2'de verilmiştir.



Şekil 3.2. Araştırma süreci akış şeması

4. BULGULAR

Bu bölümde Antalya Atatürk Kültür Parkı'nda bulunan alan girişleri, yürüyüş yolları, rampalar, merdivenler, otopark alanları, bina girişleri, bitkiler, bilgilendirme ve yönlendirme levhaları ve kentsel donatıların (Oturma elemanları, aydınlatma elemanları, çöp kutuları, sınırlandırma elemanları, telefon kulübeleri, çeşmeler) yapısal çevre standartları bakımından mevcut durumları ve engelli bireylerin parkları kullanımı ve kullanım sırasında karşılaştıkları sorunları belirlemeye yönelik olarak yapılan anket çalışması sonuçları değerlendirilmiştir.

4.1. Antalya Atatürk Kültür Parkı'nın Yapısal Çevre Standartları Bakımından Durumu

Ulaşılabilirlik yapısal çevrenin temel bir özelliği olup, engellilerin günlük yaşamlarını sürdürebilmelerinde, öncelikle evlerinden çıkabilmeleri ve başkalarına muhtaç olmadan bütün ticari ve idari kamu binalarındaki işlerine gidip gelebilmeleri, sosyal-kültürel, spor, sağlık, dini faaliyetler gibi aktivitere ulaşılabilirliğin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Araştırma kapsamında Antalya Atatürk Kültür Parkı'nın yapısal çevre standartları bakımından mevcut durumu belirlenmiştir.

4.1.1. Açık alanlar

Açık alan unsurlarından park girişleri, yürüyüş yolları, rampalar, merdivenler, otopark alanları, bitkiler, bilgilendirme ve yönlendirme levhaları ve kentsel donatılar (Oturma elemanları, aydınlatma elemanları, çöp kutuları, sınırlandırma elemanları, telefon kulübeleri, çeşmeler) ve bina girişleri ele alınmıştır.

4.1.1.1. Park girişleri

Alana farklı yönlerden girişler bulunmaktadır. Ayrıca alanı çevreleyen herhangi bir çevreleme elemanı (duvar, çit elemanı vb) olmaması sebebiyle yoğun bitkilendirilmenin olmadığı her yerden parka giriş mümkündür. Mevcut girişlerin ikisinde araç girişi ile

yaya girişi ortak olup, diğer girişlerde sadece yaya girişi sağlanmaktadır. Araç ile yaya girişinin ortak olduğu girişlerde araç yoluyla yaya kaldırmı birlikte düzenlenmiştir.



a) Antalya Atatürk Kültür Parkı ana girişi

b) Antalya Atatürk Kültür Parkı Batı yöndeki girişi



c) Antalya Atatürk Kültür Parkı varyant ve falezler üzerindeki girişi

d) Altın portakal festivali yürüyüş yolu girişi

Şekil 4.1. Antalya Atatürk Kültür Parkı girişleri (Orijinal 2010)

Alan girişlerinden parkın ana girişi haricinde bütün girişler buldukları taraftaki duraklara yakın değildir. Bu alan girişi için ana giriş dışında girişlerden parka ulaşımında toplu taşıma araçlarını kullanan bireyler için sıkıntı yaratmaktadır.

Alanın tüm girişlerinin genişlik ölçüleri yeterlidir ve eğim farkı bulunan girişlerde rampa düzenlemesi bulunmaktadır. Fakat araç girişiyle birlikte düzenlenen girişler engelli birey için düzenlenmiş değildir. Araç girişiyle birlikte düzenlenmeyen girişlerde

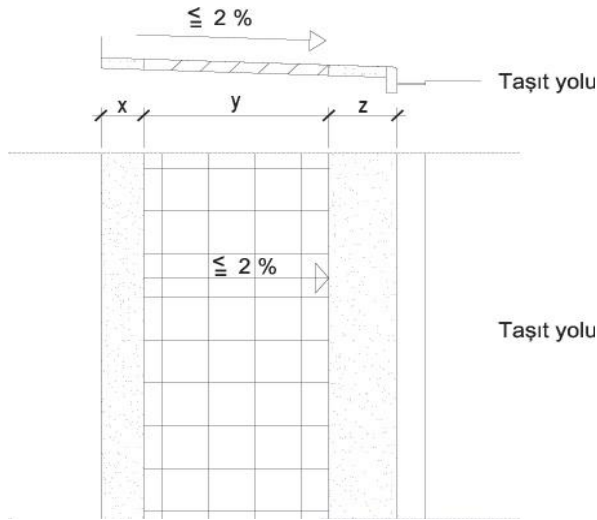
ise kullanılan metal babalar engelli bireylerin yolunu kısıtlamakla beraber tehlikeli de olmaktadır.

4.1.1.2. Yürüyüş yolları

Engelli bireylerin yürüme yollarında serbestçe, engellenmeden ve durmadan dolaşabilmeleri ve hareketlerinin bilincinde olarak kullanabilmeleri için yol sathında engeller bulunmamalıdır. Tehlikeli olacak her türlü düzensizlikten kaçınılmalıdır (örnek; yer ızgaraları, yer mantarları, yola gerilmiş oto park zincirleri, yol sathındaki anormal döşeme farklılıkları, çukurlar, yoldaki gelişi güzel seviye farklılıkları ve yükseklikler gibi düzenlemeler).

ÖZİ (2010)'e göre, engelsiz bir yürüme yolu en az 150 cm – 200 cm genişlikte olmalıdır. Kaldırım genişliği, otobüs duraklarında minimum 300 cm ve dükkan önlerinde minimum 350 cm olmalıdır.

Yaya kaldırımlarında özellikle tekerlekli sandalye kullanıcıları açısından problem oluşmasını engellemek için kaldırım kesitinin eğimi % 2'den küçük olmalıdır (ÖZİ 2010).



x = Mülkiyet yanındaki emniyet şeridi

y = Yaya kaldırımını net genişliği

z = Taşıt yolu yanındaki emniyet şeridi

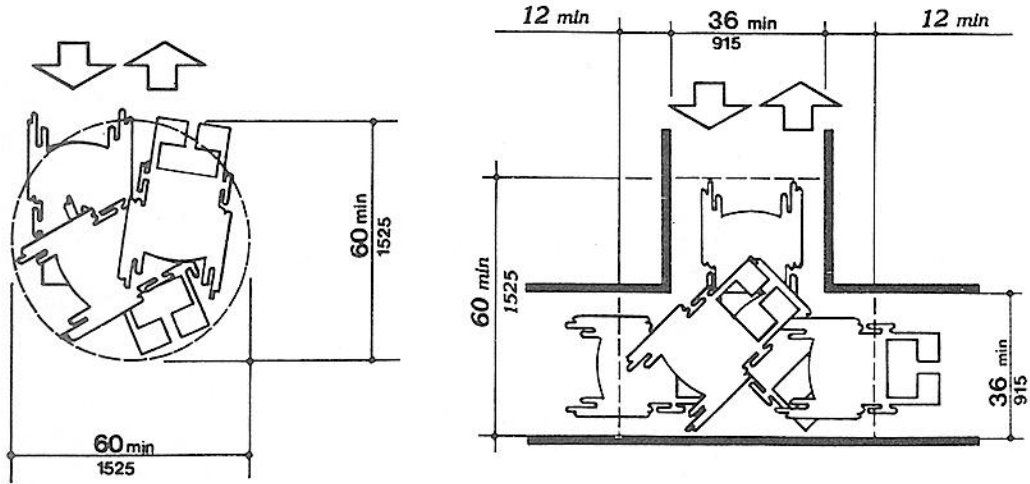
Şekil 4.2. Yaya kaldırımının minimum net genişliği ve emniyet şeritleri (ÖZİ 2010)

Çizelge 4.1. Yaya yoğunluğu - kaldırımı genişliği tablosu (cm) (ÖZİ 2010)

$D(\text{yaya}/m^2)$	x	y	z
0,3	25	150	50
0,6	25	200	50
1,0	50	250	50
1,5	50	300	120

TSE (1999)'e göre ise tüm yaya yollarının serbestçe hareket edebilmeleri için yaya yolu en az net 150 cm olmalıdır. Yaya yolunun net ölçüsüne ilâveten mülkiyet yanında en az 25 cm, bordür taşı tarafında bordür taşı dahil 50 cm emniyet şeridi olmalıdır. Yolun genişliğine ve yol gruplarına göre emniyet şeritleri mülkiyet sırasında 50 cm'ye ve bordür taşı tarafında 120 cm'ye kadar olabilir.

Yaya kaldırımında yatay hareket için dönme alanları tasarımında tekerlekli sandalyeli engellinin 90°, 180°, 360° ve "U" dönüşü yapabilmesi için gerekli ölçülere uygun olmalıdır (TS 12576).

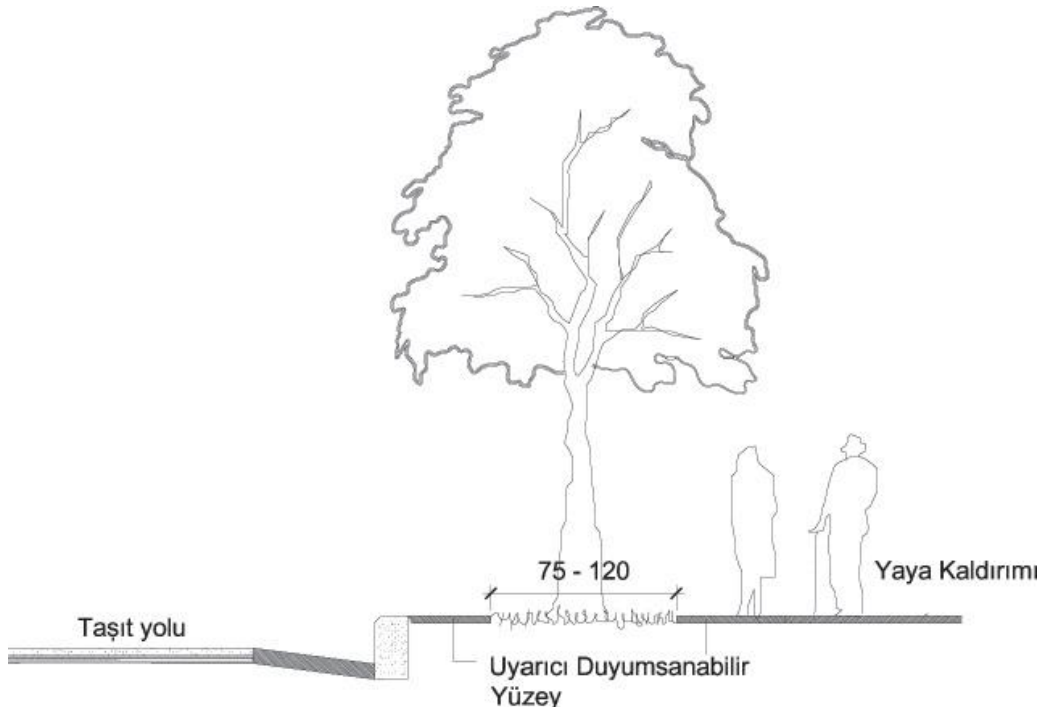


Şekil 4.3. Tekerlekli sandalyenin dönüş alanı (ADA 1994)

Yaya yolunun kaplaması, kaymayı önleyici ve dolaşmayı kolaylaştırıcı olmalı, yollardaki basamak vb. yol sathındaki yer altı tesisatı rögar kapakları çıkıntı oluşturmayacak, ani seviye değişiklikleri, kesilmeyen, sürekli veya aynı seviyede zemin oluşmalıdır (TS 12576).

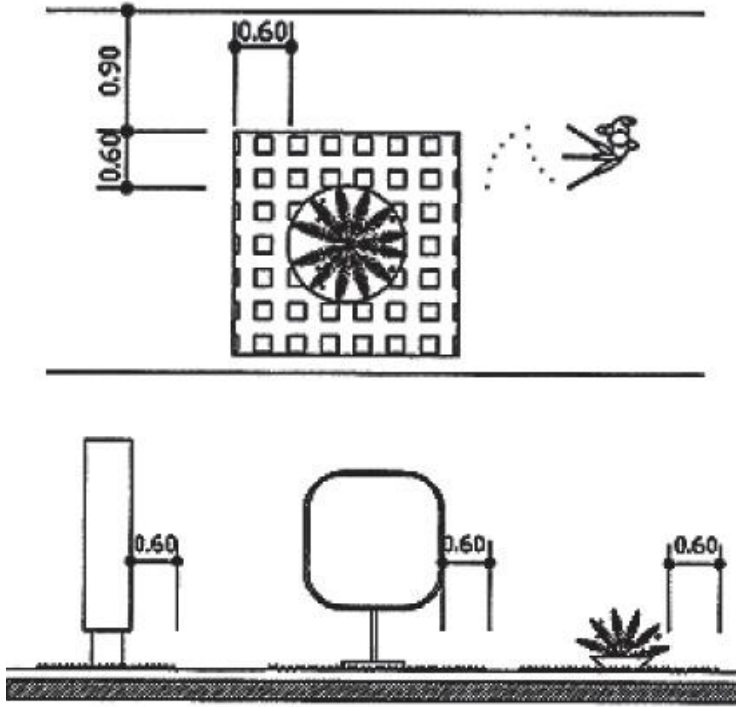
Yolun üzerindeki ağaçların görme engelli bireyler tarafından fark edilebilmesi için, ağaç, ağaççık vb. engellemelerin çevresi duyumsanabilir yüzey öğelerinden uyarıcı öğe ile çevrelenmeli, ağaç diplerinde çevre ile renk zıtlığına sahip ızgaralar veya çakıllar yerleştirilmesi önerilmektedir (ÖZİ 2010).

TSE (1999)'e göre, yaya yolunun genişliğine bağlı olarak yolun kenarına dikilecek ağaçlar TS 8146'ya uygun olmalı, ayrıca elektrik, trafik işaretleri direkleri ile süs bitkileri, çiçeklik/saksılar, yaya korkulukları vb. tesisler bordür taşı dahil, yaya yolu boyunca en az 75 cm en çok 120 cm genişliğinde bir şerit içinde bir hizada düzgün olarak yerleştirilmelidir (Şekil 4.4). Yaya yolunun mülkiyet sınırında kot farkı olması halinde yol ile bitkilendirme arasına korkuluk yapılmalıdır (TS 12576). Kök yayılma alanı üzerinde korunması gereken toprak yüzeyinin boyutları, ağacın gövde çapının merkezinden itibaren her yöne minimum 100 cm'dir (TS 8146).



Şekil 4.4. Yaya kaldırımında ağaçlandırma (cm) (ÖZİ 2010)

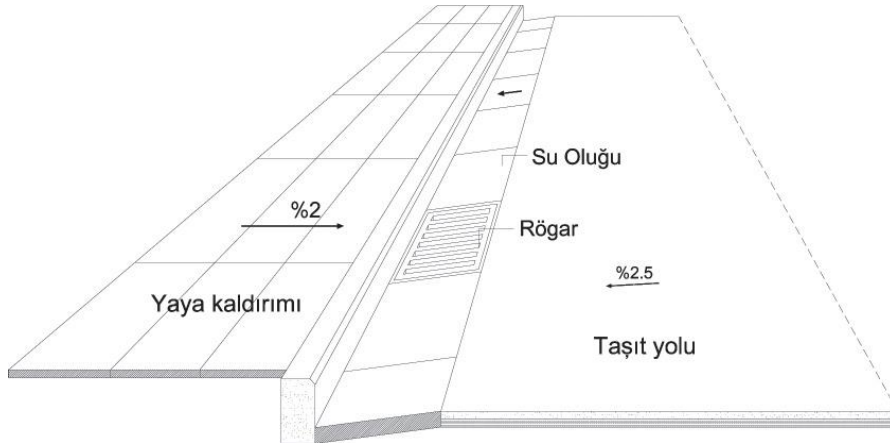
UN (2004)'in çalışmasında ise yaya yolundaki bitki kasası, ağaççık gibi bir tasarım elemanının bitiminden itibaren en az 60 cm'lik bir alanda doku farklılaşması yaratılarak duyumsanabilir yüzey oluşturulması önerilmektedir (Şekil 4.5).



Şekil 4.5. Kaldırımın etrafındaki duyumsanabilir yüzeyler (UN 2004)

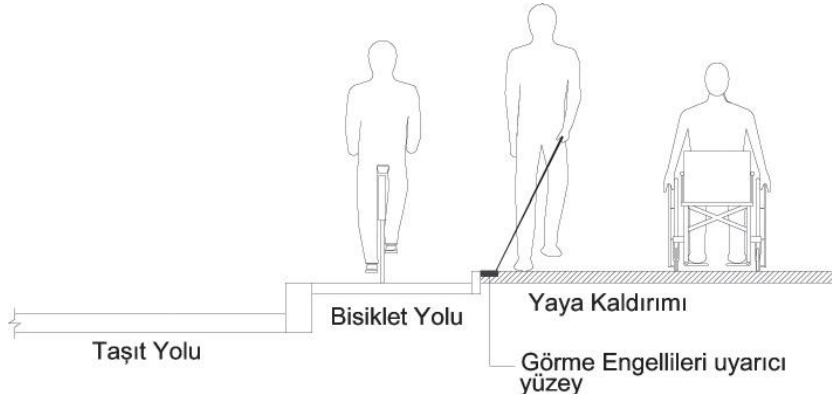
Yolun üzerinde, görme engelliler açısından tehlike ve sorun teşkil edeceğinden mümkün olduğunca yer ızgarası konulmamalı; konulması gerektiğinde ise yürüyüş güzergahına dik olacak şekilde konumlandırılmalıdır (ÖZİ 2010).

Yaya kaldırımında boyuna ve enine yönde gerekli eğimler verilip, bordür taşı ile taşıt yolunun birleştiği yerde, yapılacak su oluğu ve rögarlarla yeterli drenaj sağlanarak, yüzeysel sular uzaklaştırılmalıdır. Su oluğu yayalar için bir engel oluşturmayacak ve yüzeysel sular oluk içinde göllenme yapmayacak şekilde tasarlanmalıdır (TS 12576).



Şekil 4.6. Yaya kaldırımını ve taşıt yolunda drenaj örneği (ÖZİ 2010)

Yaya yolunun bitişiğinde bisiklet yolu düzenlendiğinde; güvenlik açısından bitkisel ya da yapısal düzenlemelerle bisikletlilerin yayalara ayrılmış alana geçişi engellenmelidir. Buna göre yaya yolunun bisiklet yoluna bitişen kısmında görme engellileri uyarıcı duyumsanabilir yüzey döşemesi bulunmalıdır (Şekil 4.7).

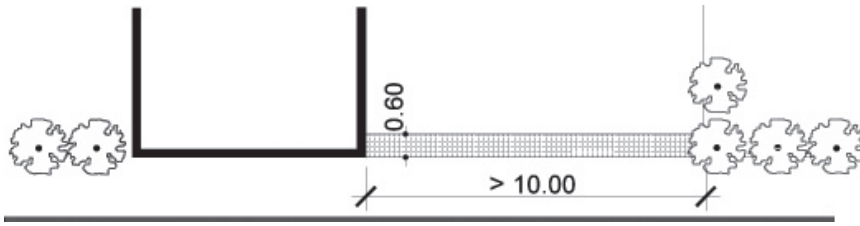


Şekil 4.7. Bisiklet yoluna bitişik yaya kaldırımında uyarıcı yüzey döşemesi (ÖZİ 2010)

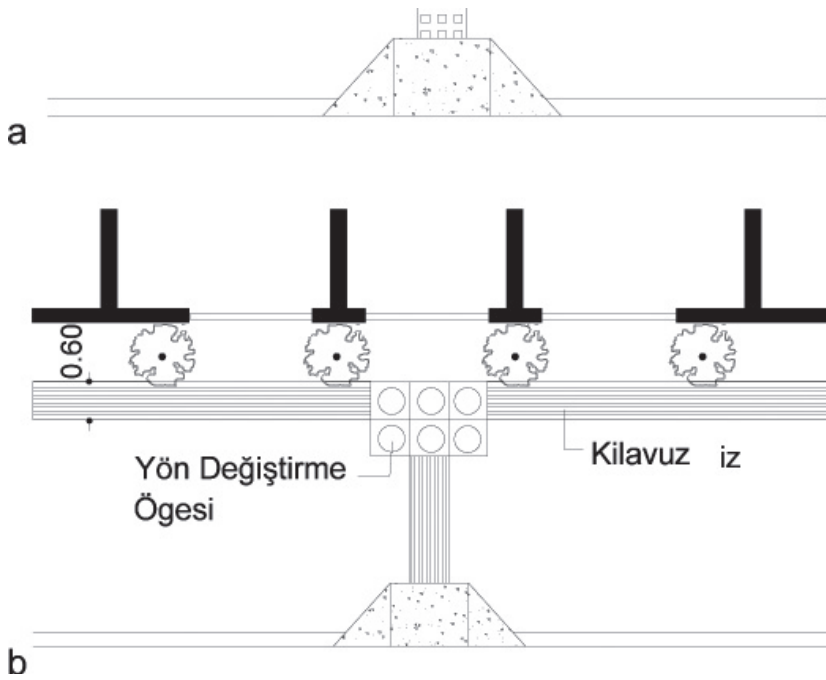
ÖZİ (2010)'e göre, yaya yolunda yolun güzergâhının görme engelliler tarafından baston ile kolaylıkla bulunabilmesi sağlanmalı, bunun için doğal kılavuz çizgileri ve duyumsanabilir (hissedilebilir) yüzeylerden oluşan kılavuz izlerden faydalanılmalıdır (ÖZİ 2010).

UN (2004)'a göre ise, yaya yolu kaplamasının üzerinde ya da içinde inşa edilen kılavuz izler;

- Bir güzergâhın takibi sırasında en az 100 cm'den büyük boşluklar olduğunda, görme engelli yayaların yönlenmesinin sağlanması için, doğal kılavuz çizgileri ile dönüşümlü kullanılarak oluşabilecek belirsizlikleri yok etmek (Şekil 4.8) ve yaya geçitlerinin konumlarını belirtmek (Şekil 4.9) amacıyla kullanılabilir.



Şekil 4.8. 100 cm'den büyük açıklıklarda kılavuz iz kullanımı (UN 2004).



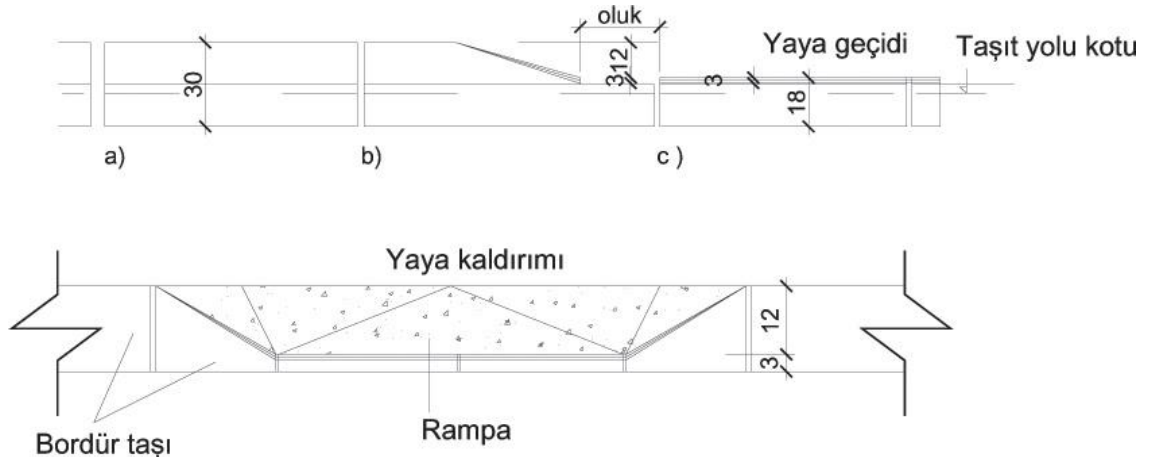
Şekil 4.9. Yaya geçidinde kılavuz iz ve yön değiştirme ögesi kullanımı (UN 2004)

Yaya kaldırımında kullanılan kılavuz izlerin tasarımında dikkat edilecek temel ilkeler aşağıda yer almaktadır:

- Kılavuz izler basit ve mantıklı şekilde yerleştirilmeli,
- Ana yaya hareketine paralel doğrultuda olmalı,
- Kılavuz iz 60 cm genişliğinde olmalı (Şekil 4.9)

- Görme engellilerin karıştırmasını engellemek ve tehlike yaratmamak için rögarlara ya da drenaj kanallarına uzak olmalı,
- Renkleri çevrelerindeki yüzeylerin renkleri ile zıt olacak şekilde seçilmeli,
- Kılavuz iz’de kullanılan malzemenin yüksekliği tekerlekli sandalye kullananlar için engel yaratmamalıdır (UN 2004).

Yaya yolunda bordür taşı üst seviyesi taşıt yolu kaplamasından en az 3 cm - en fazla 15 cm yükseklikte olmalıdır. Bordür taşları yaya yolu kaplamasından ayrı olarak renkli doğal taştan veya renkli malzeme ile görme engellilere yaya geçidini belirtecek şekilde değişik dokuda olmak üzere sunî taştan yapılmalıdır. Bordür taşları düzgün, iyi pahlanmış ve pahların eğimleri aynı olmalıdır (TS 12576).



Şekil 4.10. Yaya geçitlerinde taşıt yoluna göre bordür taşları yüksekliği. Ölçüler cm’dir. (ÖZİ 2010)

TSE (1999)’e göre, yaya yolunun engellilerin kesintisiz kullanabilmeleri için yaya yolunda taşıtların park etmeleri yasaklanmalı veya taşıtların park etmemeleri için bordür taşı tarafında Ø 10 cm çapında veya 20 cm x 20 cm ebadında en az 70 cm, en çok 90 cm yüksekliğinde metal veya demirli betondan estetik güzellikte koruyucu manialar konmalıdır. Bu koruyucu manialar (engeller) 70 cm’den küçük, 90 cm’den büyük olmamalı ve yaya yolunda yaya hareketlerini kesecek şekilde olmamalıdır (TS 12576).

ÖZİ (2010)'e göre ise, yaya yollarını tüm yayaların engelsiz biçimde kullanabilmeleri sağlanmalı ve yolların taşıtlar tarafından işgali engellenmelidir. Ayrıca yolların bakım ve onarımı sırasında doğabilecek sorunları engellemek için; tamirat alanları yerden yaklaşık 100 cm yükseklikte barikatla çevrelenmeli ve ayrıca bunun altına da engelli bastonları için engel çubukları çekilmelidir. Çevrilmiş alanların gerekli olduğu yerlerde sesli uyarılar ve lambalar konulmalı, tekerlekli sandalye kullanıcıları da unutulmamalıdır. Tadilat nedeniyle açılan geçici yaya yolları asla 150 cm'den daha dar olmamalı, mümkünse 180 cm genişlik ayrılmalıdır (ÖZİ 2010).

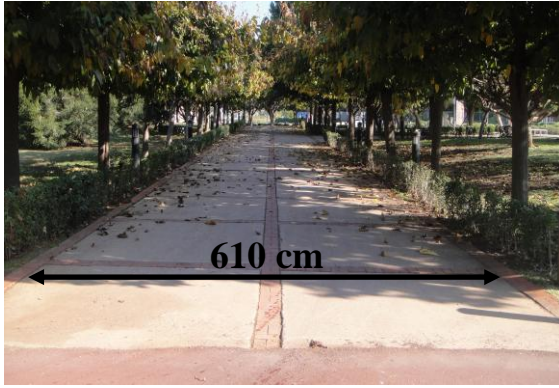
Bir yaya yolu üzerine veya yanına yapı iskelesi veya diğer geçici yapıların dikilmesi hâlinde, bu yapıların görme engelliler tarafından fark edilecek şekilde işaretlenmesi önemlidir. Kaldırım üzerine iskele kurulmuşsa, en az 110 cm genişlikte geçiş yolu bırakılmalıdır. İskelelerin köşe noktaları tamponla kapatılmalı ve bütün dikey destekler 15 cm kalınlıkta zıt renkli şeritler ile işaretlenmiş olmalıdır. Bu şeritler, alt kenarları yerden en az 150 – 170 cm yüksekliğe gelecek şekilde sabitlenmelidir. Ayrıca ışıklı ve sesli uyarılar kullanılmalıdır (ÖZİ 2010).



a) Parkın falez üzeri giriş yürüyüş yolu



b) Parkın ana girişi kaldırım yolu



c) Cam piramit binasına giden yol



d) Altın portakal festivali yürüyüş yolu

Şekil 4.11. Antalya Atatürk Kültür Parkı yürüyüş yolları (Orijinal 2010)

Alan girişlerinden başlayan yürüme yolları genişlikleri değişken ölçülerde olup en az 150 cm olması gereken ölçünün üzerindedir. Bu doğrultuda tekerlekli sandalyeli engelli bireylerin hareketleri, 90°, 180° ve 360° dönüşleri için yeterli durumdadır.

Şekil 4.11.b ve d’de olduğu gibi yaya yolunu yeşil alana bağlayan bordür taşının yüksekliği uygun fakat farklı renkte malzeme kullanılmadığından özellikle görme engelli bireyler için tehlike teşkil edebilir.

Şekilde de görüldüğü üzere kayrak taşı, dökme beton ve granit küp taş gibi kaplama malzemeleri kullanılmıştır. Bu malzemeler arasında özellikle kayrak taşı tüm engelli bireyler için uygun değildir.

Yolların kenarlarında düzenlenen bitkilerin dallarının yüksekliği bireyler için uygundur. Fakat parkın ana girişinde düzenlenmiş kaldırım üzerindeki bitkilerin algılanması için çevresi farklı renk ve dokuda bir malzeme ile çevrenmelidir.



a) Parkın ana giriş taşıt yolu

b) Falezler üzeri yürüyüş yolu

şekil 4.12. Antalya Atatürk Kùltür Parkı yürüyüş yolları (Orijinal 2010)

Giriş yollarından otopark alanlarına ulaşımın dışında diğer yürüyüş yollarında taşıt geçidi yasaklanmıştır. Taşıt yolunun olduğu yollarda yaya kaldırımını kullanılmış fakat yeterli mesafede değildir.

Yollarda yeterli drenajı sağlamak amaçlı boyuna veya enine gerekli eğim verilip su olukları ve ızgaralar kullanılmış. Kullanılan su olukları uygun yerleşmiş (şekil 4.12.b) ama ızgaralar yürüme yönüne dik konumlanmamıştır (şekil 4.12.a)

Yolların üzerindeki bitkiler, aydınlatma elemanları, çöp kutuları, levhalar vb. engellerin çevreleri hissedilebilir/duyumsanabilir yüzey öğelerinden uyarıcı öğe ile çevrenmemiş ve farklı dokuya ve renk zıtlığına sahip değildir. Bu da görme engelli bireyler tarafından fark edilebilmesi için uygun olmadığından tehlike oluşturabilir.



a) Çocuk oyun alanı yanı yürüyüş yolu

b) Antalya Atatürk Kültür Merkezi binası yanı yürüyüş yolu

Şekil 4.13. Antalya Atatürk Kültür Parkı yürüyüş yolları (Orijinal 2010)

Yürüyüş yoluna araba girişini önlemek amacıyla kullanılan demir engeller yolun genişliğini kısıtlayarak geçi engellemektedir. Aynı zamanda görme engelli bireyler için de tehlike yaratabilir (Şekil 4.13.a-b).

Yolların kenarlarında yapılan bitkilendirmelerde bitkilerin dokuları sert olmamakla beraber yükseklikleri de yürüyen bireyi rahatsız edici yüksekliğe sahip değildir. Ama bitkilendirmede kullanılan bitki türlerinden yaprağını döken ağaçların kullanılması bireyin yolda kaymasına sebep olabilir. Aynı zamanda ağaçların gövdeleri, ağaççıklar ve çalılar zihinsel çocuklar için tehlike yaratabilir.



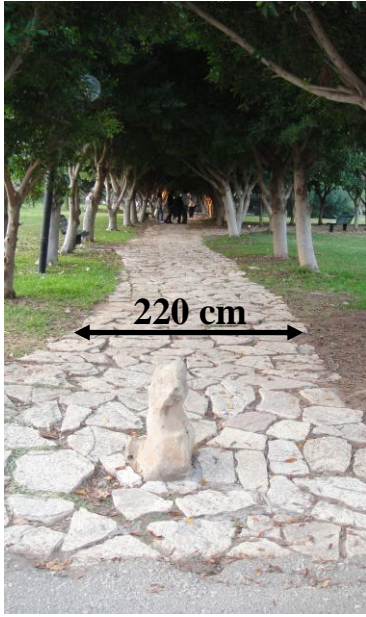
a) Göl yanı yürüyüş yolu



b) Göl üzeri geçiş yolu



c) Çocuk oyun alanı yan yolu



d) Çocuk oyun alanı yolu



e) Çocuk oyun alanı yolu



f) Falezlere çıkan ara yol

Şekil 4.14. Antalya Atatürk Kültür Parkı ara yürüyüş yolları (Orijinal 2010)

Alanda farklı etkinlik alanlarını birbirine bağlayan ara yollar çocuk oyun alanına giden yol dışında (Şekil 4.14.e) en az 150 cm olması gereken uygun genişlik ölçüsüne sahiptir.

Yollarda kullanılan yer malzemelerinden çocuk oyun alanının yanındaki yolu yer malzemesi haricinde uygun değildir ve yol ile bitkilendirilmenin ayrılmasında kullanılan bordür taşı farklı renke ve dokuda bir malzemede değildir. Şekil 4.14.d’de görüldüğü gibi yolun girişinde bulunan taş engel görme engelliler için tehlike yaratabilir.

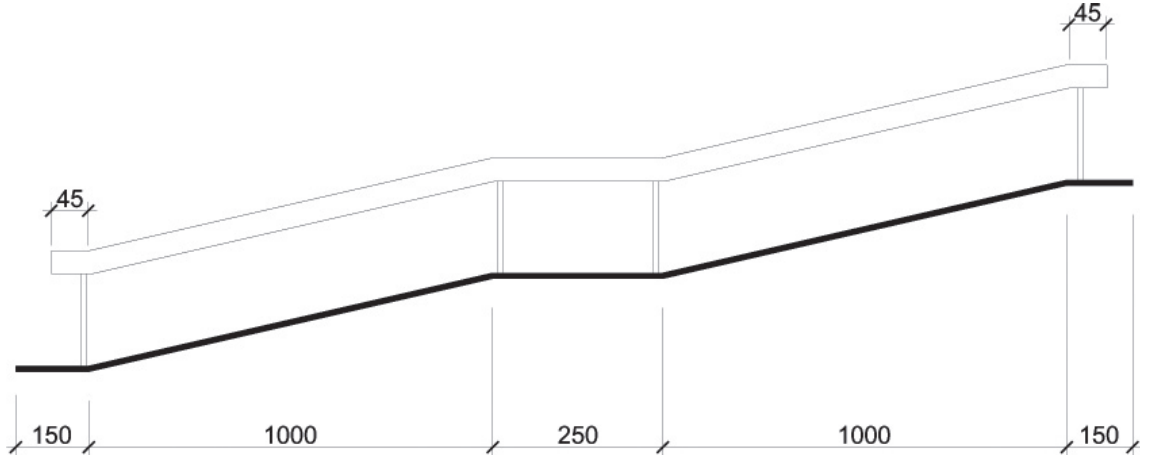
Aynı zamanda yol kenarı bitkilendirme de ağaçların dal yüksekliklerinin ve çalılarının yola olan mesafelerinin yetersiz olması da bireyler özellikle çalılar engelli çocuklar için engel teşkil edebilir.

Alanda bulunan hiçbir yürüyüş yolunda görme engelliler için yol güzergahının bulunması sağlayacak hissedilebilir/duyumsanabilir yüzeylerden oluşan klavuz çizgiler bulunmamaktadır.

4.1.1.3. Rampalar

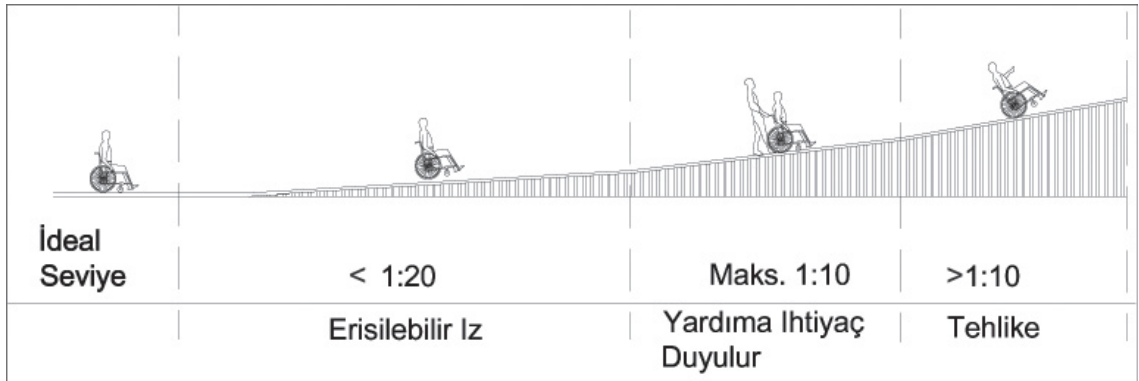
Rampalar; yayaların yürüyüş güzergâhı üzerinde ya da bir etkinliğe katılması sırasında karşısına çıkan yükseklik farklarını aşmasında önem taşımaktadır. Günümüzde doğru yapılmayan/yapılamayan uygulamalar rampaların güvenli biçimde kullanımını engellemektedir. Bu nedenle rampalar tasarlanırken temel hedef, tekerlekli sandalye kullanıcıları, bebek arabalıları, görme engelliler açısından yükseklik farkını aşarken ergonomik açıdan gerekli koşulları sağlamalıdır (ÖZİ 2010).

Rampaların boyutları kullanım yoğunluğuna, aşılması gereken yükseklik farkına ve seçilen rampa tipine göre değişmektedir. Ancak UN (2004) minimum rampa genişliğini düz rampalarda 90 cm, 90° dönüşlü rampalarda 140 cm, 180° dönüşlü rampalarda 90 cm olarak belirtmiştir. ADA tarafından ise rampa genişliği rampanın tipi belirtilmeden 91,5 cm olarak önerilmektedir.



Şekil 4.15. Rampada eğim ve dinlenme alanı. Ölçüler cm' dir. (ÖZİ 2010)

TSE'ye göre ise; rampaların tekerlekli iki sandalyelerinin iki yönlü geçişinin olacağı şekilde minimum net geçiş genişliği 180 cm yapılmalıdır. 100 cm'den uzun ve yükseklikte 50 cm'den fazla bir farkı geçen rampalarda veya bir rampadan ikinci bir rampaya geçiş varsa en az 250 cm'lik düz dinlenme alanları yapılmalıdır. Rampa sahanlıkta yön değiştiriyorsa, tekerlekli sandalyeli engellinin manevrası için gerekli sahanlık alanı en az 150 cm x 150 cm olmalıdır (TS 12576).



Şekil 4.16. Rampalarda güvenli eğim aralıkları (UN 2004)

Çizelge 4.2. Rampaların eğimi, uzunluğu ve yüksekliğine ilişkin tavsiye edilen değerler tablosu (UN 2004)

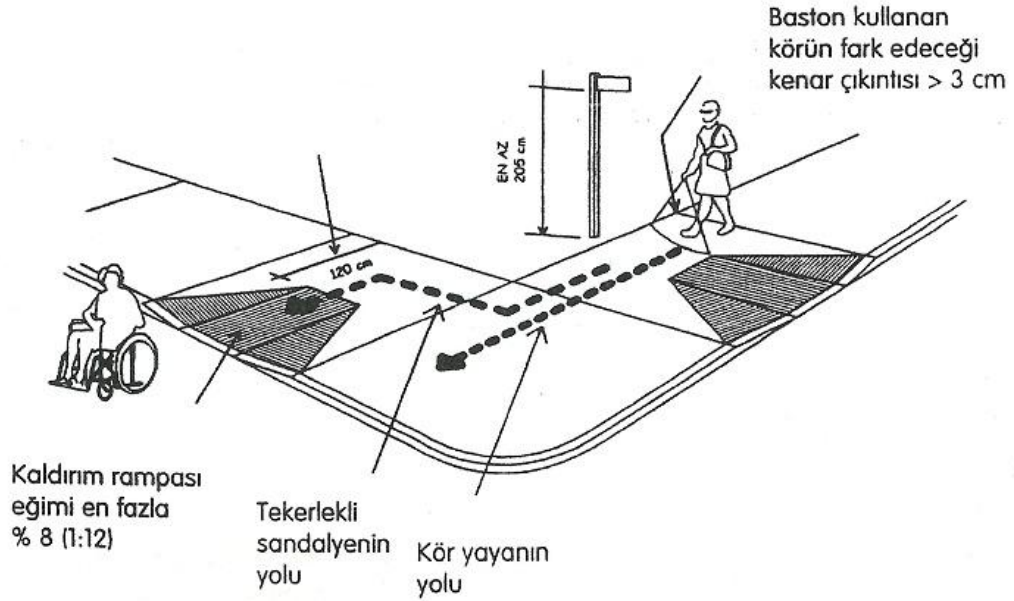
Maksimum eğim	Maksimum uzaklık	Maksimum yükselme
1:20 (% 5)	–	–
1:16 (%6)	800 cm	50 cm
1:14 (%7)	500 cm	35 cm
1:12 (%8)	200 cm	15 cm
1:10 (%10)	125 cm	12 cm
1:8 (%12)	50 cm	6 cm

Bir rampanın eğimi minimum olmalıdır. Maksimum eğim tekerlekli sandalyeli engellinin aşabileceği yüksekliğe bağlıdır. Döşeme seviyesinden 2 cm'den daha fazla bir kot farkı varsa rampa düşünülmelidir. Rampaları, tekerlekli sandalyeli ve bastonlu engellilerin de kullanacağı düşünülerek eğimler mümkün olduğu kadar rahat ve güvenli yapılmalıdır. Hiçbir şekilde % 8 (1:12)'den dik olmamalıdır. Rampa uzunlukları 1000 cm'ye kadar olan rampaların en fazla eğimi % 8 olmalıdır. 1000 cm'den daha uzun rampalarda en fazla eğim % 6 olmalıdır. Dinlenme alanlarında banklar konulmalıdır (TS 12576).

Görme engelliler için rampaların başında ve sonunda 150 cm uzunluğunda düz ve değişik dokuda bir alan bulunmalıdır. Rampaların yüzeyleri sert, stabil, kaymaz ve çok az pürüzlü malzeme ile kaplanmalıdır. Yüzeydeki pürüzlülük yüksekliklerinde 0,2 cm'den büyüklükteki farklılıklar olmamalıdır (TS 12576).

Dış mekanlardaki tırabzanlar, emniyet bakımından rampa başlangıç ve bitiminde 45 cm daha devam etmelidir. 20 cm yüksekten fazla bir kot farkını geçerken rampanın bir veya iki tarafına tırabzan yapılmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için rampaların korumasız taraflarına en az 5 cm yüksekliğinde koruma bordürü yapılmalıdır. Yaya yolundaki rampalarda dinlenme alanları ve oturma bankları yapılmalıdır.

Gerektiğinde basamaklı rampalarda yapılmalıdır. Basamaklı rampada etkili eğim basamak aralığına göre 1/7 – 1/6'ya kadar artırılabilir. Basamaklı rampada tekerlekli sandalyeli engelliler için basamak yüksekliği 3 cm olmalı, eğim nedeniyle bu yükseklikte yapılamıyorsa basamak ucunda 90 cm kısımda eğim yapılmalıdır (TS 12576). Dış mekândaki rampaları açılarına göre düz rampalar, 90° dönüşlü rampalar, 180° dönüşlü rampalar olmak üzere üç şekilde gruplamak mümkündür (ÖZİ 2010).



Şekil 4.17. Kaldırım rampası (Sürmen 2007)

Antalya Atatürk Kültür Parkı'nda düzenlenmiş rampa örnekleri bu standartlar çerçevesinde değerlendirildiğinde;



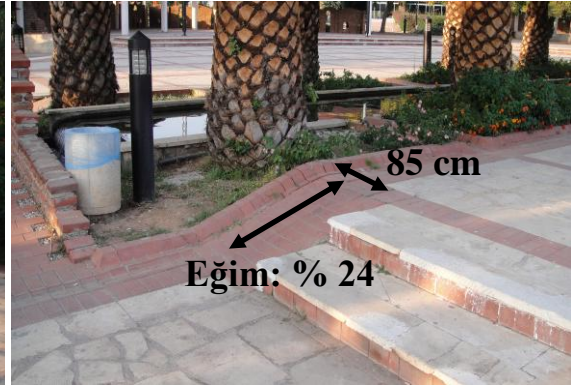
a) Cam piramit bina giriş kaldırım rampası b) Altın portakal festival alanı giriş rampası

Şekil 4.18. Antalya Atatürk Kültür Parkı kaldırım ve giriş rampaları (Orijinal 2010)

Alana ulaşım ve giriş için kullanılan rampaların eğimleri çok fazladır. Cam Piramit Sabancı Fuar ve Kongre Merkezi bina girişindeki kaldırımın rampa genişliği özellikle de tekerlekli sandelye kullanıcıları için çok dardır.



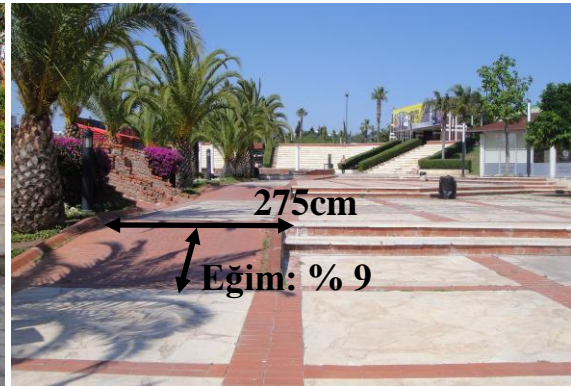
a)



b)



c)

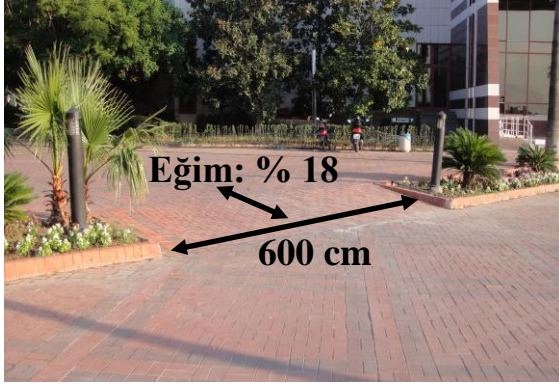


d)

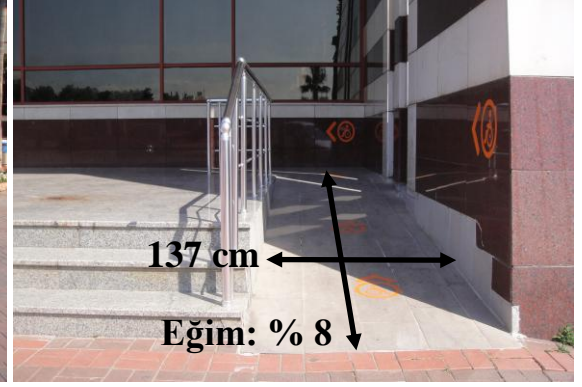
Şekil 4.19. Antalya Atatürk Kültür Parkı açık sergi alanı rampaları (Orijinal 2010)

Alanda bulunan açık sergi alanında düzenlenen rampalara baktığımızda, eğimlerinin çok yüksek olduğu görülmektedir. Şekil4.19.b’de rampa haricinde genişlik ölçüleri de yeterlidir.

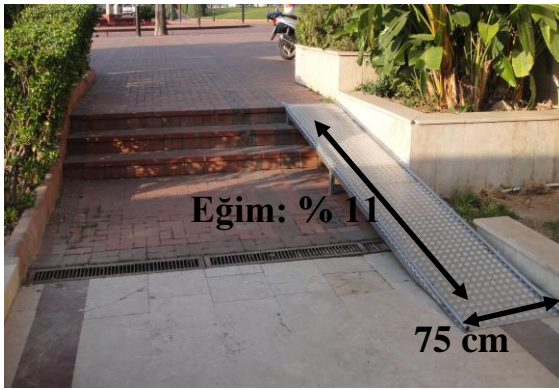
Şekil 4.19.d’deki rampanın dışında diğer rampaların kenarlarında koruma bordürü düzenlenmemiştir.



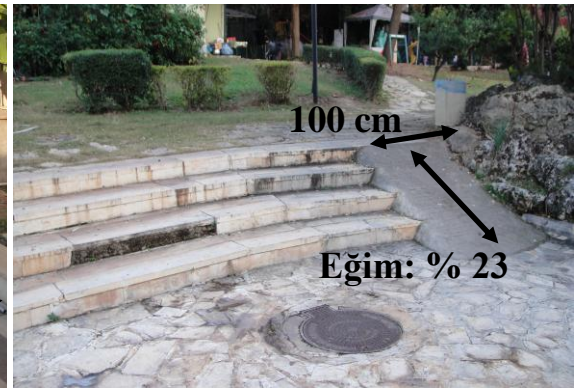
a) Antalya Atatürk Kültür Merkezi bina yanı



b) Antalya Atatürk Kültür Merkezi bina giriş rampası



c) Kafe giriş yolu üzerindeki rampa



d) Kafe giriş yolu üzerindeki rampa

Şekil 4.20. Antalya Atatürk Kültür Parkı rampaları (Orijinal 2010)

Antalya Atatürk Kültür Merkezi binasının girişinde bulunan (Şekil 4.20.b) rampa genişlik-eğim ölçüsü ve tırbazanın yapılmış olması bakımından uygundur. Diğer rampalar ise eğim ölçüleri yüksektir. Şekil 4.20.c'deki sonradan yapılmış olan rampanın genişlik ölçüsü olması gerekenden çok dardır ve malzemesi de kaymaya elverişlidir.



a)

b)



c)



d)

Şekil 4.21. Antalya Atatürk Kültür Parkı köprüler ve geçiş rampaları (Orijinal 2010)

Alandaki diğer rampalara baktığımızda sahip oldukları genişlik ölçülerinin yeterli olduğu ama eğimlerinin çok yüksek olduğu görülmektedir.

Rampaların yüzeyleri pürüzlü, stabil, kaymaz ve sert bir yapıya sahip olmaları sebebiyle engelli bireyin kullanımına uygundur.

Eğimleri yüksek olan bu rampalarda emniyet bakımından gerekli tırabzanlar bulunmamaktadır ve standartlara göre olması gereken 5 cm yüksekliğinde koruma bordürü de yoktur. Bu durum engellilerin geçişini eğimin de dik olması sebebiyle daha da tehlikeli kılmaktadır.

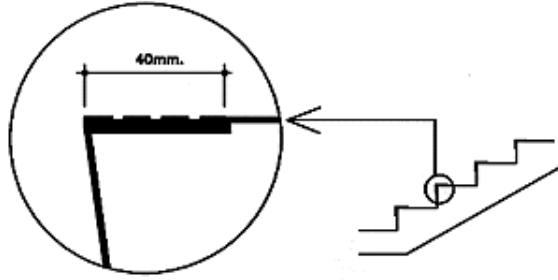
Alanda düzenlenmiş tüm rampalarda görme engelliler için rampaların başında ve sonunda 150 cm uzunluğunda düz ve değişik dokuda bir alan bulunmamaktadır.

4.1.1.4. Merdivenler

Merdivenler, engellilerin hareketliliğini engelleyen unsurlar olduğundan, farklı kotların birbirine rampa ile bağlanması ulaşılabilirliğin sağlanması açısından önemlidir. Ancak zorunlu olarak merdiven yapılması halinde her iki tarafa tırabzan yapılmalıdır (ÖZİ 2010).

Merdiven tasarımında, maksimum bir rıht yüksekliği 15 cm olmak üzere $(2 \times \text{rıht}) + (1 \times \text{Basamak}) = 63 \text{ cm}$ formülü kullanılmalıdır (TS 12576).

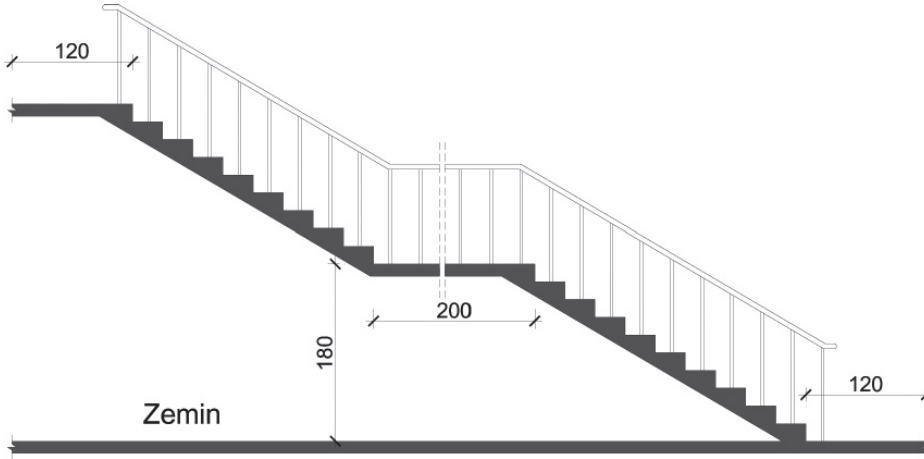
Merdivenlerin yürüme yüzeylerinde pürüzlü, kaymayı önleyen kaplama kullanılmalıdır. Gerekiyorsa merdivenin üzeri hava etkilerine karşı kapatılmalıdır. Basamak ve rıhtlar ayrı renkte gösterilmelidir. Basamak ucunda 2,5 cm eninde koruyucu kaymaz bir şerit bulunmalı; koruyucu malzeme takılıp düşmeyi önleyecek, çıkıntı yapmayacak, basamak yüzeyi ile düz olacak şekilde monte edilmelidir (TS 12576). UN (2004)'a göre ise basamak ucunda bulunan koruyucu kaymaz 4 cm eninde olmalıdır.



Şekil 4.22. Basamak ucu koruyucu kaymaz şerit (UN 2004)

Alman Normları (DIN 18024)'nda görme engelli bireylerin merdivenleri bulabilmeleri ve algılayabilmeleri için duyumsanabilir (hissedilebilir) yüzeylerden faydalanılmalıdır. Duyumsanabilir yüzey, ilk basamaktan hemen önce başlamalı, merdiven bitiminde ise merdiven genişliği kadar boşluktan sonra yer almalıdır. Duyumsanabilir yüzey en az 60 cm genişliğinde ve renk ve doku bakımından farklı ve algılanabilir olmalıdır (ÖZİ 2010).

Aynı yönde devam eden merdivenli yollarda; arazinin topografik yapısına bağlı olarak yükseklik farkı 180 cm üstünde ise merdivenler arasında 200 cm'lik sahanlık olmalıdır. Merdivenlerin başlangıcında ve sonunda görme engellileri için 120 cm uzunluğunda düz ve değişik dokuda kaplama malzemesi ile döşenmiş sahanlık olmalıdır. Merdiven, merdiven sahanlığında yön değiştiriyorsa sahanlık alanı en az 180 cm x 180 cm olmalıdır. Merdivenlerde genişlik küpeşteden küpeşteye en az 180 cm olmalıdır. Merdiven yanlarında su tahliye olukları yapılmalıdır (TS 12576).

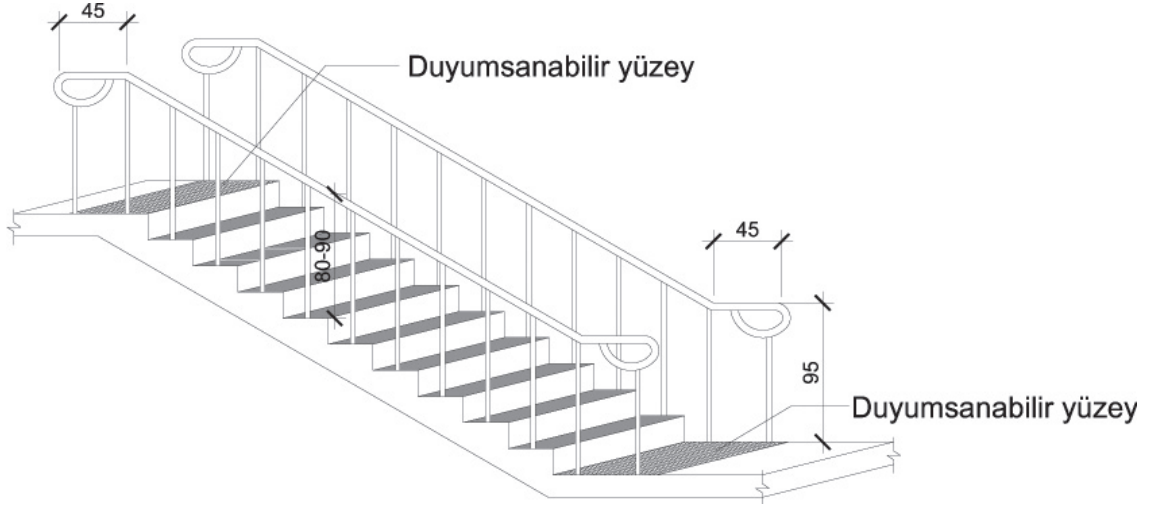


Şekil 4.23. Aynı yönde devam eden merdivende sahanlık ölçüsü (cm) (ÖZİ 2010)

Merdivenlerin her iki tarafına küpeşte monte edilmelidir. Küpeşterler, merdivenin başlangıç ve bitiminde ilk ve son rıhtan 45 cm ilerisine uzatılmalıdır. Küpeşte yüksekliği merdivende en az 80 cm - en çok 90 cm olmalıdır. Küpeşterler soğuğa ve sıcağa karşı dayanıklı, kaymayı önleyen bir malzemeyle kaplanmalıdır (TS 12576).

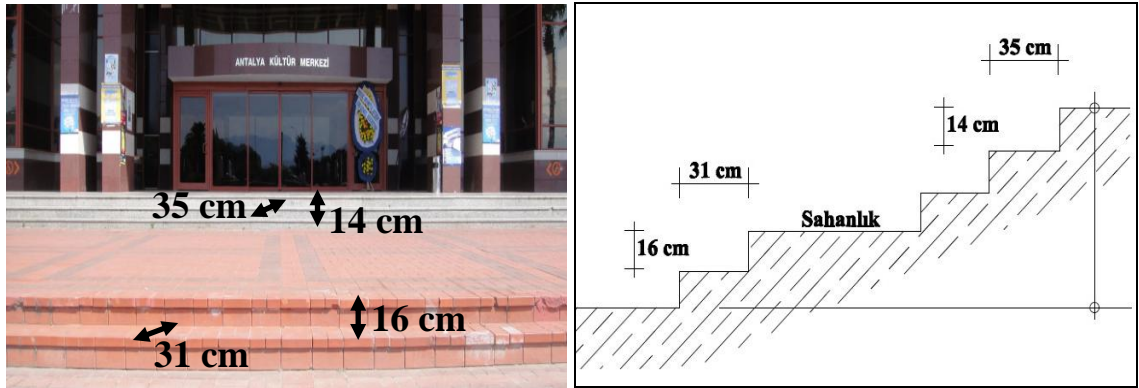
Açık alanlardaki merdivenlerde yayaların güvenli çıkış/inişini sağlama, ayrıca görme engelli bireylerin bu alanları algılayabilmeleri bakımından tasarımda bazı ayrıntılara dikkat edilmesi gerekmektedir. Merdivenlerin iki yanındaki küpeşterler ve merdivenlerin başlangıç ve bitimindeki hissedilebilir/duyumsanabilir yüzeyler tüm kullanıcıların güvenliği açısından önem taşımaktadır (ÖZİ 2010).

Ayrıca küpeşterlerde doku farklılaşması ile merdivenlerin başlangıç ve bitiminin hissedilmesi sağlanmalıdır (DIN 18024-1).



Şekil 4.24. Merdivende rıht ve basamaklar ile basamak ucundaki koruyucu kaymaz şerit ve tırabzanlar (cm) (ÖZİ 2010)

Engellilerin, merdivenleri kolaylıkla ve emniyetle kullanabilmeleri için, merdiven aydınlatmaları yeterli düzeyde, yol aydınlatmasından farklı, daha yüksek seviyesinde olmalıdır (TS 12576).



Şekil 4.25. Antalya Atatürk Kültür Merkezi binası giriş merdivenleri ve kesiti (Orijinal 2010)

Antalya Atatürk Kültür Merkezi binasının girişinde bulunan merdivenlerden üst koda olan merdivenin rıht yüksekliği uygun alt koda olan merdivenin rıht yüksekliği ise uygun değildir.



a)



b)



c)



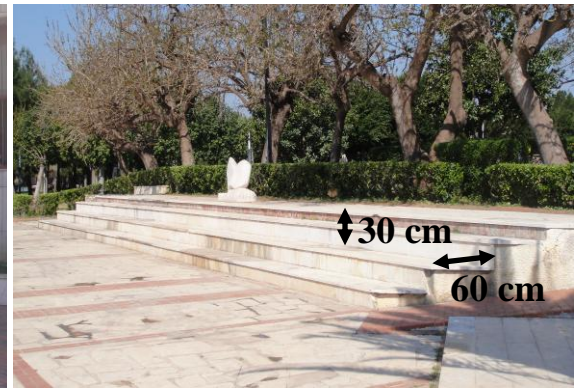
d)



e)



f)



g)

Şekil 4.26. Antalya Atatürk Kültür Parkı merdiven elemanları (Orijinal 2010)

Alanda farklı bölgelerde bulunan merdivenlerin basamak ve rıht ölçülerinin uygunluğuna bakıldığında Şekil 4.26.d'deki merdiven elemanının uygun rıht ölçüsüne sahip olduğu fakat basamak genişliği ölçüsünün ise uygun olmadığı görölmektedir. Şekil 4.26.f'deki merdiven elemanın ise hem rıht hem basamak ölçüleri uygundur. Diğer merdivenler ise hem rıht hem basamak genişlik ölçüleri bakımından uygun değildir.

Merdivenlerin malzemelerine baktığımızda Şekil 4.26.a,b,c ve e'de görölen merdivenlerde kullanılan kayrak taşı malzemesi haricinde diğer merdivenlerde kullanılan malzeme türleri uygundur.

Göröldüğu gibi hiçbir merdiven elemanı rampa ile birlikte düzenlenmemiştir.

Merdivenlerin başlangıcında ve sonunda görme engelliler için olması gereken 120 cm uzunluğunda düz ve değişik dokuda kaplama malzemesi bulunmamaktadır. Ayrıca basamakların her birinde olması gereken basamak ucu koruyucu kaymaz şeritler de kullanılmamıştır. Merdiven kenarlarında su tahliye olukları yapılmamıştır. Standartlara göre merdivenin iki tarafında da olması gereken tırabzanlar mevcut değildir.

Merdivenlere yakın konumlarda bulunan aydınlatma elemanları merdivenler için yeterli aydınlığı sağlamaktadır.

4.1.1. 5. Otoparklar

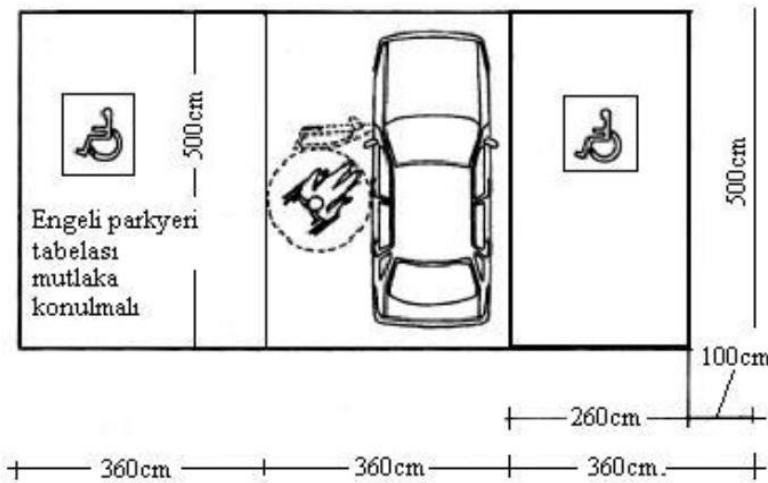
Otopark Yönetmeliği'nin (Ek bent: 02/09/1999 - 23804 sayılı R.G. Yön/2. md) dördüncü maddesine göre; umumi bina ve bölge otoparkları ile genel otoparkların giriş-çıkış ve asansörlerine en yakın yerlerinde birden az olmamak şartıyla, her 20 park yerinden birinin özörlü işareti konularak özörlüler için ayrılması zorunludur (www.mevzuat.adalet.gov.tr).

UN (2004)'a göre, kapasitesi 50 taşıttan küçük taşıt park yerlerinde en az 1 taşıtlık park yerinin, 50-400 arası taşıtlık park yerlerinde her 50 taşıt için 1 engelli park yerinin,

kapasitesi 400 taşıttan fazla olan park yerlerinde ise en az 8 ve ilave her 100 taşıt için 1 park yeri ayrılması önerilmektedir.

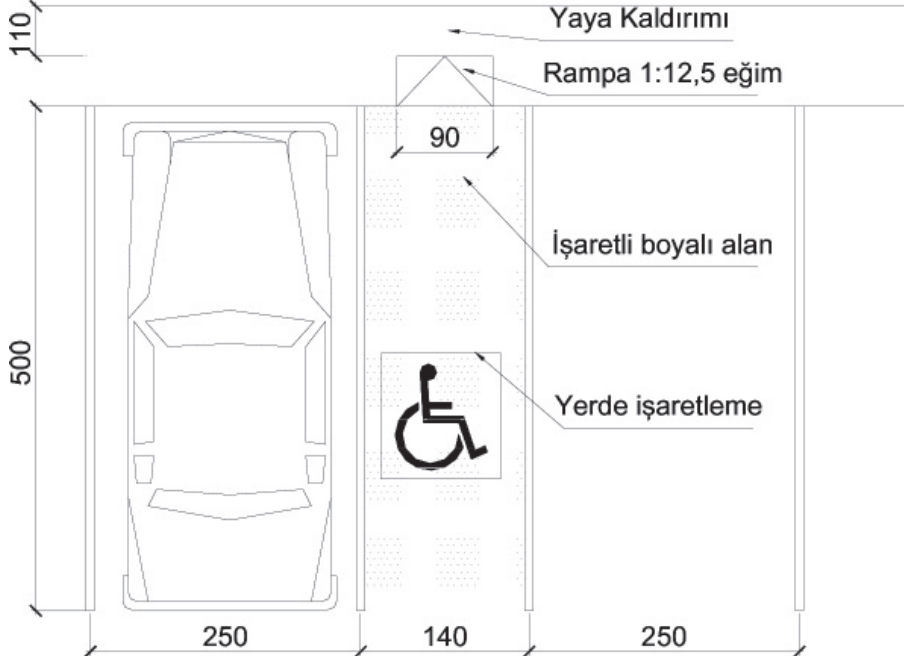
Park yeri ile park ettikten sonra gidilecek güzergâhlar arasında engellerin olması problemlere sebep olduğundan, ulaşım mesafeleri maksimum 2500 cm ve tercihen 1000 cm olmalıdır. Açık ve kapalı park tesislerinde engelli park yeri, asansöre, giriş/çıkışa veya bina girişine en yakın yerde ayrılmalıdır. Kamu veya özel bir yerin, hastane, alışveriş merkezi, tren istasyonları vb. yerlerde engelliler için ayrılan park yeri, bunların girişleri, otopark giriş ve çıkışına yakın olmalıdır. Bu yerlerde engellilerin inme/binmede herhangi bir engelle karşılaşmaması için kaldırımlar taşıt yolu kotuna göre kaldırım kotu “0” veya “+3 cm” olacak şekilde alçaltılmalıdır (TS 12576).

UN (2004)’a göre, engelliler için düzenlenmiş bir park yerinin en az genişliği 360 cm, tavsiye edilen genişlik ise 390 cm’dir. Açılı park yerleri kullanıldığında, park yeri sonundaki alan tekerlekli sandalyeli engelliler için erişim koridoru olarak kullanılabilir.



Şekil 4.27. Engellilerin erişim ve kullanımına uygun otopark ölçüleri (Kara 2010)

ÖZİ (2010)’e göre ise, tekerlekli sandalyeler için iki park yeri arasında 140 cm genişliğinde bir erişim koridoru düzenlendiğinde park yeri genişliğinin 250 cm olması önerilmektedir.



Şekil 4.28. Açık otoparkta engelli park alanı (ÖZİ 2010)

Genel otopark tesisinde engellilerin park edebileceğini bildiren, görülebilen ve kolay okunabilen engelli levhası ile park tesis içinde engellinin park edeceği yere kadar yön gösterici engelli levhası ve açık park yerinde, yerde engelli park işareti, kapalı park tesisinde yerde, duvarda ve tavana asılı engelli park işareti konmalıdır. Otoparkta kullanılan yol işaretleri geceleri ışıklandırılmalıdır (TS 12576).

Otoparkın giriş ve çıkış alanları, yol kotu ile aynı veya en fazla % 8'i geçmeyen rampa olmalı, zemin kaymayı önleyen ve giriş çıkışı belirleyen ayrı malzemelerle kaplanmalıdır. Açık/kapalı otoparkların giriş/çıkış alanlarında araç trafiğini aksatmayacağı ve görülebilir yerlere engellilerin de algılayacağı şehir, mahal, acil durum gibi bilgi panoları yerleştirilmelidir (TS 12576).

Antalya Atatürk Kültür Parkı'nda otoparklar standartlar çerçevesinde değerlendirildiğinde;



Şekil 4.29. Antalya Atatürk Kültür Parkı Cam Piramit otopark alanı (Orijinal 2010)

Bu otopark alanında engelli bireylerin araçları için ayrılmış engelli otoparkı bulunmamaktadır. Otopark içerisinde engelli levhası, yön gösterici engelli levhası veya yerde engelli park işareti bulunmamaktadır. Otopark içerisi geceleri ışıklandırılmaktadır. Otoparkın yer kaplaması dökme beton olup araçların park yerleri farklı renk kilit parke ile ayrılmamıştır. Otopark içerisinde giriş ve çıkışı belirten yönlendirici levhalar bulunmamaktadır. Park yeri, park ettikten sonra gidilecek bazı alanlara uzak mesafededir.



Şekil 4.30. Antalya Atatürk Kültür Parkı otopark alanı (Orijinal 2010)

Diğer otoparkta da engelli bireylerin araçları için ayrılmış engelli otoparkı bulunmamaktadır. Aynı zamanda engelli levhası, yön gösterici engelli levhası veya yerde engelli park işareti bulunmamaktadır. Otoparkın yer kaplaması dökme beton olup araçların park yerleri farklı renk kilit parke ile ayrılmıştır. Otopark içerisinde giriş ve çıkışı belirten yönlendirici levhalar bulunmamaktadır.

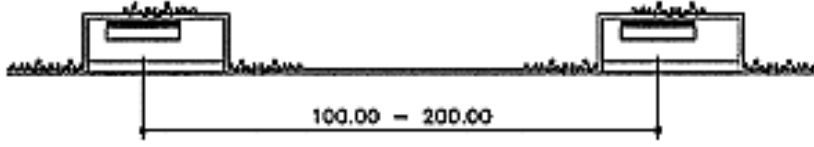
4.1.1.6. Kentsel donatılar

Kentsel donatılar; yol aydınlatması, bilgilendirme, yön belirtme ve dinlenme gibi önemli işlevlere sahip olduğundan uygun yerlerde ve yeterli sayıda kullanılmalı ve yeterli işaretlemelerle engellilerin rahatlıkla ulaşabileceği ve hareketlerine engel olmayacak şekilde yerleştirilmelidir.

- Oturma elemanları

UN (2004)'de, oturma bankları ile düzenlenmiş dinlenme alanları tüm yayalar için özellikle de hareket konusunda yetersizlikleri olanlar için çok önemlidir. Bu alanlar tasarlanırken parklarda ve rekreasyon alanlarında oturma elemanları yürüme yolunun

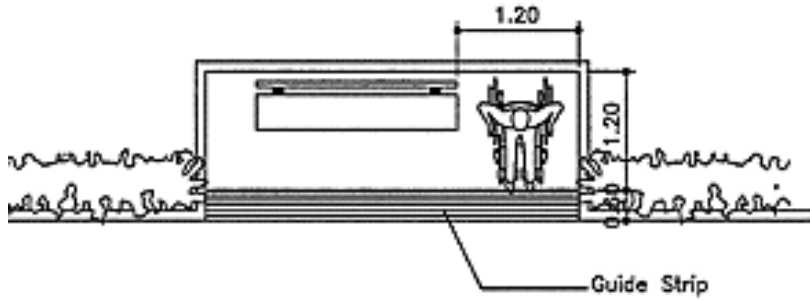
genişliğini kısıtlamayacak şekilde yerleştirilmelidir. Oturma bankları 100 - 200 m gibi düzenli aralıklarla yerleştirilmelidir.



Şekil 4.31. Dinlenme alanlarının konumlandırılması (m) (UN 2004)

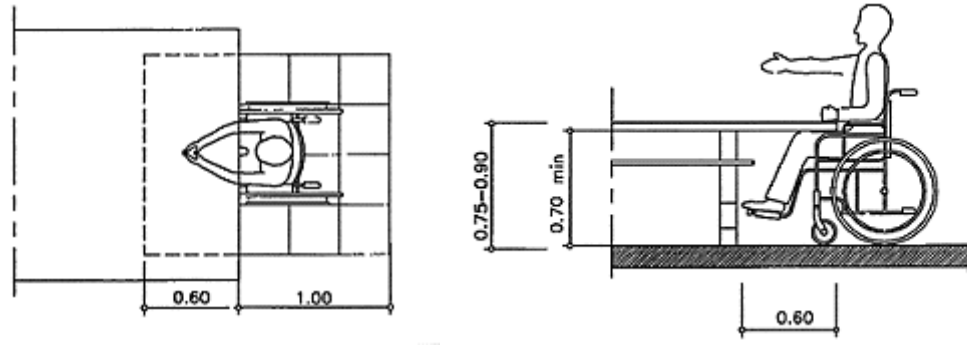
TSE (1999)'e göre ise; parklarda yolun genişliğine bağlı olarak veya yaya dolaşımına mani olmayacak şekilde yolun kenarında her 100 m'de bir dinlenme alanları ve banklar yapılmalıdır (TS 12576).

Genel tuvaletlerin, telefonların yakınında dinlenme-oturma alanları konumlandırılmalıdır. Dinlenme alanlarında oturma bankının yanında tekerlekli sandalyeler için mutlaka 120 cm'lik alan bırakılmalıdır (ÖZİ 2010).

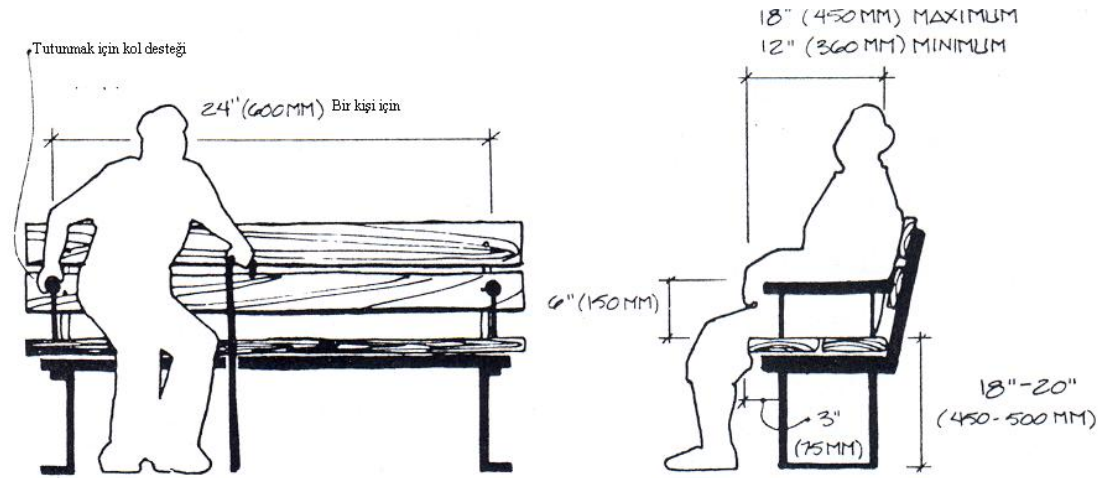


Şekil 4.32. Oturma ceplerinin tasarımı (UN 2004)

Bankın zeminden yüksekliği 45 cm, sırt yaslama yerinin yüksekliği 70 cm olmalıdır. Dinlenme alanlarındaki masaların yüksekliği en az 75 cm ile 90 cm arasında olmalı, bütün yönlerden tekerlekli sandalyenin yaklaşabilmesi için masanın altındaki minimum derinlik 60 cm olmalıdır (ÖZİ 2010).



Şekil 4.33. Dinlenme banklarının boyutları (UN 2004)



Şekil 4.34. Engellilerin kullanımına uygun bank ölçüleri (Haris ve Dines 1988)



a)

b)

Şekil 4.35. Antalya Atatürk Kültür Parkı bank elemanları (Orijinal 2010)

Alanda bulunan oturma elemanlarından banklara bakıldığında alanda iki farklı oturma bankının olduğu görülmektedir. Bankların yerden yükseklikleri 45 cm'nin

üstünde olmadığından uygundur. Şekil 4.35.a'daki bankın yanında tekerlekli sandalyenin yanaşabilmesi için gerekli mesafe bulunmamaktadır. Bankalarda destek almak için bankın her iki yanına yapılan destek kolları da yapılmamıştır.

Bankların aralarındaki mesafe standartlara uygun olup tuvalet, çocuk oyun alanları gibi oturma elemanının önemli olduğu alanlarda sayıca da yeterlidir.



Şekil 4.36. Antalya Atatürk Kültür Parkı piknik masası örneği (Orijinal 2010)

Alanda gölün çevresinde yeşil alanlara konulan piknik masalarının yükseklik ölçüleri uygundur. Fakat oturma elemanının toprak zeminde olması engelli bireyin kullanımını kısıtlamaktadır. Ayrıca tekerlekli sandalyenin yanaşabilmesi için elemanın çevresinde yeterli genişlik bulunmasına rağmen gerekli derinlik verilmemiştir.



a)

b)



c)



d)

Şekil 4.37. Antalya Atatürk Kültür Parkı oturma elemanları (Orijinal 2010)

Antalya Atatürk Kültür Parkı içerisinde çok çeşitli ve çok sayıda oturma grubu bulunmaktadır. Bu oturma elemanlarından Şekil 4.37.a'da görüldüğü gibi oturma elemanının yerden yüksekliği uygundur. Diğer elemanların yerden yükseklik ölçüleri 45 cm'yi geçmesi nedeniyle engelli bireyler için uygun kullanıma sahip değildir.

Aynı zamanda oturma alanlarının döşeme malzemesi uygun olmamakla beraber görme engellilerin algılayabilmesi için oturma alanının çevresi farklı renk ve dokuda bir malzeme ile belirtilmemiştir.



Şekil 4.38. Antalya Atatürk Kültür Parkı çocuk oyun alanı oturma elemanı (Orijinal 2010)

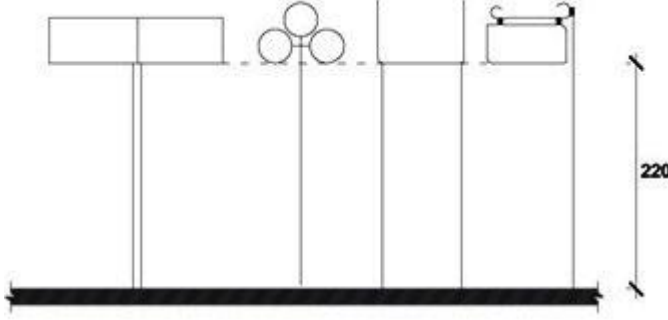
Çocuk oyun alanında bulunan oturma elemanının yerden yüksekliğine bakıldığında oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

▪ Aydınlatma elemanları

Kentsel dış mekânlar erişim ve kişisel güvenliği sağlayacak yeterli biçimde aydınlatılmalıdır. Burada, parlama/yansımayı önleyecek mat malzeme seçimi ve tehlikeli alanlarda ışıklandırma düzeyinin artırılması gerekmektedir. Aydınlatma özellikle rampa ve merdiven girişleri gibi potansiyel tehlike taşıyan alanlarda engelli bireylerin güvenliği açısından çok önemlidir. Aydınlatma engellilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak sabit elemanlar kullanılarak planlanmalıdır. Az gören kişiler için ışık şiddetinin artırılması mekânları algılamaları açısından faydalıdır (Kara 2010).

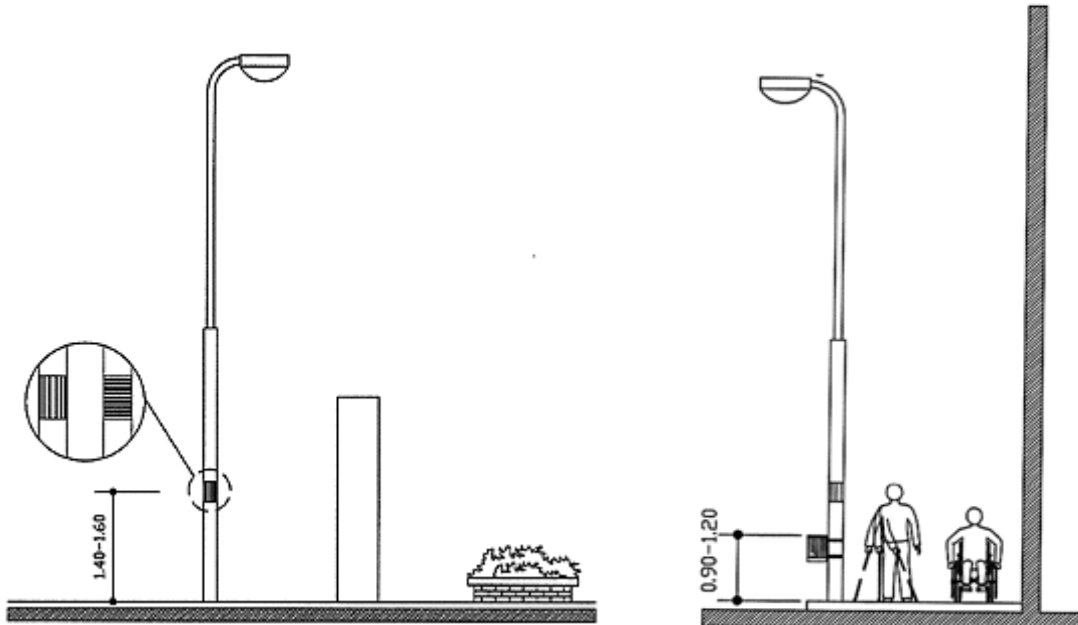
Birçok aydınlatma standardı yetişkin bir insanın ayaktaiken göz hizasının yüksekliği ön görülerek belirlenmiştir. Tekerlekli sandalye kullanıcılarının göz hizası yüksekliği yaklaşık 119 cm'dir. Engelsiz aydınlatma elemanlarının üzerlerindeki donatı ve

butonların yükseklikleri 140 - 160 cm olmalı, yayaların ve özellikle görme engellilerin güvenli bir şekilde geçmesine izin verecek şekilde 220 cm yükseklikte olmalıdır (Şekil 4.39). Aydınlatma elemanları görsel erişimi sağlayacak uygun konum ve aydınlık düzeyinde olmalıdır (Kara 2010).

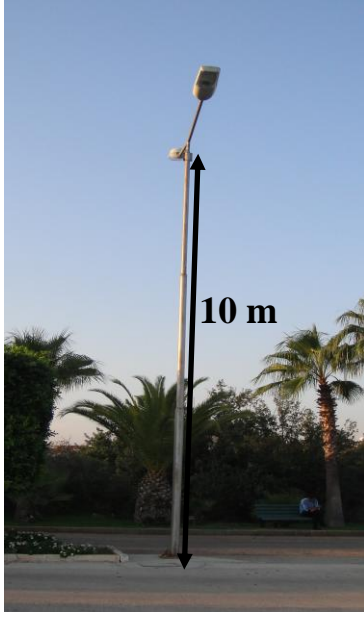


Şekil 4.39. Yaya yolunda baş kurtarma yüksekliği (ÖZİ 2010)

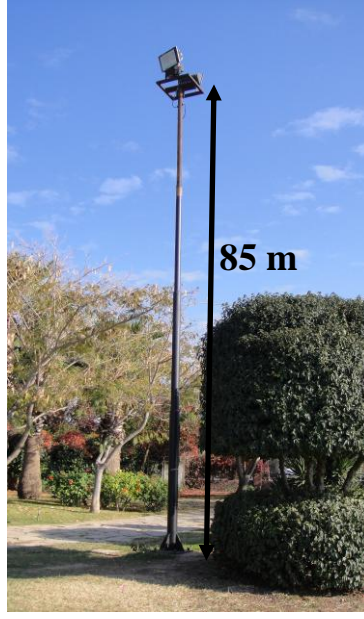
DIN 18024-1'e göre park içindeki ana yolların aydınlatmasında aydınlık alanın profili en az 150 cm genişliğinde - 230 cm yüksekliğinde olmalı, yan yolların aydınlatmasında aydınlık alanın profili en az 90 cm genişliğinde - 230 cm yüksekliğinde olmalıdır.



Şekil 4.40. Aydınlatma elemanı (UN 2004)



a) Kır kahvesi yolu



b) Falezler yolu



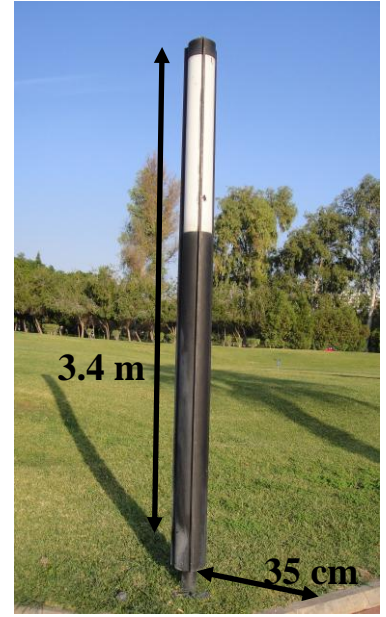
c) Cam piramit bina karşısı



d) Ana giriş



e) Otopark alanı yanı



f) Ana giriş

Şekil 4.41. Antalya Atatürk Kültür Parkı aydınlatma elemanları (Orijinal 2010)

Antalya Atatürk Kültür Parkı içerisinde farklı bölgelerde farklı yüksekliklerde aydınlatma elemanları bulunmaktadır. Açık aydınlatma elemanı (Şekil 4.41.d) hariç bütün aydınlatma elemanlarının yükseklik ölçüleri baş kurtarma yüksekliği olan 220 cm'nin üzerindedir.

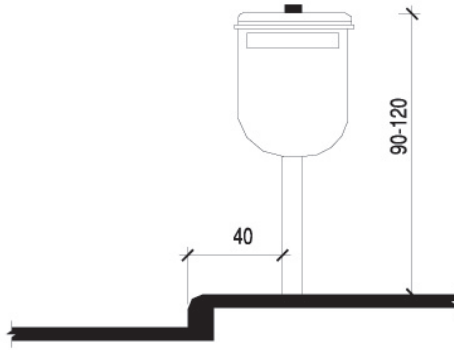
Aydınlatma elemanlarının alan içerisinde dağılımı yeterlidir. Aynı zamanda yol kenarına konumlandırılması açısından yolun genişliğini daraltmamaktadır.

Alanda hiçbir aydınlatma elemanının ne kendisi ne de çevresi özellikle görme engelli bireylerin algılaması için farklı renk ve dokuda bir malzeme ile belirtilmemiştir.

- Çöp kutuları

Yanlış yerleştirilmiş çöp kutuları engelli yayalar için tehlike unsuru olabilirler. Bunu önlemek açısından diğer donatı elemanlarının olduğu gibi çöp kutularının da zıt renkler kullanılarak belirgin ve kolay algılanabilir hale getirilmesi gerekir. Bu bağlamda çöp kutularının aydınlatma direklerine uygun yükseklikler göz önünde bulundurularak monte edilmesi önerilebilir (Kalaycı vd 2006).

Çöp kutuları yaya hareketine mani olmayacak şekilde yaya kaldırımı kenarında bordür taşına en az 40 cm uzaklığında ve en az 90 cm - en çok 120 cm yüksekliğinde monte edilmelidir (TS 12576).



Şekil 4.42. Çöp kutusu (TS 12576)



a) Falez yürüyüş yolu

b) Açık sergi alanı

c) Çocuk oyun alanı

Şekil 4.43. Antalya Atatürk Kültür Parkı çöp kutusu elemanları (Orijinal 2010)

Antalya Atatürk Kültür Parkı'nda yer alan çöp kutuları bireyin hareketini engellemeyecek şekilde yürüyüş yolu kenarında yerlerinde sabit şekilde yer almaktadır.

Çöp kutularından yüksekliği 61 cm olan çöp kutusu (Şekil 4.43.b) hariç diğerlerinin yükseklik ölçüleri standarda uygundur. Yükseklik ölçüleri uygun olanlardan Şekil 4.43.c'deki eleman yola uzak konumdadır ve Şekil 4.43.a'daki eleman ise toprak zeminde bulunmaktadır. Bu nedenle üç farklı çöp kutusu elemanı da engelli bireyin kullanımını bakımından kullanışsızdır.

Alanda yeterli sayıda bulunan çöp kutusu elemanlarının kolay algılanması için elemanın veya çevresinin farklı renkte veya dokuda bir malzeme ile belirtilmemiş olması özellikle görme engelli bireyler açısından tehlike yaratabilir.

- Sınırlandırma elemanları

Yaya alanlarında veya istenmeyen motorlu trafiği dışarıda tutmak için olmayan bir park alanı belirtmek için yerleştirilmektedir. Baba/mantar elemanları renkli çizgilerle veya zıt renkte boyanmış olmalıdır. Durdurucu teller ve tel örgüler zıt renkte boyanmalı

veya kapatılmalıdır. Yönlendirici elemanlar arasındaki mesafe 120 cm, yüksekliği ise 90 cm olmalıdır. Görme engellilerin çarpmasını engellemek için yüksekliği 70 cm'den az olmamalıdır (Kara 2010).



a) Falezler üzeri park girişi

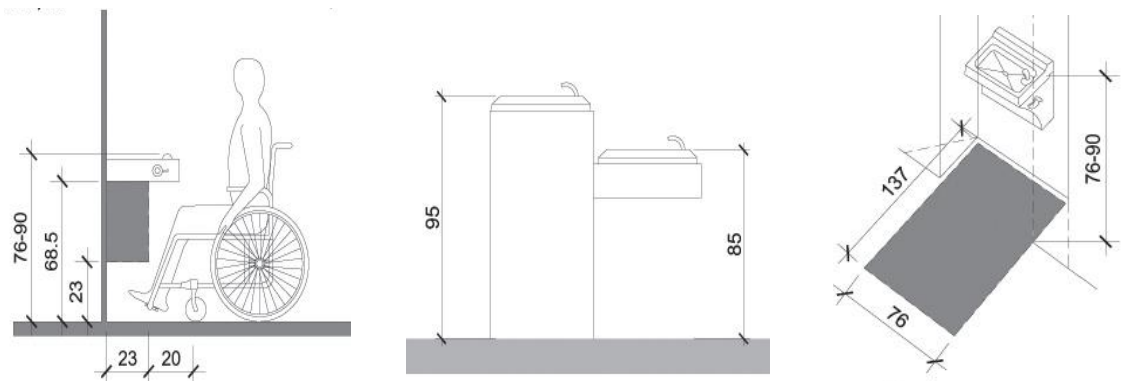
b) Cam piramit binası girişi

Şekil 4.44. Antalya Atatürk Kültür Parkı sınırlandırma elemanları (Orijinal 2010)

Alanda taşıtın girmesini engellemek amacıyla kullanılan demir babaların yükseklikleri 70 cm'den az olduğundan özellikle görme engelli bireyler için tehlike yaratabilir. Ama zıt renkli çizgilerle boyanmış olmaları algılanmalarını kolaylaştırmaktadır.

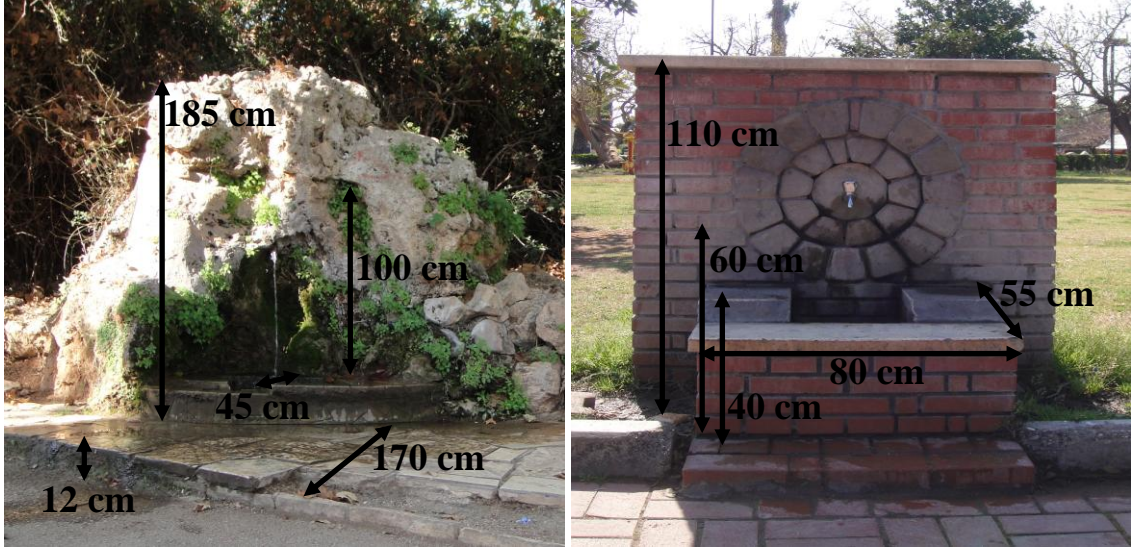
Elemanların aralarındaki mesafeler 90 cm'den az olması bakımından tekerlekli sandelye kullanan bireyler için de geçiş yolunu kısıtlamaktadır.

▪ Çeşmeler



Şekil 4.45. Çeşmeler ve sebiller (London 2007, UN 2004)

Çeşmelerin su içilecek bölümleri yaklaşık 90 cm yükseklikte olmalıdır/monte edilmelidir. Çeşmeler farklı yüksekliklerde olabilir, tekerlekli sandalye kullananlar için uygun yükseklik 85 cm iken diğer kullanıcılar için yaklaşık 95 cm yükseklik uygundur (ÖZİ 2010).



a)

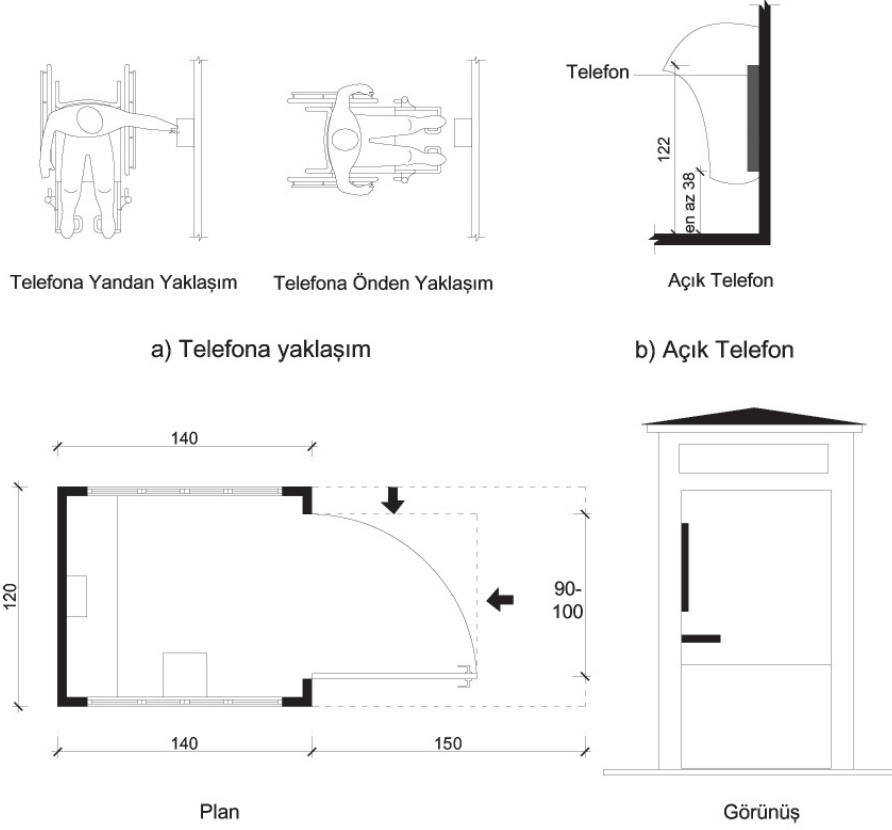
b)

Şekil 4.46. Antalya Atatürk Kültür Parkı çeşme elemanı örnekleri (Orijinal 2010)

Antalya Atatürk Kültür Parkı'nda iki adet çeşme elemanı bulunmaktadır. Bu çeşmeler ölçüleri bakımından engelli bireyler için uygun standartta değildir. Çeşmelerin ön alanlarında döşeme yüksekliklerinden dolayı tekerlekli sandalyeli bireyin yanaşması mümkün değildir. Görme engelli bireyler için çeşme elemanına yönlendiren klavuz çizgisi ve elemanı belirten zıt-parlak bir renk kullanılmamıştır.

- Telefon kulübeleri

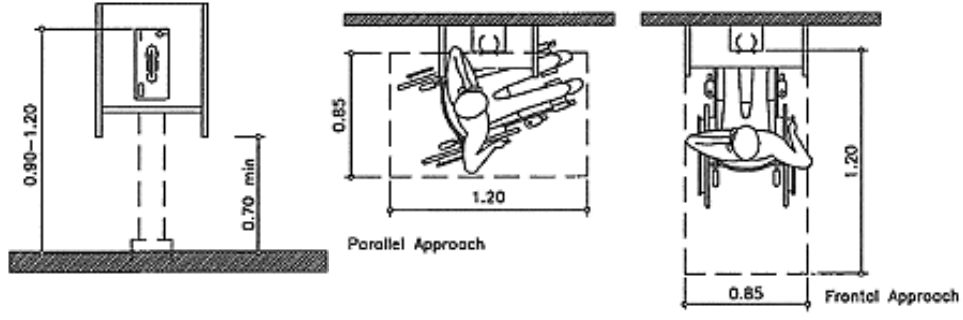
Halka açık olarak yapılmış olan açık veya kapalı telefon kabinlerinden en az biri engellilere uygun olarak düzenlenmelidir. Şehir merkezinde halka açık telefon kulübelerinin bulunduğu yerlerde engelli ve yaşlılar için dinlenme bankları da konmalıdır. Engelliler için tesis edilen açık veya kapalı telefon kabini yaya trafiğini aksatmayacak, kolayca görülebilir ve ulaşılabilir yerde olmalıdır (TS 12576).



Şekil 4.47. Açık ve kapalı telefonlara ait ölçüler (ÖZİ 2010)

Telefon kabiniinde,

- Görme engellilerin kullanabileceği özellikte kabartma harf veya rakamlı telefon aparatı,
- Ağır işitenler için frekans yükseltici ses düğmesi,
- Kapısı dışa açılan telefon kabiniinde, tekerlekli sandalyeli engellilerin kullanabileceği yeterli alan ve telefon aparatın montaj yüksekliği,
- Engelliler için açılır kapanır oturma yeri,
- Telefon aparatı önünde bozuk para veya telefon rehberi konulacak büyüklükte raf,
- Kapatılmış veya açık (fanus şekilli) telefon kabinleri,
- Okuma seviyesinde uygun ve engellenmemiş, okunaklı bilgilendirme,
- Açık telefonlarda engellenmemiş alan,
- Minimum engellenmemiş baş kurtarma mesafesi 220 cm olmalıdır (TS 12576).



Şekil 4.48. Telefon Kulübesi (UN 2004)

Telefonlardan biri tekerlekli sandalye kullananlar, diğeri işitme yetersizliği bulunanlar için olmalıdır. Ayrıca, telefon kabininin önünde, önden yaklaşma ve paralel yaklaşmayı olanaklı kılmak için 120 cm x 85 cm'lik bir alan bırakılmalıdır. Bozuk para atma/kart takma yeri 90 cm ve 120 cm arasında erişilebilir bir yükseklikte olmalıdır. Telefonun kablosu en az 75 cm uzunlukta olmalıdır. Halka açık telefonların yerleri işaretlerle belirtilmelidir (ÖZİ 2010).

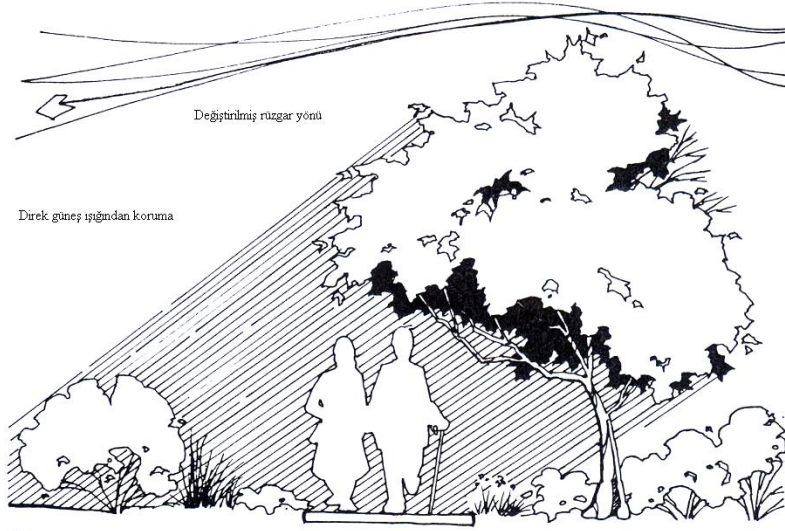


Şekil 4.49. Antalya Atatürk Kültür Parkı telefon kulübesi (Orijinal 2010)

Antalya Atatürk Kültür Parkı'nda yer alan tek bir telefon kulübesi de engelli bireyler için düzenlenmemiştir. Telefon kulübesinin ölçüleri uygun standart ölçülerinden

farklıdır. Ön alanında olması gereken 120 cm x 85 cm'lik alan bulunmamaktadır. Bozuk para atma/kart takma yerinin yüksekliği uygun değildir. Ayrıca telefon kulübesinin bulunduğu yer işaretlerle yönlendirilmemiştir.

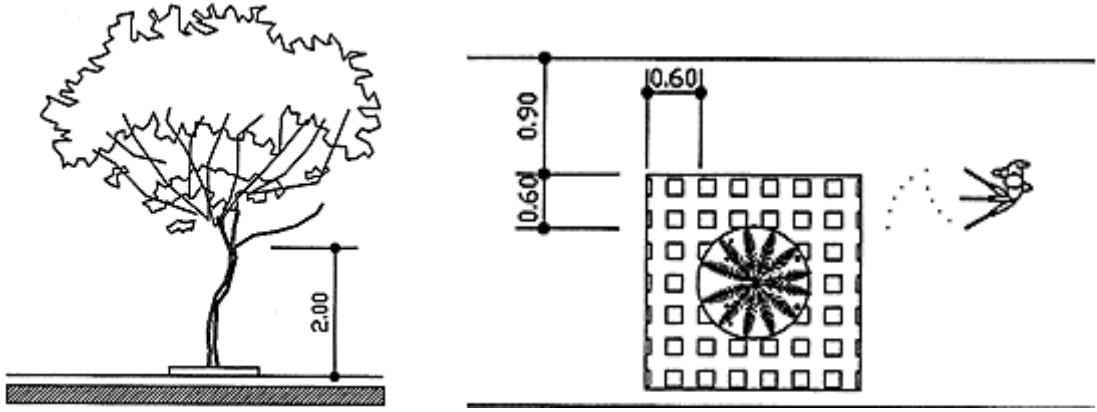
4.1.1.7. Bitkiler



Şekil 4.50. Yaya yolu bitkilendirme örneği (Harris ve Dines 1988)

Harris ve Dines (1988)'e göre yürüme yolları kenarındaki bitkiler engelli bireyler için potansiyel tehlike oluşturmamalı ve sıkıntıya neden olmamalıdır. Yağışlar nedeniyle kırılıp yürüme yoluna düşen dallar, yere dökülen yaprakları kaygan yüzeyler ve kirlilik oluşturabilecek türler, dikenler, zehirli ve kaygan meyveler üreten türler yürüme yollarında tehlike arz edebilir ve bundan dolayı dikkatli kullanılmalrı gerekir (Kalaycı vd 2006).

Yaya yollarındaki bitki çeşitleri ve yerleri dikkatle seçilmelidir. Dikenli bitkiler ile kaygan bir yüzey oluşturabilecek tohum ve meyve dökücü ağaç ve bitkiler tehlike oluşturabileceği için yaya yollarından uzak tutulmalıdır. Bitkilerde değişik renk, biçim ve kokuda çeşitlilik oluşturacak çalı, ağaççık ve çiçeklerin seçimi de önem taşımaktadır (Kara 2010).



Şekil 4.51. Bitki çevresi (UN 2004)

Bitkiler geçişi engellemeyecek biçimde yaya yollarından yeterli uzaklığa dikilmeli, veya yeterli ve düzenli bakım ve budama yapılmalıdır. Aşağı doğru sarkan ağaçlar en az 220 cm yükseklikte budanmalıdır. Özellikle görme engelliler için peyzaj elemanı olduğunu hissettirebilmek için 10 cm yükselmiş bir platform üzerine yerleştirilmesi ve elemanın çevresine malzeme farkıyla sınırlandırma etkisi verilmelidir (Kara 2010).

Kullanılacak bitkisel materyal 180 cm'den fazla olmamalı ve engelin çevresindeki uyarıcı hissedilebilir yüzey engelin olduğu yerden en az 60 cm genişlikteki bir alana yayılmalıdır. 200 cm'den dar yollarda ağaçlandırma yapılmamalıdır. Süs bitkileri, çiçeklik/saksılar gibi peyzaj elemanları, bordür taşı dahil yaya yolu boyunca en az 75 cm - en çok 120 cm genişliğinde bir şerit içinde düzgün olarak yerleştirilmelidir (Kara 2010).



a) Kır kahvesi arkası alan



b) Falezler üzeri alan



c) Köpek parkı ön alan



d) Falez giriş yolu yanı alan

Şekil 4.52. Antalya Atatürk Kültür Parkı'ndan bitkilendirme örnekleri

Antalya Atatürk Kültür Parkı bitki çeşitliliği bakımından oldukça zengindir. Yeşil alanlarda yürüyüş yollarına uzanan bitkilerin dallarının yerden yükseklikleri tehlike oluşturmamaktadır. Fakat bitkiler bir platform ile yükseltilmemiş ve çevrelerine de farklı bir malzemeyle sınırlandırma etkisi verilmemiştir. Yürüyüş yolları ile yeşil alanları ayıran görme engellilerin hissedebileceği bir şerit veya koruyucu amaçlı korkuluk bulunmamaktadır.

Alanın falezler üzerinde yer aldığı düşünüldüğünde özellikle görme engelliler ve engelli çocuklar için çok büyük tehlike yaratmaktadır (Şekil 4.52.d).

Kullanılan bitkilerin dokuları kadar kokuları da önemlidir. Özellikle zihinsel engelli çocukların yoğun kokuya karşı hassas olmaları bakımından yoğun kokusu olan bitkiler kullanılmamalıdır.

4.1.2. Bilgilendirme ve yönlendirme levhaları

Yaya yollarında kullanılan işaretler basit, kolay anlaşılabilir ve uzaktan görülebilir olmalıdır. Bu işaretlemeler, basit ve açık sembollü, zemin rengi ile kontrast tezat/aykırı renkte, uluslararası standartlara uygun renkte (TS 7248 ISO 3864) emniyet ve güvenlik için yeşil/beyaz, uyarı/tehlike riski için sarı/siyah, yasaklama, durma, tehlike ve acil için kırmızı/beyaz, bilgilendirme için mavi/beyaz renkte, kolayca görünür yerde, yeterli seviyede aydınlatılmış olmalıdır. Aynı zamanda görme engelliler için ses ilâvesi de yapılmalıdır (TS 12576).



Şekil 4.53. Engellilere ait işaretler (ÖZİ 2010)

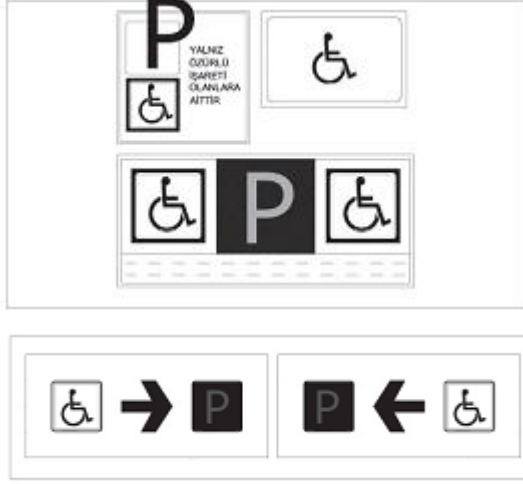
Engelliler için uluslararası engelli işareti kullanılmalı, bu işarete bağlı olarak tehlike, uyarı, bilgi ve durak/park etme gibi diğer işaretler uygulanmalıdır.

Yaya ve taşıt yollarında yapılan bakım ve onarım işlerinde engellileri önceden uyaracak şekilde TS 12254'e uygun olarak işaretleme yapılmalıdır (Bu işaretlemeler, yatay ve düşey işaretleriyle ışık ve ses işaretleridir).

İşaret direkleri ve levhaları engellileri engelleyici olmamalı, direk üzerindeki işaretler görülebilir ve yönlendirici olmalıdır.

Bilgilendirme işaretleri; görülebilir, duyulabilir ve dokunulabilir bilginin verilmesinde kullanılan yazı ve semboller okunabilir, anlaşılabilir olmalıdır.

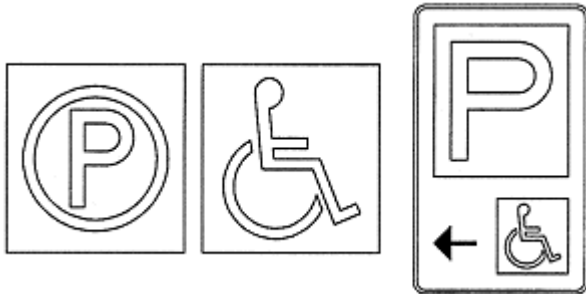
Bilginin yer almasının gerekli olduğu düşünölen yükseklik; uzun/kısa boylu ve bunların arasındaki kişiler için açık bir görüş hattı olacak şekilde düzenlenmelidir.



Şekil 4.54. Engelli otopark işaretleri (ÖZİ 2010)

Bilgilendirme işaret ve sembollerinin kolay anlaşılması için; klasik renkler kullanılmalıdır (Bu renkler, yeşil-beyaz emniyet, sarı-siyah riskli, kırmızı-beyaz tehlike ve acil mavi-beyaz bilgilendirme için kullanılır.).

- Metin ve semboller zemin ile zıt renkte olmalıdır.
- Dokunsal okuma için bilgilendirme işaretleri kabartmalı olmalıdır.
- Sembollerde, harf yerine resim kullanılmalıdır.
- Görme engellileri bilgilendirme için umumî yerlerde duyulabilir ses veya kabartma semboller veya iri puntolu kullanılmalıdır.
- Bilgilendirme sembolleri ve sergileme göz seviyesinde olmalıdır.










Şekil 4.55. Otopark İşaretleri (UN 2004)

Sembollerin tasarımı mümkün olduğu kadar basit olmalı ve mesajın anlamı ile doğrudan ilgili olmayan ayrıntılara yer verilmemelidir. Görme engellilerin görülebilir bilgiyi kullanmaları zor olduğundan, bilgi ve işaretler dokunarak kavranabilir veya hissedilebilir olarak yapılması gereklidir. Bu bilgilendirme işaretlerinde kabartma harf, sayı, zor işitenler için bilginin sesinin kuvvetlendirilmesi ve yürüme zemininde ise, yer dokusundan ayrı olarak yürüme şeritleri ve/veya oklar olabilir, işitme engelliler için bilgi görülür olmalıdır (TS 12576).



(a) Bilgilendirme işaretleri

 Yön gösteren yer kaplama taş plak işareti	 Yön gösteren yer kaplama taş plak işareti
 Nesneleri gösteren yer kaplama taş plak işareti	 Nesneleri gösteren yer kaplama taş plak işareti
 Tehlike veya ikaz yer kaplaması taş plak işareti	 b2 Tehlike veya ikaz yer kaplaması taş plak işareti
	 b3 Tehlike veya ikaz yer kaplaması taş plak işareti

(b1):TS de verilen

(b2):Çoğu ülkede

(b3):Bazı ülkelerde

(b) Yürüme zeminindeki işaretler

Şekil 4.56. Kabartmalı harf, sayı, şekil, zeminde ok, doku değişimi (ÖZİ 2010)



a)

b)

c)

d)

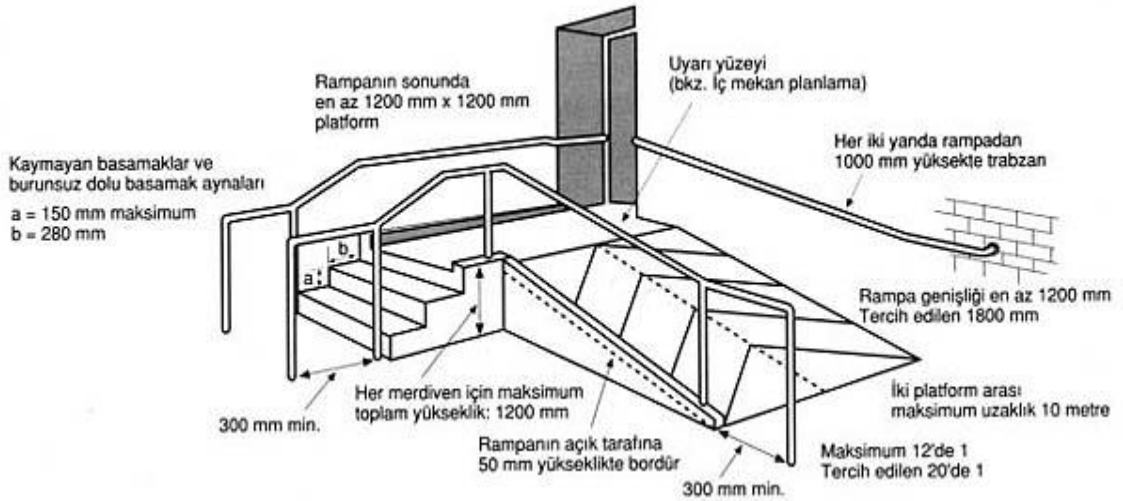
Şekil 4.57. Antalya Atatürk Kültür Parkı bilgilendirme levhaları (Orijinal 2010)

Antalya Atatürk Kültür Parkı'nda kullanılan yönlendirme, bilgilendirme ve uyarı levhaları yeterli olmamakla birlikte bakımları da yapılmamış ve aydınlatılmamıştır.

Tüm binaların girişleri, otopark giriş ve çıkışları tabelalarla belirtilmemiştir. Yazı puntoları okuyabilmek için yeterli büyüklükte değildir.

Görme ve işitme engelli bireyler için kabartma kullanılan levhalar ve sesli uyarı levhaları bulunmamaktadır. Engelliler için uluslararası engelli işareti bazı yerlerde örneğin Antalya Kültür Merkezi binası girişinde rampada kullanılmıştır ama yeterli değildir. Bu alanda uluslararası film festivalleri gerçekleştirildiğinden konu daha da önemlidir.

4.1.3. Bina ana girişleri



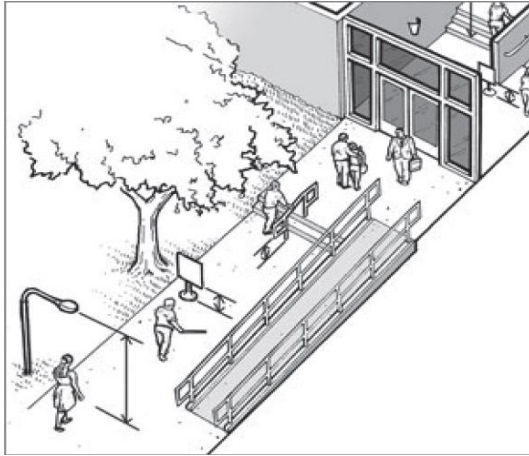
Şekil 4.58. Bina girişi (Mimarlar Odası İzmir Şubesi 2010)

Bina girişlerinin rahat ve tehlikesiz olması için, girişte sahanlık düzenlenmeli ve bina girişi kaygan olmayan sert malzemedan yapılmış olmalıdır. Bina girişi iyi aydınlatılmalıdır. Bu hususa özellikle rampa ve dönüşlerde dikkat edilmelidir (TS 9111).

Giriş kapısı, en az 91,5 cm genişlikte olmalıdır. Giriş kapılarında eşik yapılmamalıdır. Ancak eşik yapma mecburiyeti varsa eşik yüksekliği sürmeli kapılarda 1,9 cm'den, diğer kapılarda 1,3 cm'den yüksek olmamalıdır. Tekerlekli sandalye

kullanıcılar için, eşikler pahlı olmalı ve lastik eşikler tercih edilmelidir. İzolasyon gerektiğinde, kapılara otomatik izolasyon veya kapı alt kenarına kıl süpürge yapılmalıdır. Dış kapıları (menteşeli normal) açma, 37,8 N'den fazla kuvvet gerektirmemelidir. Döner kapılardan kaçınılmalıdır. Döner kapı varsa mutlaka yanında normal bir kapı bulunmalıdır (TS 9111).

Merdivenler, asansör veya rampanın yanında ilave olarak bulunmalıdır. Görme engellilerin kullandığı binalarda, merdivene yandan yaklaşılmasını sağlamak amacıyla merdiven, yürüyüş istikametine dik olarak konmalıdır. Bu yapılamıyorsa, uygun malzeme ve donanımlarla merdiven başlangıcı çok iyi belirtilmelidir.



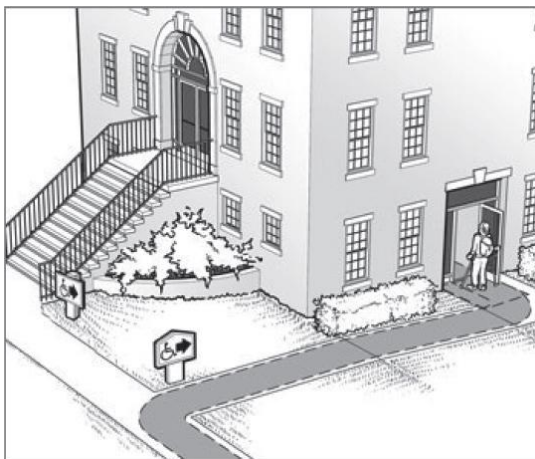
Şekil 4.59. Ulaşılabilir giriş alternatifleri (ADA 2010)

Binaların ana girişlerinin ulaşılabilir olarak düzenlenmesine dikkat edilmelidir. Engellilerin de herkesin kullandığı bu girişleri kullanması tercih edilmelidir. Buna karşın eğer mecburen alternatif ulaşılabilir girişler kullanılacak ise, bu girişlerin tabelalar ile ulaşılabilir güzergâh üzerinde işaretlenerek yönlendirilmeleri sağlanmalıdır. Bu ulaşılabilir giriş kapısı önünde yeterli manevra alanının olması, kapının ulaşılabilirlik düzenlemelerine uygun olması gerekmektedir. Ulaşılabilir olmayan girişlerden bu alternatif girişe yönlendirici tabelalar düzenlenmeli ve bu girişlerin her zaman açık olması sağlanmalıdır (ÖZİ 2010).



Şekil 4.60. Ulaşılabilir giriş alternatifleri (ADA 2010)

Her bina girişinde toplu taşıma duraklarından, yolcu indirme alanlarından, özel otopark alanlarından ve yakın çevreye bağlantı sağlayan kaldırımlar, yaya yolları yaya geçitleri ve ulaşılabilir güzergâhtan ve bir binalar grubu içindeki yapıların ulaşılabilir girişlerinden, binaların en az bir girişine engelsiz ulaşım ve giriş olanağı sağlanmalıdır. Ulaşılabilir güzergâh tüm noktalarında en az 92 cm eninde olmalıdır. Bu güzergâh üzerinde rampalar kullanılıyor ise bunların eğimi 1:12 (% 8) den fazla olmamalıdır. 15 cm'den daha yükseğe çıkan rampaların her iki yanında korkuluk düzenlemelidir. Korkuluklar rampa yüzeyinden 86,5 cm kadar olmalıdır. Rampaların kenarlarında kenar korumaları en az 5 cm yükseklikte düşünülmelidir (ÖZİ 2010).



Şekil 4.61. Ulaşılabilir giriş alternatifleri (ADA 2010)

Özellikle görme engelli ya da az gören kullanıcıların sadece ulaşılabilir girişi değil ana girişleri de kullanacakları gözden kaçırılmamalıdır. Bununla ilgili olarak her giriş yolu üzerinde yüksekliği 203 cm den alçak olan aydınlatma elemanı ya da sarkan tabela vb. donatı bulunmamalıdır. Alçak tabelalar vb. gibi nesnelerin, beyaz bastonla fark edilmesine olanak verecek yüksekliklerde olmasına ve yürüyüş yolunu engellememesine dikkat edilmelidir. Kot farkı oluşturan merdivenlerde korkuluk düzenlemesi ihmal edilmemelidir. Rampaların genişliği en az en 91,5 cm olmalıdır (ÖZİ 2010).



a) Antalya Atatürk Kültür Merkezi bina girişi

b) Antalya Atatürk Kültür Merkezi binası personel girişi

Şekil 4.62. Antalya Atatürk Kültür Merkezi bina girişi (Orijinal 2010)

Antalya Atatürk Kültür Merkez bina ana giriş kapısı ve aynı binanın Antalya Büyükşehir Belediyesi personelinin kullandığı giriş kapısı genişlik ölçüleri uygundur. Binanın ana girişinde bulunan merdiven ve rampa ölçüleri bakımından uygun düzenlenmiştir. Binanın personel girişinde merdivenin ölçüleri uygundur fakat rampa ile beraber düzenlenmemiştir. Bina girişlerinde olması gereken rampa ve bina girişine yönlendirme levhaları bulunmaktadır.

Binanın her iki girişi de iyi aydınlatılmaktadır. Görme engellilerin kolay ulaşımı için alan girişinden binaya kadar gelen hissesilebilir/duyumsanabilir klavuz çizgiler düzenlenmemiştir.



Şekil 4.63. Cam Piramit Sabancı Fuar ve Kongre Merkezi bina girişi (Orijinal 2010)

Cam Piramit Sabancı Fuar ve Kongre Merkezi bina girişine baktığımızda kapı genişliği uygundur. Binanın kapıları dışarıya doğru açılmamaktadır. Binanın girişi yolunun eğim ölçüsü ve kullanılan yer döşeme malzemesi uygundur. Ayrıca binanın girişi de iyi aydınlatılmaktadır.

Binanın girişine giden yolda taşıtın girmesini engellemek amacıyla kullanılan demir sınırlandırma elemanları yükseklik ölçülerinin uygun olmaması nedeniyle giriş yolunu kısıtlamakla beraber tehlike de yaratabilir.

Bina girişine yönlendirme levhaları bulunmaktadır fakat alan girişinden binaya kadar olması gereken hissedilebilir/duyumsanabilir kılavuz çizgiler bulunmamaktadır.



a) Antalya Şehir Kulübü girişi



b) Köpek Parkı girişi



c) Seyir kafe girişi



d) Kır kahvesi girişi



e) Kır bahçesi girişi

Şekil 4.64. Antalya Atatürk Kültür Parkı kafe girişlerinden örnekler (Orijinal 2010)

Alanda farklı bölgelerde yer alan kafelerin girişleri zeminden yüksekte olduğundan uygun değildir. Merdivenli girişlerde uygun rampa bulunmamaktadır. Yer kaplama malzemeleri de uygun olmayıp giriş belirten kılavuz çizgilerine de rastlanılmamıştır.



a) Açık sergi alanı sonu

b) Falez giriş

c) Falez giriş

Şekil 4.65. Antalya Atatürk Kültür Parkı tuvalet girişleri (Orijinal 2010)

Alan içerisinde bulunan tuvaletler de engelli kullanımına uygun değildir. Tuvaletlerin girişi zeminden yüksekte olup, giriş kapısı genişlik ölçüleri de yeterli değildir (Şekil 4.65.c). Tuvaletlerin kapısının dışarıya doğru açılması gerekirken içeriye doğru açılmaktadır.

4.2. Engelli Bireylerin Parkları Kullanımı ve Karşılaştıkları Sorunlar

Engelli bireyler özellikle de ağır engeli olan bireylerin ya da engelli çocukların yaşamlarında günlük ihtiyaçlarını karşılamada yardıma gereksinimleri bulunmaktadır. Yaşlanmaya bağlı olarak sonradan engelli olan bireyler ve görme engelli doğan çocuklar gibi engelli grupları da özel bakım veya eğitim veren yatılı sivil toplum kuruluşlarında yaşamaktadır. Çizelge 4.3'e bakıldığında engelli katılımcının en fazla oranda (% 86,7) ailesiyle veya akrabasıyla birlikte yaşadığı ortaya çıkmıştır. Bunun yanında % 8,4'lük oranda katılımcının bakım evleri veya derneklerde yaşadığı görülmektedir. Katılımcıların sadece % 4,8'i yalnız yaşamaktadır. Bu yalnız yaşayan bireylerin ya hafif engele sahip olduğu ya da sonradan yaşlanmayla engelli birey olup eşini kaybetmiş veya boşanmış bireylerden oluştuğu izlenmiştir.

Çizelge 4.3. Engelli bireyin birlikte yaşadığı kimse

Yaşam Şekli/Ortamı	Katılımcı Sayısı	%	Geçerli %
Tek başına	8	4,8	4,8
Ailesi veya akrabasıyla	144	86,7	86,7
Bakım evi veya derneklerde	14	8,4	8,4
Toplam	166	100,0	100,0

Çalışmanın Antalya’da yapılması ve araştırılan park alanının da aynı kentte olması gereği bireylerin Antalya’da yaşadıkları süre sorgulanmıştır. Çizelge 4.4’de görüldüğü üzere; % 76,5 oranında katılımcının 10 yıldan fazla bir süredir, % 14,5 oranında katılımcının 6-10 yıllar arası bir süredir, % 8,4 oranında katılımcının ise 5 yıldan az bir süredir Antalya’da yaşadığı görülmektedir.

Çizelge 4.4. Engelli bireyin Antalya ilinde yaşadığı süre

Antalya’da Yaşadığı Süre	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
5 yıldan az	14	8,4
6-10 yıl	24	14,5
10 yıldan fazla	127	76,5
Toplam	165	99,4
Cevapsız	1	0,6
Toplam	166	100,0

Park alanlarını kullanabilmede en önemli sorunlardan biri parklara ulaşabilmektir. Engelli bireylerin bir çoğu yaşadığı alana olan uzaklığı, tekerlekli sandalye kullanması, akülü araba kullanması ve arabanın aküsünün yeterliliği gibi sorunlardan dolayı parklara gidebilmede sorun yaşamaktadır. Fakat bu bireylerin çoğunluğunun yalnız yaşamadığı düşünüldüğünde yaşanan zorluklar biraz olsa da hafiflemektedir. Çizelge 4.5’de görüldüğü gibi engelli katılımcının % 51,8’i parklara giderken ulaşımında zorluk yaşadığını belirtirken % 42,8’i ise zorluk yaşamadığını ifade etmiştir.

Çizelge 4.5. Engelli bireyin parklara ulaşımında zorluk yaşayıp-yaşamaması

Parklara Ulaşımında Zorluk Yaşayıp- Yaşamaması	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Evet	86	51,8
Hayır	71	42,8
Toplam	157	94,6
Cevapsız	9	5,4
Toplam	166	100,0

Katılımcıların parklara ulaşımında yaşadığı zorlukların derecesi de sorgulanmıştır. Çizelge 4.6'daki değerlere bakıldığında park alanına ulaşımında en fazla yaşanan zorluğun toplu taşıma araçlarının engelli bireyler tarafından kullanıma uygun olmadığı görülmektedir. İkinci yaşanan sorun ise toplu taşıma duraklarının engelli bireylerce kullanım zorluğu olarak ortaya çıkmıştır. Üçüncü sırada yer alan zorluk da engelli olmayan bireylerin engelli otoparklarını işgal etmesidir.

Çizelge 4.6. Engelli bireyin parklara ulaşımında yaşadığı zorluklar

Parka Ulaşımında Yaşanan Zorluklar	Çok az		Az		Orta		Fazla		Çok fazla	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Engelli otoparkının olmaması	20	26,7	17	22,7	11	14,7	9	12,0	18	24,0
Engelli olmayan bireylerin engelli otoparklarını işgal etmesi	10	12,8	6	7,7	9	11,5	15	19,2	38	48,7
Engelli otoparklarının uygun standartlarda tasarlanmaması	9	11,5	12	15,4	16	20,5	17	21,8	24	30,8
Toplu taşıma araçlarının engelli bireylerin kullanıma uygun olmaması	11	13,3	6	7,2	11	13,3	12	14,5	43	51,8
Toplu taşıma duraklarının engelli bireylerin kullanımına uygun tasarlanmaması	15	18,1	7	8,4	9	10,8	11	13,3	41	49,4
Toplu taşıma duraklarının park girişine uzak konumda olması	11	13,4	7	8,5	15	18,3	15	18,3	34	41,5
Kaldırımların uygun düzenlenmemiş olması	12	14,3	6	7,1	11	13,1	16	19,0	39	46,4

Park alanlara ulaşımda yaşanan zorluklar kadar park alanlarının kullanımında da engelli bireylerin karşılaştığı birçok zorluk bulunmaktadır. Bu doğrultuda engelli katılımcıların parkları kullanırken karşılaştıkları-yaşadıkları zorluklardan ne derecede etkilendikleri sorgulandığında Çizelge 4.7'deki değerlere ulaşılmıştır. Bu karşılaşılan zorlukların her biri teker teker değerlendirilip tek bir tabloda toplanmıştır. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin en çok sorun yaşadığı unsurların merdivenler, rampalar (% 33,9), bina girişleri (% 33,6) ve çocuk oyun alanlarının (% 33,3) olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.7. Engelli bireyin parkları kullanırken karşılaştığı sorunlar

Parkları Kullanımda Karşılaşılan Sorunlar	En az		Az		Orta		Çok		En çok	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Güvenliği yeterli değil	15	11,5	26	20,0	44	33,8	19	14,6	26	20,0
Parkların girişleri engelli bireylere uygun tasarlanmamış	24	19,4	23	18,5	37	29,8	14	11,3	26	21,0
Engelli otopark alanları yok	22	19,0	24	20,7	30	25,9	14	12,1	26	22,4
Bilgilendirme ve yönlendirme panoları yeterli değil	18	14,5	31	25,0	30	24,2	22	17,7	23	18,5
Merdivenler ve rampalar engelli bireylerin kullanımına uygun değil / yok	14	11,6	16	13,2	27	22,3	23	19,0	41	33,9
Yürüme yollarında sınırlayıcı elemanlar (çiçeklik, mantar, bariyer, bisiklet parkı vb.) var	12	9,7	25	20,2	35	28,2	20	16,1	32	25,8
Donatı elemanları (aydınlatma elemanları, çöp kutuları, çeşmeler vb.) engelli bireylerin kullanımına uygun değil	17	13,9	16	13,1	42	34,4	20	16,4	27	22,1
Oturma banklarının ve piknik masalarının yanında tekerlekli sandalye için yeterli yer yok	22	18,2	20	16,5	28	23,1	16	13,2	35	28,9
Zemin döşemeleri engelli bireylerin kullanımına uygun değil	16	13,1	23	18,9	26	21,3	19	15,6	38	31,1
Yürüme yollarında kullanılan ızgaraların genişlikleri, açıklıkları ve yerleştirilme biçimleri uygun değil	18	15,0	21	17,5	30	25,0	16	13,3	35	29,2
Çocuk oyun alanları engelli çocukların kullanımına uygun tasarlanmamış	19	15,8	21	17,5	23	19,2	17	14,2	40	33,3
Bina girişleri engelli bireylere uygun tasarlanmamış	22	18,0	19	15,6	27	22,1	13	10,7	41	33,6
Tuvaletler engelli bireyler için uygun kullanımda değil	28	22,6	13	10,5	22	17,7	20	16,1	41	33,1

Park alanlarında güvenlik gibi bir takım koşullar, kullanım alanları ve kentsel donatıların engelli katılımcılarca önem derecesi sorgulanmıştır. Buna göre Çizelge 4.8’de görüldüğü üzere katılımcıların birinci olarak güvenlik koşullarına önem verdiği, ikinci derecede ulaşım kolaylığına ve üçüncü derecede ise bütün engel gruplarının kullanımı bakımından uygun standartlarda tasarlanmış alanlara önem verdikleri ortaya çıkmıştır.

Çizelge 4.8. Engelli bireyin parkları kullanırken etkinlik-alan-unsurların önemi

Parkların Kullanımında Etkinlik-Alan-Unsur	Çok önemli		Orta		Önemli	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Güvenlik	75	56,0	9	7,1	12	9,9
Ulaşım kolaylığı	31	23,1	53	41,7	10	8,3
Bütün engel gruplarına uygun standartlarda tasarlanmış alanlar	12	9,0	17	13,4	27	22,3
Uygun standartlarda tasarlanmış giriş	2	1,5	7	5,5	9	7,4
Engelli otoparkı	2	1,5	10	7,9	13	10,7
Merdiven-rampalar	4	3,0	16	12,6	21	17,4
Uygun yer döşemeleri	3	2,2	6	4,7	9	7,4
Sakin oturma alanları	0	0	5	3,9	9	7,4
Uygun bitkisel tasarım öğeleri	3	2,2	2	1,6	5	4,1
Uygun donatı elemanları	1	0,7	2	1,6	5	4,1
Diğer	1	0,7	0	0	1	0,8
Toplam	134	100,0	127	100,0	121	100,0
Cevapsız	32		39		45	
Toplam	166		166		166	

Anket kapsamında katılımcılara Antalya Atatürk Kültür Parkı ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Çizelge 4.9’a bakıldığında katılımcıların % 76,5’inin Antalya Atatürk Kültür parkı’na daha önce gittiği, % 19,3’ünün ise gitmediği görülmektedir.

Çizelge 4.9. Engelli bireyin Antalya Atatürk Kültür Parkı'na gidip-gitmeme durumu

Antalya Atatürk Kültür Parkı'na gidip-gitmeme	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Evet	127	76,5
Hayır	32	19,3
Toplam	159	95,8
Cevapsız	7	4,2
Toplam	166	100,0

Katılımcıların Antalya Atatürk Kültür Parkı'na gitme sıklıkları sorgulandığında Çizelge 4.10'da görüldüğü gibi en fazla ayda bir parka gidebilme oranı (% 27,5) ortaya çıkmıştır.

Çizelge 4.10. Engelli bireyin Antalya Atatürk Kültür Parkı'na gitme sıklığı

Antalya Atatürk Kültür Parkı'na gitme sıklığı	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Haftada bir	10	7,9
Haftada birkaç kez	10	7,9
Ayda bir	35	27,5
Ayda birkaç kez	16	12,6
Yılda bir	32	25,2
Yılda birkaç kez	24	18,9
Toplam	127	100,0

Antalya Atatürk Kültür Parkı'nda yer alan binalar, kafeler, yeşil alanlar gibi etkinlik alanlarının katılımcılar tarafından kullanımının ne derecede olduğu sorgulanmıştır. Sorgulanmanın sonucunda Çizelge 4.11'de bulunan değerlere ulaşılmıştır. Parkın bölümlerinin her biri teker teker değerlendirilmiş bir araya toplanmıştır. En çok kullanılanın parkın yürüyüş yollarının (% 30), yeşil alanlarının (% 29) ve seyir alanlarının (% 29) olduğu görülmektedir. En az kullanılanın ise parkta bulunan restoranların (% 8,9), kafelerin (% 9,1) ve cam piramit binasının (% 9,3) olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.11. Engelli bireyin Antalya Atatürk Kültür Parkı'nı kullanım sıklığı

Antalya Atatürk Kültür Parkı'nı Kullanım Alanları	Çok sık		Sık		Orta		Az		Hiç	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Yürüme yolları	33	30,0	33	30,0	31	28,2	5	4,5	8	7,3
Kır kahvesi	13	13,1	22	22,2	29	29,3	17	17,2	18	18,2
Cam piramit binası	10	9,3	33	30,8	37	34,6	15	14,0	12	11,2
Antalya Atatürk Kültür Merkezi	17	16,2	25	23,8	26	24,8	27	25,7	10	9,5
Kafeleri	9	9,1	19	19,2	29	29,3	23	23,2	19	19,2
Restoranları	8	8,9	8	8,9	14	15,6	32	35,6	28	31,1
Seyir alanları	29	27,6	35	33,3	24	22,9	6	5,7	11	10,5
Oturma alanları	28	27,5	44	43,1	17	16,7	5	4,9	8	7,8
Fuar alanı	16	15,7	39	38,2	16	15,7	13	12,7	18	17,6
Çocuk oyun alanları	11	11,7	20	21,3	11	11,7	28	29,8	24	25,5
Tuvaletler	17	16,7	41	40,2	18	17,6	10	9,8	16	15,7
Yeşil alanları	29	29,3	43	43,4	13	13,1	6	6,1	8	8,1

5. TARTIŞMA

Bedensel yetenekleri ne olursa olsun, tüm insanların kentsel yaşama katılım gereksinmelerinin belirli ayrımlara dayanmaksızın ele alınmalı ve kentsel alanlardaki tasarımlara yansımalıdır. Engellilerin toplumun ayrı bir kesimi olmaktan çok bütünleşmiş bir parçası olduğu kabul edilmeli ve kentsel yaşama katılım “engelli” gereksinmelerinden çok, “insan gereksinmeleri” biçiminde ele alınmalı, tasarımın “bütünleştirici”, “çoğulcu” ve “ayrısız” olması ilkeleri benimsenmelidir. Yani insanların tümünü kapsayan (eşitlikçi – demokratik) bir tasarım anlayışı ile daha yaşanabilir çevreler oluşturulmalıdır.

Toplumla bütünleşme, buradan hareketle kentle ve işlevleriyle bütünleşebilme, engellilere özgürce ve bireysel olarak kullanabilecekleri fiziksel mekânlar hazırlamak ve sunmakla başlayacaktır. Eğer engelli, mekânı özgürce ve tek başına kullanabiliyorsa, artık bir anlamda engelli sayılmayacaktır. Bu bağlamda; konut alanlarının, kent içi ve kentler arası ulaşım tesis ve araçların, yolların, kamusal yapıların ve alanlarının, çalışma alanlarının, eğitim, sağlık, dinlenme/eğlence, spor tesislerin, alışveriş merkezleri, turizm tesisleri, açık ve yeşil alanların tasarım ve planlamada en küçük ayrıntıda ele alınması gerekmektedir.

Antalya Atatürk Kültür Parkı’na yapılan çalışma sonucunda alanda bulunan;

Alan giriş ve çıkışında araçların girmesini engellemek amacıyla yerleştirilmiş olan demir babalar tekerlekli sandalyenin geçişi için gerekli genişliği kısıtlamakla beraber görme engelli bireylerin bunlara çarpması ve yaralanmasına neden olacağından tehlikelidir.

Alanın iki girişinde bulunan otopark alanları yeterli sayıdadır. Otopark genişlikleri uygun ölçüdedir. Ancak her iki otopark yerlerinde engelliler için özel otopark alanı ayrılmamış ve de hem zeminde uluslar arası engelli işareti ile belirtilmemiş hem engelli bireyi yönlendirecek işaret ve yönlendirme levhaları konumlandırılmamıştır.

Yürüyüş yollarının ve kaldırımların genişlikleri olması gereken ölçüler aralığındadır. Fakat alanın bütününde kullanılan zemin malzemesinin uygun olmayışı, kot farklarının olduğu malzeme kullanılması ve döşeme birleşimlerinde bozulmalar olması engellilerin hareketlerini kısıtlamaktadır. Bazı alanların zemin kaplamalarında derz aralıkları ve yağmur suyu ızgaralarındaki demir çubukların aralarındaki mesafeler hareket yönüne dik değildir ve bu hem tekerlekli sandalyenin tekeri hem de görme engellinin kullandığı baston için tehlikelidir. Yolların yeşil alanlarla ayrılan kısmında görme engellileri uyaran hissedilebilir yönlendiriciler kontrast ve fosforlu renkte şeritler olmadığı gibi kaldırımlarda ve yürüme yollarında görme engelliler için yürüme şeritleri bulunmamaktadır.

Alanda farklı bölgelerde ve bina girişlerinde yer alan merdivenlerin basamak yükseklikleri ve genişlikleri fazladır. Antalya Atatürk Kültür Merkez Bina girişindeki merdiven haricinde hiçbir merdiven düzenlemesinde tırabzan yapılmamıştır. Bunun yanı sıra alan bütününde merdivenler rampa ile birlikte düzenlenmemiştir. Alan bütününde merdivenlerin basamaklarında topuk girintisi bulunmaktadır. Ancak merdivenlerin malzemelerine baktığımızda merdivenlerde kullanılan kayrak taşı malzemesi haricinde diğer merdivenlerde kullanılan malzeme türleri uygundur. Basamakların ucunda olması gereken görme engelliler için farklı doku ve renkte hissedilebilir şeritler de yoktur.

Bina girişleri ve alanda farklı bölgelerde bulunan rampalar standartlara göre olması gereken eğim ölçüsünden çok fazla ve yeterli genişlik ölçüsü bakımından da yetersizdir. Farklı bölgelerin geçişinde yapılandırılan köprü yapılarında eğimler oldukça yüksektir. Fazla eğimli bu rampalar engelli bireyin kullanımına uygun olamamakla beraber tehlike de yaratmaktadır. Antalya Atatürk Kültür Merkezi binasının yanında bulunan kafe girişinde sonradan yapılmış olan rampanın malzemesi kaymaya elverişli olup, kaymayı engelleyici hareket yönüne ters doku farklılıkları da bulunmamaktadır. Bu nedenden dolayı rampa güvenli olmadığı için kullanıma uygun değildir. Ama diğer rampaların malzemeleri uygundur. Alan bütününde çoğu rampa tırabzanla birlikte düzenlenmemiştir.

Alanda kullanılan donatı elemanları alana doğru ve yeterli sayıda yerleştirilmiştir. Bu elemanlardan oturma birimlerinin çoğunluğu yeterli yükseklik ölçülerindedir. Ancak tekerlekli sandalye için bankın yanında yeterli alan bulunmamaktadır. Alan bütününde oturma alanlarının çoğunda kullanılan kayrak taşından oluşan zemin malzemeleri uygun değildir. Farklı çeşit ve ebatlarda olan aydınlatmalar uygundur. Çöp kutuları yürüme yolları ve kaldırımlarda olması gerektiği gibi yolu daraltmadan konumlandırılmıştır. Yeterli yükseklik ölçülerinde olmasına rağmen görme engelliler için yerinin belirtilmesinde bir doku ve renk farkına sahip değildir.

Alanın üç ayrı bölgesinde yer alan iki tip çeşme elemanları alanın büyüklüğü düşünüldüğünde yetersiz sayıdadır. Aynı zamanda konumlandırılmaları ve ölçüleri bakımından kullanışsızdır. Diğer donatı elemanlarında olduğu gibi yeri farklı doku ve renkle belirtilmemiştir.

Alanın sadece bir girişinde yer alan telefon kulubesi yetersiz olup konumlandırılması uygun değildir. Kullanımı açısından yeterli yüksekliğe ve genişliğe uygun değildir.

Alanda bulunan bilgilendirme ve yönlendirme levhaları alana yeterli sayıda dağıtılmamıştır. Zihinsel engellilerin algılaması için levhaların yazıları büyük puntolar ile yazılmamış ve yalın değildir. Görme engelliler için de levhalarda sesli veya kabartma yazı kullanılmamıştır. Alanın büyük oluşu ve falezlerin üzerinde yer aldığı düşünüldüğünde bu levhaların uygun olmaması büyük tehlike yaratmaktadır.

Alanın farklı kesimlerinde bulunan binaların, kafelerin ve tuvalet binalarının girişleri yerden yüksektir. Bina girişlerinde merdiven ve rampa düzenlemesi yapılmış ama kafeler ve tuvaletlerin girişi için aynı düzenleme yapılmamıştır. Özellikle tuvaletler giriş genişliklerinin çok dar olması, iç düzenlemelerinde engelli birey için tuvalet bulunmaması ve kapıların dışa açılmaması açısından kullanılabilir değildir.

Engelli bireylerin parkları kullanımı ve karşılaştıkları sorunları belirlemek için yapılan anket çalışması sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Engelli katılımcının en fazla oranda ailesiyle veya akrabasıyla birlikte yaşadığı (% 86,7) ortaya çıkmıştır. Bireylerin Antalya’da yaşadıkları süre sorgulandığında; % 76,5 oranında katılımcının 10 yıldan fazla bir süredir Antalya’da yaşadığı görülmektedir.

Engelli katılımcının % 51,8’i parklara giderken ulaşımda zorluk yaşadığını belirtirken % 42,8’i ise zorluk yaşamadığını ifade etmiştir. Katılımcıların parklara ulaşımda yaşadığı zorlukların derecesine bakıldığında park alanına ulaşımda en fazla yaşanan zorluğun toplu taşıma araçlarının engelli bireyler tarafından kullanıma uygun olmadığı görülmektedir.

Katılımcıların parkları kullanırken karşılaştıkları-yaşadıkları zorluklardan ne derecede etkilendikleri sorgulandığında bireylerin en çok sorun yaşadığı unsurların merdivenler, rampalar (% 33,9), bina girişleri (% 33,6) ve çocuk oyun alanlarının (% 33,3) olduğu görülmektedir. Park alanlarında katılımcıların birinci olarak güvenlik koşuluna (% 56) önem verdiği ortaya çıkmıştır.

Antalya Atatürk Kültür Parkı ile ilgili sorular bakıldığında katılımcıların % 76,5’inin Antalya Atatürk Kültür parkı’na daha önce gittiği, % 19,3’ünün ise gitmediği görülmektedir. Katılımcıların Antalya Atatürk Kültür Parkı’na gitme sıklıkları sorgulandığında en fazla ayda bir parka gidebilme oranı (% 27,5) ortaya çıkmıştır. Antalya Atatürk Kültür Parkı’nda en çok kullanılanın parkın yürüyüş yollarının (% 30), yeşil alanlarının (% 29) ve seyir alanlarının (% 29) olduğu görülmektedir. En az kullanılanın ise parkta bulunan restoranların (% 8,9), kafelerin (% 9,1) ve cam piramit binasının (% 9,3) olduğu görülmektedir.

6. SONUÇ

Ulaşılabilirlik ve kullanılabilirlik açısından kentsel çevrenin büyük önemi vardır. Kentsel çevrenin en önemli elemanlarından olan açık ve yeşil alanlar içerisinde yer alan parklar engelli bireyler için büyük önem taşımaktadır. Engelli bireyler üzerinde olduğu kadar beraber yaşamlarını sürdürdükleri aileleri üzerinde de önemi bulunmaktadır. Özellikle tüm engel grupları ve ailelerinin faydalanacağı park alanları engellerine uygun donatı ve düzenlemeler açısından uygun olmalıdır. Kentsel çevrede yapılacak düzenlemeler engellilerin topluma uyum sağlamasına büyük bir katkı sağlayacaktır. Bu doğrultuda çalışma alanındaki eksikliklere bazı öneriler getirilmiştir;

- ✓ Görme engelliler için alana ulaşım ve alan içerisinde rahatlıkla erişebilirliği için klavuz çizgiler yapılmalıdır.
- ✓ Yaya yollarında kullanılan özellikle kayrak taşı malzemesi engelli kullanıcılar için uygun değildir. Bu malzemenin olduğu alanlar uygun bir malzeme ile değiştirilmelidir.
- ✓ Yaya yolunun bitkilendirilmiş alanlar ile taşıt yollarıyla arasında kullanılan bordür taşlarının yükseklikleri düzeltilmeli ve fark edilebilmesi için kontrast bir renkle boyanmalıdır.
- ✓ % 8'den fazla eğimlere sahip rampalar ve köprüler uzatılarak eğimleri düşürülmelidir. Genişlik ölçüleri dar olan rampalar genişletilmelidir.
- ✓ Alanda bulunan merdivenlerden rıht ve basamak ölçüleri uygun olmayanlar düzeltilmeli ve basamak sayısına göre gerekliyse sahanlık yapılmalıdır. Merdivenin başlangıcı ile sonunda ve basamaklarının ucunda kaymaz koruyucu şeritler uygun ölçülerde belirtilmelidir. Rampa ile birlikte düzenlenmemiş olan merdivenlere rampa yapılmalıdır. Güvenlik için merdivenlerin her iki yanınada uygun ölçülerde tırabzan yapılmalıdır.
- ✓ Alanda bulunan otopark alanlarında engelli bireyler için yeterli sayıda otopark yeri ayrılmalı ve bu alanlarda uluslar arası kullanılan engelli işareti ile belirtilmelidir. Aynı zamanda yönlendirme levheleri kullanılmalıdır.

- ✓ Kentsel donatıların kolay görülebilmesi ve rahat ulaşılabilmesi için donatıların çevreleri veya kendileri farklı renkte ve dokuda düzenlenmelidir.
- ✓ Oturma alanlarında oturma elemanlarının yanında tekerlekli sandalyenin yer alabileceği alan oluşturulmalıdır.
- ✓ Alanda bulunan çeşmeler ve telefon kulübesi engelli bireylerin kullanımına uygun hale getirilmeli ya da onların kullanımına uygun bulunanlarda başka donatılar konulmalıdır.
- ✓ Yürüyüş yoluna dalları sarkan ağaçlarla yolu daraltan çalı ve ağaççıklar düzenli olarak budanmalıdır.
- ✓ Alanda bulunan tuvaletlerin sayısı arttırılmalı ve tuvaletlerde engelli tuvaletine yer verilmelidir. Engelli tuvaletleri bayan ve bay tuvaletlerinin kendi içlerinde de cinsiyet farkı unutulmadan yapılmalıdır.
- ✓ Bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinin sayısı arttırılmalı ve içeriklerinin ulusal ve uluslararası standartlarına uygun olmasına dikkat edilmelidir.
- ✓ Alan girişlerinde taşıtın girmesini engellemek amacıyla kullanılan metal babalar yolun genişliğini kısıtladığından genişlik ölçüsü azaltılabilir.
- ✓ Bina giriş kotları yüksek olan bina girişlerine merdiven ve rampa yapılmalıdır.
- ✓ Yürüme yollarının kenarında düzenlenen bitkilendirmelerin çevresi belirtilmelidir. Falezlerin kenarındaki bitkili alanlarda mutlaka korkuluk ve görme engelliler için de sesli uyarıcı cihazlar yapılmalıdır.
- ✓ Alan girişlerine uzak yapılan toplu taşıma durakları yakın konumlandırılmalıdır.

Yukarıda belirtilen araştırma sonuçları ve öneriler doğrultusunda; insanların fiziksel güçlerine bakılmaksızın sosyal, kültürel, ekonomik ve kişisel kapasiteleri ile faaliyetlerinin geliştirilmesi ve korunarak devamlılığının sağlanması için ulusal bir politika olmalıdır. Fiziksel çevrenin tüm insanların gereksinimlerini karşılayacak biçimde tasarlanması gerektiği göz önünde tutulmalı, ortak fiziksel çevre yaratılmalıdır.

7. KAYNAKLAR

- ADA, 2010. Standards for Accessible Design, Department of Justice, Code of Regulations (<http://www.ada.gov/business/accessiblemtg.htm>).
- ADA, 1994. Standards for Accessible Design, Department of Justice, Code of Regulations.
- ALTINOKTA (Altı Nokta Körler Derneği), 2009. Antalya Şubesi Bülteni-Kasım, Antalya.
- AL-QUDAH, M.Y. 2006. Amman (ÜRDÜN) Kent Parklarının Peyzaj Erişebilirliği Yönünden İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- ARTAR, Y. ve KARABACAKOĞLU, Ç., 2003. Ortez ve Tekerlekli Sandalyenin Üretimi, Standartları ve Pazar Potansiyeli, Milli Produktivite Merkezi, Ankara.
- ATABAY, S., 1988. Yeşil Alan Planlaması ve Peyzaj Tasarım İlkeleri İlişkisi, Yıldız Üniversitesi Matbaası, İstanbul.
- AYGÜN, B.K., 2005. Zeytinburnu İlçesindeki Parkların Uygulamadan Doğan Sorunlar Açısından İrdelenmesi, Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- BEKİROĞLU, S., 2000. Görme Özürlülerin Kullanımına Yönelik Park Tasarım Kriterleri, Peyzaj Mimarlığı Kongresi/Ankara.
- BURCU, E. ve Kamanlıoğlu, M., 2006. Türkiye’de Özürlü Birey Olma: Temel Sosyolojik Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma, İnönü Üniversitesi, V. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Malatya.
- CEYLAN, A., 2007. Yaşam Kalitesinin Arttırılmasında Kentsel Yeşil Alanların Önemi ve Kentsel Dönüşüm İle İlişkilendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.
- ÇAĞLAYAN, D., 2006. Özürlü Haklarının Gelişimi: Merhametten Hakka, Todaie Yayınları, Ankara.
- ÇINARLI, S., 2010. Engellilere Yönelik Kamu Hizmetleri, Kazancı Hukuk Yayım evi, İstanbul.
- DİL, M., 2004. İstanbul'un Yeşil Alan Sisteminin Planlama Kriterleri Açısından İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- GÖKMEN, F., 2007. Türkiye’de Özürlü Haklarının Gelişimi. ÖZ-VERİ, 4(2).

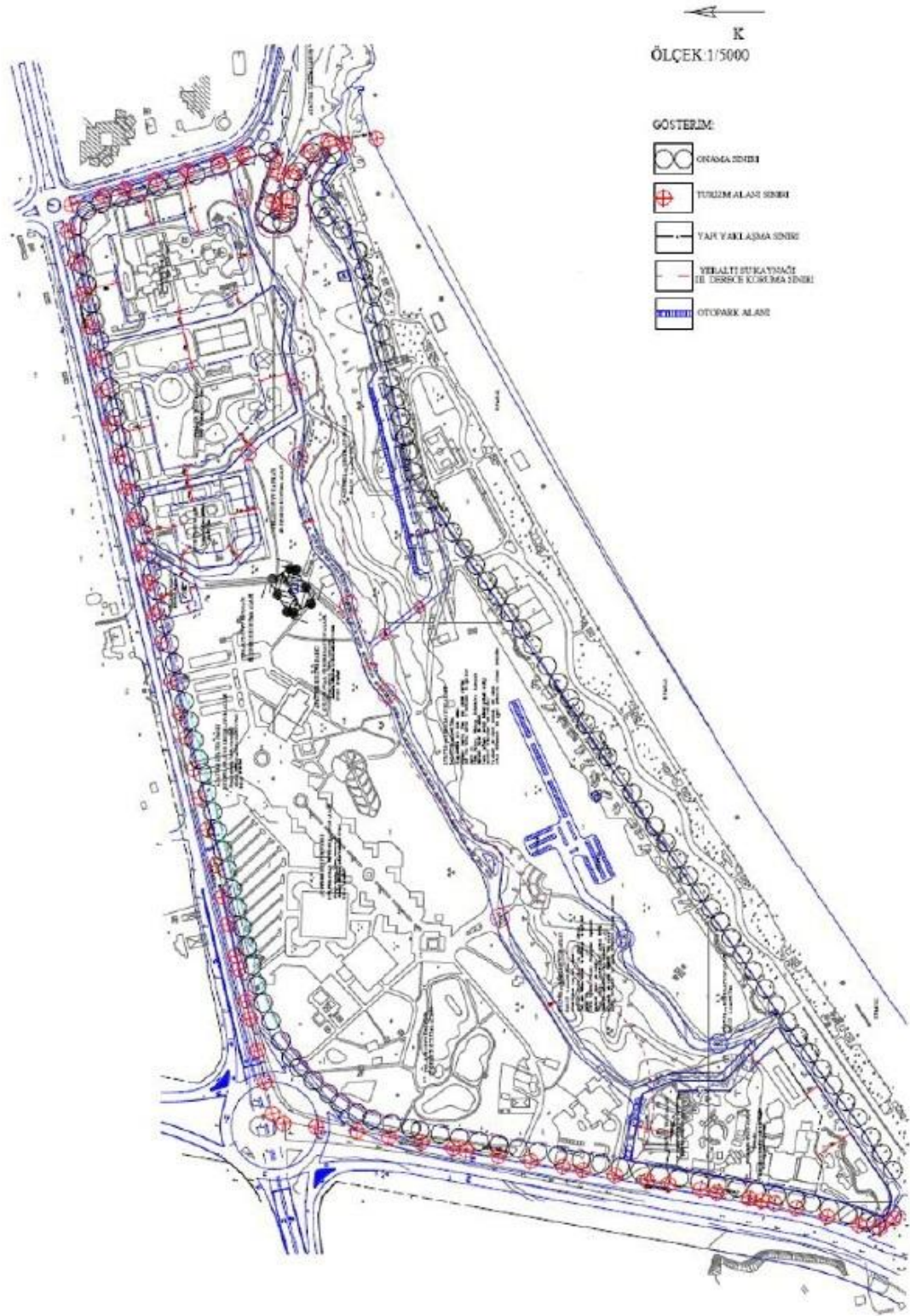
- HARIS, W.H. and DINES, N.T., 1988. Time Saver Standartsfor Landscape Architecture. McGraw-Hill, USA.
- KALAYCI, A., KUTAY, L.E. ve KESİM, A.G., 2006. Ergonomik Kent ve Engelliler, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Orman Fakültesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Düzce.
- KARA, K.M., 2010. Herkes İçin Erişilebilir ve Kullanılabilir Fiziksel Çevre ve Yapılar İçin Ek Teknik Şartname, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul (www.erisilebiliristanbul.com).
- KARATAŞ, K., 1998. Özürlüler Kentlerde Özgürce Yaşamak İstiyorlar, Ufkun Ötesi Aylık Dergi, 2, 4: 10-13.
- KELEŞ, R., 1998. Kentbilim Terimleri Sözlüğü, ISBN 975-533-181-6, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- FROEHLICH-GROBE, K., REGAN, G., REESE-SMITH, J.Y., HEINRICH, K.M. and LEE, R.E., 2008. Physical access in urban public housing facilities, Disability and Health Journal 1 (2008) 25e29, (www.disabilityandhealthjnl.com).
- Mimarlar Odası İzmir Şubesi, Ulaşılabilirlik Kılavuzu, 2010. Mimari Projelerde Engelli ve Yaşlılarla İlgili Olarak Uyulması Gereken Temel Kurallar, İzmir (<http://www.izmimod.org.tr/yasa/engelli.html#top>).
- MİRAN, B., 2002. Temel İstatistik, Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir.
- ONSEKİZ, D., 2003. Kentsel Ölçekte Eğlence Mekanları ile Konut Alanları İlişkisi-Ankara Kenti Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ÖZCAN, Y., 2008. Engelli Standartlarının Adana Kenti Açık ve Yeşil Alanlarında Analizi ve Uygulama Örnekleri, Yüksek Lisans Tezi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- ÖZDİNGİŞ, N., 2007. İstanbul Kent Parklarının Bedensel Özürlüler Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Çevre Tasarımı Yüksek Lisans Programı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- ÖZGÖKÇELER, S. ve ALPER, Y., 2010. Özürlüler Kanunu'nun Sosyal Model Açısından Değerlendirilmesi, İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi Cilt 1. Sayı 1. ss. 33-54 ISSN: 1309-2448.
- ÖZKIR, A., 2007. Kent Parkları Yönetim Modelinin Geliştirilmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.

- ÖZİ (T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı), 2005. II. Özürlüler Şurası/Yerel Yönetimler ve Özürlüler Ön Rapor Hazırlama Komisyonları Taslak Raporları ve Kararları, Ankara.
- ÖZİ (T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı), 2010. Özürlülük Eğitimi: Toplum Özürlülüğü Nasıl Anlıyor Temel Araştırması, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, Ankara (<http://www.ozida.gov.tr>).
- ÖZİ (T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı), 2010. Yerel Yönetimler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı, 2010. T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, Ankara (<http://www.ozida.gov.tr>).
- PAMAY, B., 1978. Kentsel Peyzaj Planlaması, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- PHILIPPA, C., JENNIFER, A.A. and PAULA L., 2009. Urban built environments and trajectories of mobility disability: Findings from a national sample of community-dwelling American adults (1986–2001)q Social Science & Medicine 69 (2009) 964–970.
- POLAT, A.T., 2001. Kent Parkı Kavramı ve Konya Kenti İçin Bir Kent Parkı Örneği. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- ROSEMARY, D.F.B.a, DAVID, L.M.b and COLIN, J.T.a, 2007. City centre accessibility for wheelchair users: The consumer perspective and the planning implications, a School of the Environment and Society, University of Wales Swansea, Swansea SA2 8PP, UK, b Office for National Statistics, Cardiff Road, Newport NP10 8XG, UK, Cities, Vol. 24, No. 3, p. 229–241.
- SAATÇI, B., 2009. Kent Parklarında Peyzaj Unsurlarının Algılanması:Antalya Atatürk Kültürpark'ta Çocuklar ve Yetişkinlerle Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- SEELAND, K. and NICOLE, S., 2006. Public green space and disabled users Urban, Department of Environmental Sciences, Institute Human-Environment Systems, Swiss Federal Institute of Technology, ETH Zentrum, CHN J 75.3, CH-8092 Zurich, Switzerland Forestry & Urban Greening 5 (2006) 29–34 (www.elsevier.de/ufug).
- SIRTKAYA, N., 2007. Samsun, Ordu ve Rize Kentlerinin Bazı Kıyı Parklarındaki Bitki Kompozisyonlarının Mekânsal Yapı Yönünden İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Trabzon.
- SÜRME, Ş., 2007. Sakatlar ve Yaşlılar İçin De Ulaşılabilir Bir Çevre, Uygulamalar, Ölçüler, Notlar, Öneriler, Türkiye Sakatlar Derneği.

- THERRIEN, F. and DESROSIERS, J., 2010. Participation of metropolitan, urban and rural community-dwelling older adults, Archives of Gerontology and Geriatrics 51 (2010) e52–e56 (www.elsevier.com/locate/archger).
- TSE, 1999. TS 12576 Şehir İçi Yollar - Özürlü ve Yaşlılar İçin Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerin Tasarım Kuralları.
- TSE, 1999. TS 8146 Şehir İçi Yol ve Meydan Ağaçlandırma Kuralları.
- TSE, 1999. TS 9111 Özürlü İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları.
- TUFAN, İ. ve ARUN, Ö., 2006. Türkiye Özürlüler Araştırması 2002 İkincil Analizi, Proje No: SOBAG-104K077, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, Ankara.
- TDK (Türk Dil Kurumu), 2011. web adresi (<http://www.tdk.gov.tr>).
- UN, 2004. Accessibility for the Disabled A Design Manual for a Barrier Free Environment, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Division for Social Policy and Development.
- YILMAZ, H., DEMİR, M., YEŞİL, M., IRMAK, M.A. ve VURAL, H., 2006. Kent Açık-Yeşil Alanlarına Fiziksel Engellilerin Erişimi: Erzurum ve Tokat Kent Örnekleri, Bildiri Özetleri Kitabı – Sözel Bildiriler 0069 / S57, Kent ve Sağlık Sempozyumu 07/09 Bursa.

8. EKLER

EK-1 Antalya Atatürk Kültür Parkı İmar Planı



EK-2 Çalışma Alanı Gözlem Formu

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI
ENGELLİ BİREYLERİN KULLANIMI AÇISINDAN ANTALYA ATATÜRK KÜLTÜR PARKI ARAZI GÖZLEM FORMU

TARİH:

ÖZELLİKLERİ MERDİVEN NO	SAHANLIK		RIHT	DERİNLİK	TOPUK GİRİNTİSİ		BASAMAK ADEJİ	RAMPA İLE KOMBİNESİ		GENİŞLİK	RAMPANIN ÖLÇÜLERİ		KORKULUK		KAPLAMA MALZEMESİ
	VAR	YOK			VAR	YOK		VAR	YOK		UZUNLUK	EĞİM	VAR	YOK	
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															
11															
12															
13															
14															
15															
16															
17															
18															
19															
20															
21															
22															
23															
24															
25															
26															
27															
28															
29															
30															
31															
32															
33															

ÖZGEÇMİŞ

Duygu GÖKÇE, 1985 yılında Antalya'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Antalya'da tamamladı. 2004 yılında girdiği Karadeniz Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nden 2008 yılında Peyzaj Mimarı olarak mezun oldu. Ekim 2009 yılında Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda başladığı Yüksek Lisans öğrenimine devam etmektedir.